

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești

**Ediția a XXVI-a
1 februarie-1 martie 2022**

**Rezumatele comunicărilor
Volumul II**

Chișinău, 2022
CEP USM

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Sesiunea națională
cu participare internațională
de comunicări științifice studențești**

**Ediția a XXVI-a
1 februarie-1 martie 2022**

**Rezumatele comunicărilor
Volumul II**

**Chișinău, 2022
CEP USM**

CZU 082=135.1=111=161.1
S 50

Culegerea înglobează rezumatele comunicărilor studenților participanți la Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești, Ediția a XXVI-a.

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține în exclusivitate autorilor și îndrumătorilor acestora.

Responsabil de ediție: Marianna SAVVA, specialist principal, Secția Managementul activității de cercetare și protecția elaborărilor științifice.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești, Ediția a 26-a, 1 februarie-1 martie 2022: Rezumatele comunicărilor / comitetul științific: Igor Șarov [et al.]; comitetului de organizare: Raisa Crețu [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2022 – . – ISBN 978-9975-159-49-4.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Vol. 2. – 2022. – 174 p. : fig., tab. – Antetit.: Univ. de Stat din Moldova. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-159-61-6 (PDF).

082=135.1=111=161.1

S 50

ISBN 978-9975-159-61-6

© USM, 2022

Sesiunea națională
cu participare internațională de comunicări științifice studențești
Ediția a XXVI-a
1 februarie-1 martie 2022

Comitetul științific:

Igor Șarov	Rector, dr., conf.univ.
Aurelia Hanganu	Prorector pentru activitatea științifică și relații internaționale, dr. hab., conf.univ.
Liliana Dmitroglu	Decan al Facultății de Fizică și Inginerie, dr., conf.univ.
Ștef Marius	Universitatea de Vest din Timișoara, România, Facultatea de Fizică, Prodecan, dr., conf.univ.
Vitalie Sochircă	Decan al Facultății de Biologie și Pedologie, dr., conf.univ.
Viorica Gladchi	Decan al Facultății de Chimie și Tehnologie Chimică, dr., conf.univ.
Valeriu Ungureanu	Decan al Facultății de Matematică și Informatică, dr., conf. univ.
Sergiu Brînză	Decan al Facultății de Drept, dr. hab, prof. univ.
Tatiana Kolomeț	Universitatea din Zaporojie, Ucraina, Decan al Facultății de Drept, dr., prof.univ.
Sergiu Matveev	Decan al Facultății de Istorie și Filosofie, dr., conf. univ.
Florentina Nițu	Universitatea din București, România, Facultatea de Istorie, Decan, dr., conf.univ.
Victoria Bulicanu	Decan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, dr., conf. univ.
Ionel Pintilii	Universitatea Apollonia, Iași, România, lector
Ludmila Usatâi	Decan al Facultății de Litere, dr., conf. univ.
Vladimir Guțu	Decan al Facultății de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, dr. hab., prof. univ.
Liliana Mățu	Universitatea „Vasile Alexandri” din Bacău, România, dr., conf.univ.
Alexandru Solcan	Decan al Facultății de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, dr., conf. univ.
Maria Hămuraru	Decan al Facultății de Științe Economice, dr., conf. univ.
Irina-Teodora Manolescu	Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, dr., conf.univ.
Nelu Florea	Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, dr., conf.univ.

Comitetul de Organizare:

Echipa de coordonare:

Raisa Crețu, Șef Secție Managementul activității de cercetare și protecția
elaborărilor științifice

Marianna Savva, specialist principal, Secția Managementul activității de
cercetare și protecția elaborărilor științifice

Membri:

Anna Moldovan	dr., lector univ., Atelierul Biologie și Pedologie
Elena Tutovan	dr., conf.univ., Atelierul Materiale avansate în chimie și biofarmaceutică
Vladislav Blonschi	dr., lector univ., Atelierul Chimie industrială și ecologică
Alisa Curlicovschi	asist. univ., Atelierul Fizică și Inginerie
Ludmila Leca	masterandă, Atelierul Fizică și Inginerie
Ludmila Novac	dr., Atelierul Matematică și Informatică
Alexandru Bejenaru	lector, Atelierul Istorie
Vitalie Gaiceanu	student, Atelierul Istorie
Alexandru Lupusor	lector, Atelierul Filosofie și Antropologie
Vlad Chirilov	student, Atelierul Filosofie și Antropologie
-Chicerman	
Laura Mîrzac	dr., lector, Atelierul Limbi străine
Victoria Fonari,	dr., conf.univ., Atelierul Litere
Natalia Gavrilenco	asist. univ., Atelierul Drept Procedural
Artiom Eni	asist. univ., Atelierul Drept Procedural
Stela Botnaru	dr., conf.univ., Atelierul Drept penal
Stanislav Copețchi,	dr., conf.univ., Atelierul Drept penal
Gheorghe Renița	dr., lector univ., Atelierul Drept penal
Rodica Nichita	dr., conf. univ., Atelierul Drept public
Tatiana Ignatiuc	lector univ., Atelierul Drept public
Olga Dorul	dr., conf.univ., Atelierul Drept Internațional și European
Nicolae Coșleț	asist.univ., Atelierul Drept Internațional și European
Artur Tarlapan	lector univ., Atelierul Drept Privat
Elena Arapu	asist. univ., Atelierul Drept Privat
Svetlana Gherjavca	dr., lector univ., Atelierul Științe Economice
Laura Tugarev	dr., lector, Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Tatiana Poțing	dr., conf. univ., Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Inga Cernat	lector, Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Mariana Tacu	dr., conf. univ., Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Ludmila Rusnac	dr., lector, Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Vitalie Guțu	lector, drd., Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Raisa Cerlat	dr., Atelierul Psihologie
Galina Pravițchi	dr., Atelierul Psihologie
Nadejda Butnari	lector univ., Atelierul Științe ale Educației
Cristina Coroban	Atelierul Sociologie și Asistență Socială
Cristina Morari	dr., lector univ., prodecan, Atelierul Relații Internaționale
Tatiana Turco	dr., conf.univ., Atelierul Științe Politice și Administrative
Carolina Macovețchi	dr., lector univ., Atelierul Științe Politice și Administrative

CUPRINS

BIOLOGIE ȘI PEDOLOGIE

Ecaterina DONI

Influența radiațiilor uv asupra creșterii și dezvoltării
Tulpinii de fungi beauveria bassiana CNMN-FE-01 9

Vasile GRABOVSCI

Aspecte dendrometrice și auxologice ale arboretelor slab productive de
salcâm (Robinia Pseudoacacia L.) din ocolul silvic „Pîrlița” 12

Sorina ISTRATI

Tehnica ADN barcoding și identificarea speciilor 15

CHIMIE ȘI TEHNOLOGIE CHIMICĂ

Анастасия БАЛЦАТУ

Обработка кератинсодержащего сырья щелочным методом для
получения веществ белковой природы 18

Carolina GRIGORAȘ

Formularea unui produs de parfumerie cu potențial alergen redus cu note
oriental-ierboase 21

Liliana CAISÎM

Materiale polimerice cu proprietăți bactericide din derivații nitrofuralului
cu chitosan 24

FIZICĂ ȘI INGINERIE

Carla SCHÖRNIG

Studiul luminiscenței cristalelor de fluorită dopate cu ioni trivalenți de
erbiu 27

Gheorghe GHILEȚCII

Analiza Roentgen-structurală a aliajelor metalice 30

Elena GURIȚĂ

Gestionarea și utilizarea google workspace for education 35

Gheorghe GHILEȚCII

Sulfura de galiu în aplicații fotodetector: analiza structurală
vs. tehnologia de preparare 38

MATEMATICĂ ȘI INFORMATICĂ

Кристина ЖУРАКОВСКИ

Chatbot с искусственным интеллектом 43

<i>Кристина ОНУШОРУ</i> Анализ моделей sax и dom для обработки XML файлов	46
--	----

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

<i>Denis CHIRIAC</i> Libertatea religioasă în Cehoslovacia comunistă (1948-1950)	49
<i>Roman MORARI</i> Evoluția cântării bisericești în spațiul pruto-nistean	52
<i>Anghelina NAGARĂ</i> Fundamentele ideologice în activitatea institutului de istorie, limbă și literatură (1946–1958)	55
<i>Alexandru ANTOCIAN</i> Chestiunea economiei subterane sovietice în istoriografie	58
<i>Darii SILVIAN</i> Valeriu Gafencu - creștin și patriot român	61
<i>Iurie COTRUTA</i> Educația moral-spirituală, pentru Sistemul Administrației Naționale a Penitenciarelor	64
<i>Marina SEREDOVSCHII</i> Ipostaze logice ale gândirii critice: strategii alethice de validare	68
<i>Vasile MICLEUȘANU</i> Despre dimesiunea filosofică a filmului modern	72
<i>Andrei ROȘCA</i> Simbolul ca re-rezentare axiologică. corespondentismul coerentist	76

LITERE

<i>Andreea BARBU</i> Folclor humuleștean	80
<i>Daniela NOVAC</i> Comunicarea didactică. Reactivitate și proactivitate	85
<i>Viorelia PEREBINOS</i> Terminologia mineralogică în literatură: valențe și simboluri	89
<i>Elena-Bianca PURCARIU</i> Discurs gnomic în opera didactică a lui Ion Creangă	92
<i>Maria Iuliana NISTOR</i> Limbajul artistic de lemn în odele ceaușiste ale lui Adrian Păunescu	95

<i>Cătălina CANANĂU</i>	
Metaforă în terminologia botanică populară de origine latină	99
<i>Ina ADVAHOV</i>	
Factori lingvistici și cultural specifici ce conduc spre neînțelegeri și conflicte interculturale	102
<i>Diana-Elena FOCȘA</i>	
„Retorica” lui Caragiale în calendarul claponului	105
<i>Florin Daniel DINCĂ</i>	
Dorin Tudoran. Puterea, scriitorii și limbajul parabolico-esopic	109
<i>Silvia-Anamaria PANOSCHI</i>	
Mirajul comorii în narațiuni populare astăzi	113
<i>Simona-Elena PETREA</i>	
Valori expresive ale terminologiei medicale în romanul hortensiei	
Papadat-Bengescu: Concert de muzică de Bach	116

DREPT

<i>Petru CEBAN</i>	
Statutul juridic al companiilor militare și de securitate private	119

ȘTIINȚE ECONOMICE

<i>Constantin COȘERU</i>	
Posibilități de eficientizare a sistemului de impunere	
În Republica Moldova	123
<i>Алёна КОВАЛЬЧУК</i>	
Облемы устойчивого развития косметической промышленности и перспективы их решения	126
<i>Iulian VIERU</i>	
ADN-UL organizațional al cabinetelor veterinare	129
<i>Elena GRATI</i>	
Развитие внутреннего аудита в учреждениях публичного сектора, оказывающих медицинские услуги, как путь совершенствования эффективности их деятельности	132

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

<i>Cezara-Mihaela MÎNDRESCU</i>	
Știință și pseudoshiință în media românească – cruciada dezinformării	136

Andrei GHERVAS

Mediatizarea activității armatei naționale în misiunea de menținere a
păcii KFOR din Regiunea Kosovo 140

PSIHOLOGIE, ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI SOCIOLOGIE

Marina CEBANU

Aspectele psihologice ale manipulării și dezinformării în mass-media
online 144

Maia HARITONOV

Manifestarea atitudinii față de moarte la tinerii cu tendințe spre
autoblamare 147

Olga CARA

Fenomenul disperării la pacienții oncologici 151

Елена АНДРЕЕВСКАЯ

Психологическая помощь детям, пережившим
насилие в семье 155

Cătălina CEBAN

Aspecte teoretice ale arhetipurilor organizaționale 159

Cristina MARCHIDAN

Managementul formării continue a cadrelor didactice în instituțiile de
educație timpurie 162

Daniela VĂCARU

Afectivitatea - imperativ în relația tripartită profesor – elev - părinte din
perspectiva pedagogiei Waldorf 166

Marina PASCAL

Strategii de dezvoltare a comunicării asertive interrelația educator
părinte 169

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

Mihaela ȘERPI

Labour migration from Moldova during the first two decades of transition
after the collapse of the soviet union 172

INFLUENȚA RADIAȚIILOR UV ASUPRA CREȘTERII ȘI DEZVOLTĂRII TULPINII DE FUNGI *BEAUVERIA* *BASSIANA* CNMN-FE-01

Ecaterina DONI,
Facultatea de Biologie și Pedologie

CZU: 579.22

doni_ecaterina@mail.ru

Micromicetele entomopatogene din ordinul *Hypocreales* sunt reglatori naturali importanți ai populațiilor de insecte fiind capabili de a infecta o gamă largă de gazde și provoca mortalitate sporită. Utilizarea acestora în calitate de agenți de control biologic al insectelor oferă numeroase avantaje, inclusiv eficacitate ridicată, inofensivitate, compatibilitate cu alte metode de management integrat al organismelor dăunătoare, fiind considerate alternative promițătoare pentru combaterea dăunătorilor [1]. Datorită avantajelor sale, micromicetele entomopatogene din ordinul *Hypocreales* au primit o atenție comercială considerabilă în ultimii 30-35 de ani, fiind utilizate pentru producția în masă de biopesticide. În majoritatea cazurilor, propagulele infecțioase (conidiile, blastosporii) trebuie formulate cu aditivi pentru a asigura stabilitatea și eficacitatea produsului [2]. Selectarea producătorului unui biopesticid se bazează nu doar pe virulență, dar și pe anume trăsături care asigură supraviețuirea și virulența în condiții de câmp. Astfel un pas important în formularea bioinsecticidelor constă în identificarea factorilor care pot limita eficiența agentului de control biologic [3].

Scopul prezentei lucrări a constat în investigarea influenței radiațiilor UV asupra creșterii și dezvoltării tulpinii de fungi *Beauveria bassiana* CNMN-FE-01, agent de control biologic al coleopterelor curculionide [4]. Suspensii conidiale în apă distilată sterilă au fost expuse radiațiilor UV cu lungimea de undă 312 nm timp de 30, 60, 90, 120, 150 și 180 min [5]. În calitate de martor au servit conidiile neiradiate. După expunere la UV câte 100 μ l suspensii conidiale au fost inoculate la suprafața cutiilor Petri cu mediu PDA (Potato Dextrose Agar, Merck) steril și plasate pentru creștere la întuneric, la temperatura de 26°C. Germinarea conidiilor a fost cercetată microscopic după 24 h de la inoculare. După 2 zile din aceste culturi fungice în faza activă de creștere au fost excizate

discuri de miceliu fără semne de sporulare și transferate în centrul unei noi cutii Petri cu mediu PDA steril. Datele privind creșterea radială au fost înregistrate zilnic timp de 2 săptămâni. Viteza de creștere (în mm/zi) a fost utilizată ca parametru de bază pentru caracterizarea influenței radiațiilor UV asupra creșterii vegetative a tulpinilor investigate. Analiza unifactorială de varianță (ANOVA) a fost utilizată pentru validarea datelor obținute.

În rezultatul cercetărilor efectuate a fost stabilit că radiațiile UV ($\lambda = 312$ nm) reduc semnificativ viabilitatea conidiilor de ~ 21 ori după expunere la UV timp de 30 min. A fost constatată tendința de reducere a germinării conidiilor tulpinii *B. bassiana* CNMN-FE-01 la extinderea duratei de acțiune a factorului de stres. Ulterior, a fost stabilit că viteza de creștere radială a tulpinii *B. bassiana* CNMN-FE-01 nu este afectată semnificativ de expunerea conidiilor la raze UV ($\lambda = 312$ nm), datele fiind confirmate statistic ($F(6,91) = 0,98, p = 0,443$). Rezultatele obținute sugerează faptul că în formula bioinsecticidelor pe baza tulpinii autohtone de fungi *B. bassiana* CNMN-FE-01 este necesar de a fi introduse substanțe aditivi cu rol de ecran de protecție contra UV.

Studierea efectului diferitor factori fizici asupra creșterii și dezvoltării tulpinilor fungice cu potențial insecticid înalt sunt esențiale pentru prognozarea eficacității tulpinii selectate în condiții de câmp, elaborarea formulei biopreparatului, elaborarea recomandărilor de aplicare și ajustarea dozelor utilizate. Cercetările urmează a fi continuate cu scopul de a selecta cel mai bun aditiv din punct de vedere al protecției conidiilor și fezabilității economice.

Rezultatele științifice expuse în prezenta lucrare au fost obținute grație suportului financiar al proiectului, Program de stat (2020-2023) 20.80009.7007.12 „Diversitatea artropodelor hematofage, a zoo- și fitohelminților, vulnerabilitatea, strategiile de tolerare a factorilor climatici și elaborarea procedeeor inovative de control integrat al speciilor de interes socio-economic”.

Referințe:

1. MANTZOUKAS, S., ZIKOU, A., TRIANTAFILLOU, V., LAGO-
GIANNIS, I., ELIOPOULOS, P.A. Interactions between *Beauveria bassiana* and *Isaria fumosorosea* and their hosts *Sitophilus*

- granarius* (L.) and *Sitophilus oryzae* (L.) (Coleoptera: Curculionidae). În : *Insects*, 2019, vol.10, pp. 362.
2. JARONSKI, S.T. New paradigms in formulating mycoinsecticides. În: *Pesticide Formulations and Application Systems*. American Society for Testing and Materials. Eds. Goss, G.R., Hopkinson, M.J., Goss, G.R., Hopkinson, M.J., Collins H.M., 1997, pp. 99-114.
 3. LEE, J.Y., WOO, R.M., CHOI, C.J., SHIN, T.Y., GWAK, W.S., WOO, S.D. *Beauveria bassiana* for the simultaneous control of *Aedes albopictus* and *Culex pipiens* mosquito adults shows high conidia persistence and productivity. În: *AMB Express* [online], 2019, vol. 9, nr. 1, art. nr. 206, 9 p. [citat 02.03.2022]. Disponibil: <https://doi.org/10.1186/s13568-019-0933-z>.
 4. MOLDOVAN, A., MUNTEANU-MOLOTIEVSKIY, N., TODERAȘ, I. Tulpină de fungi *Beauveria bassiana* – bioinsecticid pentru combaterea coleopterelor curculionide. Brevet de invenție MD 4560. Institutul de Zoologie. Nr. depozit a 2017 0057. Data depozit 23.05.2017. Publicat 30.04.2018. În: *BOPI*, 2018, vol. 4, pp. 51-52.
 5. MUSTAFA, U., GURVINDER, K. UV-B radiation and temperature stress causes variable growth response in *Metarhizium anisopliae* and *Beauveria bassiana* isolates. În: *The Internet Journal of Microbiology* [online], 2008, vol.7, nr.1, 8p [citat 11.02.2021]. Disponibil: <https://print.ispub.com/api/0/ispub-article/11494>.

Recomandat

*Anna MOLDOVAN, dr., lector univ.,
Natalia MUNTEANU-MOLOTIEVSKIY, dr., conf. cercet.*

ASPECTE DENDROMETRICE ȘI AUXOLOGICE ALE ARBORETELOR SLAB PRODUCTIVE DE SÂLCÂM (*ROBINIA PSEUDOACACIA* L.) DIN OCOLUL SILVIC „PÎRLIȚA”

Vasile GRABOVSCI,
Facultatea Biologie și Pedologie

CZU: 630.5:633.875.2(478)

grabovschi20@gmail.com

Făcând o analiză asupra datelor și a cercetărilor din trecut asupra sâlcâmului alb din Republica Moldova, se constată că în multe cazuri volumele ce se obțin în prezent din anumite arborete de sâlcâm de productivitate foarte scăzută sunt mai mici decât volumele obținute prin aplicarea celor mai joase tabele de cubaj (5B). Această problemă poate fi provocată atât de schimbarea condițiilor climatice cât și de folosirea tabelelor de producție pentru cubarea masei lemnoase de sâlcâm. Din această cauză apare necesitatea de a revizui tabelele de cubaj și actualizarea tabelelor de producție pentru această specie.

Pentru efectuarea cercetărilor și înregistrarea datelor în fișele dendrometrice au fost necesare următoarele operații dendrometrice și auxologice de cercetare la inventarierea a 343 arbori:

1. S-au selectat arborii care urmau a fi doborâți pentru cercetare;
2. S-au măsurat 2 diametre la 1,3 m cu clupa forestieră;
3. S-au doborât arborii selectați;
4. S-au măsurat înălțimile arborilor doborâți cu ruleta;
5. S-a măsurat lungimea coroanei și a trunchiului din arbori;
6. S-au secționat arborii și s-a colectat rondelele (pe fiecare rondă s-a înregistrat nr. rundeii și lungimea din arbore de unde s-a colectat);
7. Fiecare secțiune din lemnul de foc s-a cântărit iar datele s-au înregistrat în fișa de teren;
8. Lemnul realizabil din coroană până la diametrul de 3 cm, s-a cântărit, lemnul mai mic de 3 cm crăci și ramuri la fel s-a cântărit, iar datele au fost înregistrate în fișa de teren;
9. Pentru fiecare categorie de diametre s-au inventariat 343 arbori din care s-au extras rondele, datele acestora înregistrându-se în fișa de inventariere;

10. În condițiile de laborator rondelele colectate s-au cântărit și s-au determinat volumele acestora, datele obținute s-au înregistrat atât în fișe de calcul cât și în formă electronică. La calculator prin formulele de calcul s-a determinat volumul cu coajă pentru fiecare arbore;

11. După un termen de 4-5 zile rondelele s-au cojit și din nou s-au cântărit apoi s-au determinat volumele, la calculator prin formulele de calcul s-a determinat volumul fără coajă pentru fiecare arbore;

12. S-au cântărit rondelele cu coajă.

Rezultatele obținute

Tabelul 1

Diferențele volumelor dintre tabelele de cubaj ucrainene cu datele cercetărilor

Nr. arbore (fișă)	Categoria de diametre (cm)	h (m)	Valori de încadrare a înălțimii conform tabelelor ucrainene (m)	Volumul conform tabelelor ucrainene	Volumul conform cercetărilor	Diferența volumelor
1	12	7,87	9,5-10,4	0,065	0,031	-0,034
2	8	7,5	8,0-9,4	0,025	0,017	-0,008
3	12	7,85	9,5-10,4	0,065	0,042	-0,023
4	16	9,05	10,5-11,4	0,13	0,09	-0,04
5	8	7,7	8,0-9,4	0,025	0,038	+0,013
6	12	7,8	9,5-10,4	0,065	0,046	-0,019
7	12	7,3	9,5-10,4	0,065	0,034	-0,031
8	20	7,87	11,5-11,9	0,22	0,19	-0,03
9	8	8,5	8,0-9,4	0,025	0,035	+0,010
10	12	8,3	9,5-10,4	0,065	0,053	-0,012
11	8	6,55	8,0-9,4	0,025	0,031	+0,006
14	8	6,4	8,0-9,4	0,025	0,018	-0,007
15	16	8,1	10,5-11,4	0,13	0,078	-0,052

Conform tabelului 1 se observă că, volumul calculat conform cercetărilor depășește volumul indicat în tabelele de cubaj ucrainene doar în

cazul categoriei de înălțimi 5B cu diametrul de 8 cm. În urma efectuării cercetărilor, majoritatea arborilor preluați nu se încadrează în această categorie, de aceea este necesar să îi încadrăm într-o altă categorie – 5C, pentru obținerea unor rezultate reale.

Referințe:

1. К. Е., НИКИТИН. *Сортиментный таблицы для таксации леса на корню. УССР 1984*
2. V., GIURGIU. *Metode ale statisticii matematice aplicate în silvicultură.* „Ceres” București
3. F., CLINOVACHI. *Dendrologie.* Editura Universității Suceava.
4. I., DAMIAN. *Împăduriri.* Editura Didactică și Pedagogică, București
5. *Revista Pădurilor Nr.5/2011*

Recomandat
Vladislav GRATI, asist. univ.

TEHNICA ADN BARCODING ȘI IDENTIFICAREA SPECIILOR

*Sorina ISTRATI,
Facultatea de Biologie și Pedologie*

CZU: 595.7(478)

istratisorina98@gmail.com

Unul dintre cele mai numeroase ordine din cadrul regnului animal este Coleoptera (Insecta) cu aproximativ 400 mii specii descrise [6]. Literatura de specialitate indică un număr diferit de specii în cadrul acestui ordin, dar cert este faptul că multe specii urmează încă a fi descrise. Astfel, o mare parte din biodiversitate este încă necunoscută. Accelerarea procesului de descriere a speciilor este o problemă care depășește cu mult posibilitățile comunității taxonomice. Taxonomia clasică ca știință care descrie, numește și clasifică organismele vii se confruntă cu un șir de probleme printre care: dificultăți în identificarea stadiilor imature ale multor specii, timpul necesar pentru identificare, plasticitatea fenotipică a caracterelor morfologice folosite pentru recunoașterea speciilor etc. Unele dintre aceste dificultăți pot fi soluționate prin utilizarea metodelor molecular-genetice, și anume, tehnica ADN barcoding - sistem universal complet bazat pe ADN pentru delimitarea și identificarea speciilor [1, 7]. Aceasta intenționează să înlăture unele limitări ale taxonomiei bazate exclusiv pe caractere morfologice [5]. Fiind aplicată în studiul biodiversității tehnica ADN barcoding permite identificarea, în timp restrâns, a speciilor, în baza secvențelor ADN.

Scopul studiului de față a constat în elucidarea importanței și eficienței utilizării tehnicii ADN barcoding în calitate de instrument de identificare a speciilor pe exemplul coleopterelor. Coleopterele adulte au fost colectate în 5 localități din Nordul (Sofia, Pelinia) și Sudul (Bugeac, Ciumai, Ștefănești) Republicii Moldova. Insectele au fost transportate în laborator în eprubete de plastic sterile, cu alcool etilic de 96%. Izolarea și purificarea ADN a fost realizată folosind protocolul optimizat [2] și folosind kit-ului de reactivi „Qiagen Dneasy Blood & tissue Kit”. Pentru amplificarea regiunilor cod de bare ADN au fost utilizate două perechi de primeri LCO1490/HCO2198 și LepF1/LepR1. Produsul PCR a fost purificat, și expedit pentru secvențiere către laboratoare specializate precum

Centrul Canadian pentru ADN Barcoding, Ontario, Canada (<https://ccdb.ca/>) și StarSEQ GmbH, Mainz, Germania (<https://www.starseq.com/>). Secvențele nucleotidice ale porțiunilor de genă COI au fost aliniate cu secvențele similare disponibile în baza de date GenBank (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov>) și în baza de date BOLD (<http://www.boldsystems.org/>). Editarea, alinierea secvențelor și reconstrucția arborilor filogenetici a fost realizată în programul MEGA X [3]. Rezultatele obținute au fost validate folosind metode clasice morfologice [4, 8].

În rezultatul cercetărilor efectuate au fost obținute secvențe parțiale ale genei COI mitocondriale pentru 85,71% din exemplarele de coleoptere investigate. În rezultatul analizei BLAST și utilizării sistemului BOLD IDS toate secvențele regiunilor cod de bare ADN au fost asociate cu specii de coleoptere aparținând familiilor Oedemeridae, Tenebrionidae și Mordellidae. Toate speciile identificate sunt cunoscute ca specii răspândite în Republica Moldova. Secvențele nucleotidice obținute au fost depuse în bazele de date internaționale completând bibliotecile de referință de succesiuni nucleotidice ale regiunii cod de bare ADN pentru coleoptere. Tehnica ADN barcoding reprezintă un instrument molecular util, care face procedura de identificare a speciilor mai rapidă, în special pentru cei care nu sunt specialiști în taxonomie clasică, favorizând caracterizarea diversității coleopterelor.

Rezultatele științifice expuse în prezenta lucrare au fost obținute grație suportului financiar al proiectelor GTI Training Course 2016, CPEA-LT-2016/10140, Program de stat (2020-2023) 20.80009.7007.12 „Diversitatea artropodelor hematofage, a zoo- și fitohelminților; vulnerabilitatea, strategiile de tolerare a factorilor climatici și elaborarea procedeeleor inovative de control integrat al speciilor de interes socio-economic”.

Referințe:

1. HEBERT, P.D.N., CYWINSKA, A., BALL, S.L., de WAARD, J.R. Biological identifications through DNA barcodes. În: *The Royal Society*, 2003, nr. 270(1512), pp. 313-321.
2. IVANOVA, N.V., de WAARD, J.R., HEBERT, P.D.N. An inexpensive, automation friendly protocol for recovering high quality DNA. În: *Molecular Ecology Resources*, 2006, nr. 6, pp. 998-1002.

3. KUMAR, S., STECHER, G., LI, M., KNYAZ, C., TAMURA, K. MEGA X: Molecular Evolutionary Genetics Analysis across computing platforms. În: *Molecular Biology and Evolution*, 2018, nr. 35, pp. 1547-1549.
4. *Mike's Insect Keys*. Disponibil online: <https://sites.google.com/view/mikes-insect-keys/mikes-insect-keys> (accesat în 2020-2021).
5. PENTINSAARI, M., HEBERT, P., MUTANEN, M. Barcoding Beetles: A Regional Survey of 1872 Species Reveals High Identification Success and Unusually Deep Interspecific Divergences. În: *PLOS ONE*, 2014, nr. 9(9), pp. 1-8.
6. SLIPINSKI, S., LESCHEN, R., LAWRENCE, J. Order Coleoptera Linnaeus, 1758. În: *Zootaxa*, 2011, nr. 3148, pp. 203-208.
7. TAUTZ, D., ARCTANDER, P., MINELLI, A., THOMAS, R.H., VOGLER, A. A plea for DNA taxonomy. În: *Trends in Ecology and Evolution*, 2003, nr. 18(2), pp. 70-74.
8. *Определитель насекомых европейской части СССР в пяти томах. Том 2. Жесткокрылые и веерокрылые*. Изд-во «Наука». Москва - Ленинград. 1965. 668 стр.

Recomandat

Anna MOLDOVAN, dr., lector univ.

Natalia MUNTEANU-MOLOTIEVSKIY, dr., conf. cercet.

ОБРАБОТКА КЕРАТИНСОДЕРЖАЩЕГО СЫРЬЯ ЩЕЛОЧНЫМ МЕТОДОМ ДЛЯ ПОЛУЧЕНИЯ ВЕЩЕСТВ БЕЛКОВОЙ ПРИРОДЫ

Анастасия БАЛЦАТУ,
Факультет Химии и Химической Технологии

CZU: 66.094.941.094.7

akorablina090516@gmail.com

Белковые гидролизаты – это природные органические полимеры, состоящие из свободных и связанных аминокислот и их солей. Существует три метода получения белковых гидролизатов: кислотный, щелочной и ферментативный гидролиз. Щелочной и кислотный гидролиз могут привести к полному разрушению некоторых важных аминокислот, поэтому зачастую комбинируют несколько методов [1].

В процессе получения гидролизатов использовались следующие условия: концентрация раствора щелочи 3, 5 и 7%; размер сырья 0,5 - 2 см; соотношение массы сырья к объему щелочи 1:3, 1:5, 1:10; время проведения гидролиза 4 - 8 часов; температура 80-95°C. Для подтверждения образования гидролизатов использовались следующие качественные реакции: реакция Фоля, нингидриновая реакция и биуретовая реакция.

Для количественного определения был предложен метод, основанный на нингидриновой реакции. (Рис. 1).

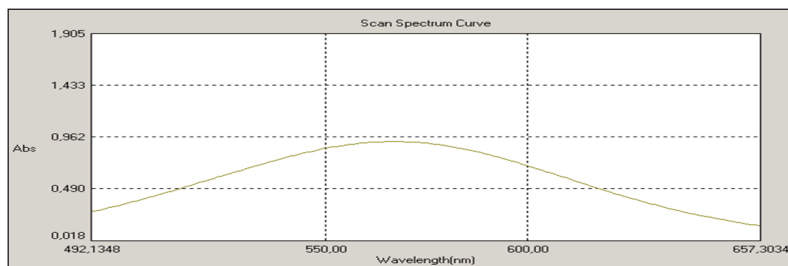

Рис.1. Спектр поглощения продуктов взаимодействия глютаминовой кислоты с нингидрином. $C_{\text{кислоты}} = 0,1$ мг/мл, $C_{\text{нингидрина}} = 2\%$, $l=1$ см.

Далее на основе полученных данных был построен калибровочный график по раствору глютаминовой кислоты (Рис. 2).

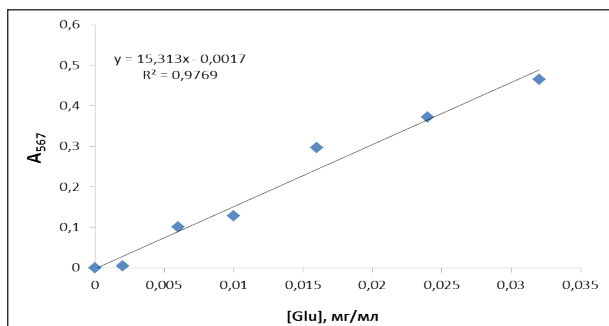

Рис.2. Калибровочный график по раствору глютаминовой кислоты.

$C_{\text{кислоты}} = (0,002 - 0,032) \text{ мг/мл.}$

При изучении специализированной литературы [2] было обнаружено, что при добавлении сульфида натрия в щелочной раствор процесс получения белковых гидролизатов ускоряется и имеет больший выход, чем в его отсутствие, поэтому в данной работе приведены практические результаты сравнения использования щелочного раствора с сульфидом натрия и без него (Таб. 1).

Таб.1.

Изменение оптической плотности и концентрации гидролизатов из козьей шерсти в зависимости от времени. $t = 85-90^{\circ}\text{C}$, $l_{\text{сырья}} = 0,5 \text{ см}$

Показатель	Концентрация раствора щелочи 5%						
t, мин	60	120	180	240	300	360	420
$A_{567}(\text{NaOH}+\text{Na}_2\text{S}, 1\%)$	-	-	-	-	-	-	-
$A_{567}(\text{NaOH})$	0,019	0,039	0,081	0,121	0,252	0,210	0,119
C, мг/мл	1,2	2,8	5,7	7,8	16,3	14,0	8,0

В процессе получения белковых гидролизатов методом щелочного гидролиза были установлены оптимальные условия для получения белковых гидролизатов щелочным методом: концентрация щелочи 5%; время проведения гидролиза до пяти часов; температура в пределах $(85-90)^{\circ}\text{C}$; размер сырья – 0,5 см; соотношение массы сырья к объёму щёлочи 1:5.

Выявлено, что при обработке перопухового сырья выделяется больше гидролизатов (0,6625 кг на 1 кг сырья), по сравнению с ре-

зультатами, полученными при обработке козьей шерсти (0,4971 кг на 1 кг сырья).

Литература:

1. МАКСИМЮК, Н.Н., МАРЬЯНОВСКАЯ, Ю.В. О преимуществах ферментативного способа получения белковых гидролизатов. В: *Современные проблемы науки и образования*. 2009. № 1. сс. 34-35;
2. БОРТНИКОВ, С.В., ГОРЕНКОВА, Г.А. Получение растворимой модификации кератина из белоксодержащих отходов животноводства. В: *Успехи современного естествознания*. 2018. № 4. сс. 17-22

*Рекомендовано
Елена Бундуки др., конф. унив.*

FORMULAREA UNUI PRODUS DE PARFUMERIE CU POTENȚIAL ALERGEN REDUS CU NOTE ORIENTAL-IERBOASE

*Carolina GRIGORAȘ,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică*

CZU: 665.57

g.carolinca@gmail.com

În parfumerie există tendința eliminării substanțelor indezirabile, producătorii căutând să evite substanțele cu un potențial alergen sporit, frecvent identificate în compoziția produselor parfumerice.

Urmărind această tendință, au fost concepute și realizate parfumuri de tip lichid cu note oriental-ierboase formulate pe bază de uleiuri eterice, ce nu conțin deloc sau conțin în cantități minore în compoziția sa ingrediente aromatice potențial alergice, naturale sau sintetice, reglementate cu ajutorul Regulamentului EC 1223/2009 [1].

Parfumurile au fost produse după fluxul tehnologic ce include următoarele etape: dozarea ingredientelor, omogenizarea, maturarea, diluarea cu alcool etilic, maturarea/stabilizarea, filtrarea, ambalarea [1].

Parfumurile elaborate sunt constituite din 20% compoziție aromatică și în rest solvent, alcool etilic de 90°. De asemenea produsul parfumeric a fost elaborat după o piramidă olfactivă, pentru parfumuri aceasta este formată din 20% note de vârf (mentă, levănțică), 30% note de mijloc (chiparos, rozmarin, mușețel, german) și 50% note de bază (santal, paciuli, smirnă) [1].

Inițial au fost formulate 8 acorduri pe bază de uleiuri esențiale, dintre care, 4 au fost selectate și obținute, în baza lor, parfumuri de tipul „Extra,, cu note oriental-ierboase.

Calitatea acestora a fost evaluată în baza documentului tehnico-normativ în vigoare, standardul interstatal GOST 31678-2012 [2].

Urmând cerințele acestui standard a fost verificată calitatea formulărilor de produse elaborate. Aceste verificări au fost efectuate de 3 ori, la intervale de timp de cca 2-3 săptămâni, deoarece este extrem de important ca produsele cosmetice să fie stabile în plus față de utilizările lor funcționale.

Controlul, după indicii de calitate fizico-chimici și chimici, a relevat că formulările elaborate sunt conforme cerințelor expuse în standardul în vigoare, atât la etapa imediat după formulare, cât și peste cca 2 luni de la elaborare, fapt ce dovedește stabilitatea produselor în timp.

Pentru parfumurile elaborate a fost calculat prețul de cost, având în vedere cheltuielile directe și indirecte. Prețul de cost stabilit este unul estimativ, pentru un flacon cu volumul 5 mL, acesta constituie: “Formula 5” – 44,10 lei; “Formula 6” – 40,95 lei; “Formula 7” – 39,35 lei; “Formula 8” – 43,02 lei. Reieșind din valorile obținute se poate afirma că costul unui parfum “Extra” este cel mai costisitor din întreaga gamă de produse parfumerice, determinat în mare parte de materiile prime utilizate în prepararea parfumurilor.

Aprecierea parfumurilor cu note oriental-ierboase de către potențialii consumatori a fost realizată prin aplicarea metodei focus-grup, cu implicarea a 11 participanți, dintre care, 3 bărbați și 8 femei, cu vârsta cuprinsă între 22-43 ani, dominanți fiind participanții cu vârsta de 22 ani (63,6%).

Chestionarea potențialilor consumatori a relevat că parfumul “Formula 8” este foarte plăcut, parfumul “Formula 5” este plăcut spre foarte plăcut, iar parfumurile “Formula 6” și “Formula 7” sunt ordinare. După părerea respondenților, cele mai reușite produse parfumerice sunt “Formula 5” și “Formula 8”.

Scopul parfumurilor elaborate este de a conferi pielii o aromă plăcută. Mirosul, fiind esențiala proprietate funcțională. Proprietățile estetice sunt determinate de aspectul parfumurilor elaborate, ambalajul primar și secundar. Ambalajul primar, fiind unul cu pulverizator, ceea ce determină și ergonomicitatea produselor [3].

Analiza proprietăților esențiale de consum în raport cu parfumurile elaborate, arată că acestea întrunesc toate proprietățile ce determină caracteristicile comerciale ale unui produs parfumeric.

Referințe bibliografice:

1. GRIGORAȘ, C. Parfumuri cu note oriental-ierboase formulate pe bază de uleiuri eterice. În: Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova, Seria “Lucrări studentești”, Științe ale naturii și exacte, Științe economice, Ediția dedicată aniversării a 75-a a USM. Chișinău: CEP USM 2021, vol. III, pp. 12-15.

2. ГОСТ 31678-2012. *Продукция парфюмерная жидкая. Общие технические условия*. Введен: 01.07.2013. Москва: Стандартинформ 2019. 16 с.
3. ЯКОВЛЕВА, Л.А., КУТАКОВА, Г.С. *Товароведение парфюмерно-косметических товаров: Учебник для вузов*. Санкт-Петербург: Издательство “Лань”, 2001. 256 с.

Recomandat
Elena BUNDUCHI, dr., conf. univ.

MATERIALE POLIMERICE CU PROPRIETĂȚI BACTERICIDE DIN DERIVAȚII NITROFURALULUI CU CHITOSAN

Liliana CAISÎM,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică

CZU: 615.281.9

caisim99@mail.ru

În zilele noastre, infecțiile microbiene reprezintă o problemă importantă, deoarece sunt una dintre principalele cauze de decese la nivel mondial. Utilizarea polimerilor ca agenți antimicrobieni prezintă câteva avantaje, deoarece de obicei aceste produse prezintă activitate pe termen lung și toxicitate redusă. Grefarea furacilinei și izofuralului la macromolecule de chitosan permit mărirea duratei de acțiune a medicamentului în organism, o reducere accentuată a toxicității, majorarea eficienței, pentru ca o cantitate mică de medicament polimeric să posede același efect medicamentos [1].

Scopul principal al lucrării include sinteza și studiul unor materiale polimerice cu proprietăți antibacteriene din chitosan grefat cu furacilină sau izofural cu un efect relativ înalt de prolansare.

Pentru funcționalizarea furacilinei și izofuralului la chitosan inițial chitosanul s-a grefat cu anhidrida maleică cu obținerea maleatului de chitosan (I) (Figura 1) care în continuare a fost grefat cu preparatele enumerate. Reacția s-a desfășurat la temperatura de 0-3 °C cu utilizarea trietilaminei și clorformiat de etil pentru obținerea produsului intermediar (II) care reacționează mai departe ușor cu furacilina și izofuralul (Figura 2) [2].

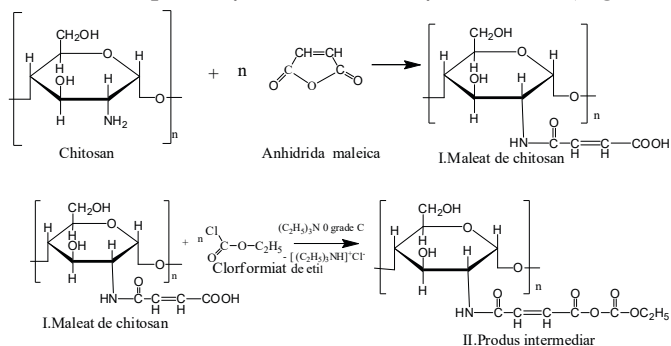

Fig. 1. Sinteza maleatului de chitosan și a produsului intermediar

Din spectrul maleatului de chitosan observăm apariția noilor vibrații la 800-900 cm^{-1} caracteristice legăturii duble ce se conține și în anhidrida maleică. La produșii finali maleat de chitosan cu furacilină (izofural) observăm micșorarea benzii de absorbție la frecvența 3200 cm^{-1} din cauza interacțiunii grupării amine a chitosanului cu anhidrida maleică.

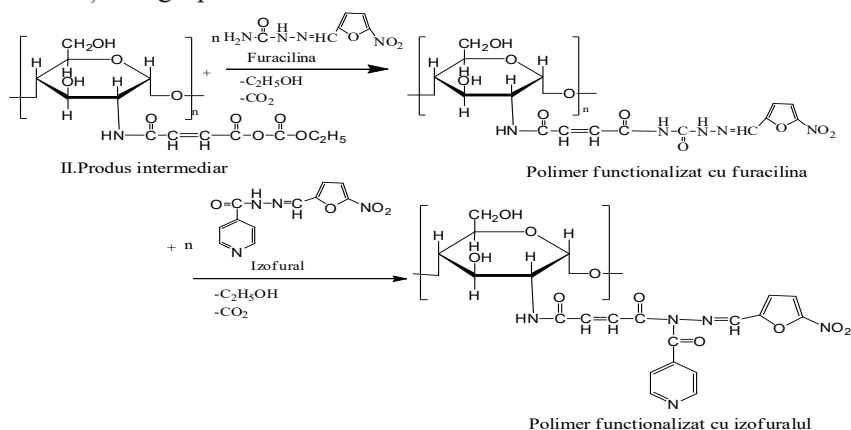

Fig. 2. Grefarea furacilinei și izofuralului la produsul intermediar

Cercetările privind proprietățile antibacteriene a materialelor polimerice sintetizate au fost realizate cu utilizarea unor microorganisme Gram-pozitive și Gram-negative (*Staphylococcus aureus* t. 209, *Enterococcus faecalis* t. ATCC 19433, *Escherihia coli* . ATCC 25922 și altele)

Activitatea bactericidă a substanței „Chitosan-furacilină (80:20)”, după 24 de ore de incubație pe geloză peptonată, variază în limitele concentrațiilor 150 – 300 $\mu\text{g/ml}$ și constituie față de *E. coli* – 150 $\mu\text{g/ml}$, iar față de toate celelalte specii de microorganisme – 300 $\mu\text{g/ml}$. Activitatea bactericidă a substanței „Chitosan-izofural (80:20)”, după 24 ore de incubație pe geloză peptonată, variază în limitele concentrațiilor 150 – 300 $\mu\text{g/ml}$ și constituie față de *S. aureus* (t.209) – 150 $\mu\text{g/ml}$, iar față de celelalte specii de microorganisme gram-pozitive și gram-negative – 300 $\mu\text{g/ml}$.

Concluzii:

1. A fost realizată sinteza materialelor polimerice maleat de chitosan-furacilină și maleat de chitosan-izofural. Polimerii analogi au fost abținuiți cu un randament mai mare de 70%;

2. Structura chimică a compușilor sintetizați a fost studiată cu ajutorul spectroscopiei IR;

3. În rezultatul studiului proprietăților antibacteriene ale substanțelor cercetate s-a constatat că ambele substanțe obținute pe bază de chitosan grefat cu izofural sau furacilină, posedă activitate antibacteriană la un spectru larg de microorganisme, Gram-pozitive și Gram-negative.

Bibliografie:

1. Tsai, Guo-Jane, Wen-Huey Su. Antibacterial activity of shrimp chitosan against „Escherichia coli”. Journal of Food Protection. Vol. 62, No. 3 (1999), p. 239-243;
2. Groves E.S., Aldwin L.P. Win-Kelhake K.L., Nitecki D. E. International Application Patent. PCT/4590/03252, 8 june 1989 (14.06.1989), 45.

Recomandat
Ștefan ROBU, dr.conf. univ.

STUDIUL LUMINISCENȚEI CRISTALELOR DE FLUORITĂ DOPATE CU IONI TRIVALENȚI DE ERBIU

Carla SCHÖRNIG,

Facultatea de Fizică, Universitatea de Vest din Timișoara

CZU: 535.37:621.315.592

e-mail: carla.schornig76@e-uvt.ro

Cristalele de fluorită (CaF_2 , BaF_2 , SrF_2) prezintă proprietăți fizice deosebite, ceea ce ne asigură o varietate de posibilități de utilizare a acestor cristale, atât ca medii optice pasive (ferestre optice, lentile acromatice, în construcția prismelor, filtre în domeniul infraroșu), dar și ca medii optice active (medii active laser, detector sau scintilatori, etc.). Cristalele din acest studiu sunt crescute prin metoda Bridgman, care presupune solidificarea, controlată, lentă a substanței topite, aflate într-un creuzet, prin deplasarea creuzetului într-o anumită distribuție spațială a temperaturii (gradient termic). În figura 1 este prezentată schematic instalația Bridgman din cadrul Laboratorului de Creșterea Cristalelor de la Facultatea de Fizică a Universității de Vest din Timișoara (UVT).

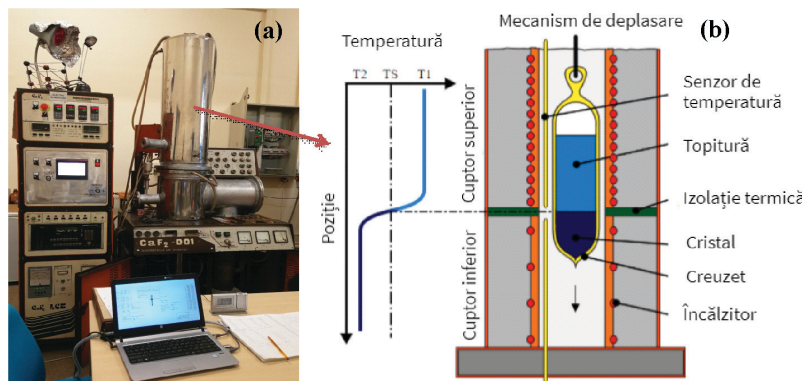

Figura 1. (a) Instalația Bridgman de creștere a cristalelor de la Facultatea de Fizică (UVT).

Cristalele de CaF_2 și BaF_2 dopate cu ErF_3 obținute sunt transparente, incolore și au dimensiuni de aproximativ 6 cm și un diametru de 1 cm (figura 2). Ionii de Er^{3+} dopați în cristalele de fluorită au fost studiați în special pentru proprietățile lor de emisie generată prin fenomenul de con-

versie superioară [1,2]. Patel și colaboratorii au arătat că în urma excitării de la 805 nm, cristalul de $\text{BaF}_2:\text{Er}^{3+}$ este eficient în generarea radiației din domeniul roșu, verde și UV în comparație cu cristalul de $\text{CaF}_2:\text{Er}^{3+}$. Wojtowicz [3] a studiat emisia în urma excitării în domeniul VUV și a pus în evidență benzile de emisie din domeniul VIS, UV și VUV. Scopul acestui studiu este de a compara proprietățile de emisie ale ionului trivalent de Erbium dopat în cele două matrici de fluorită (CaF_2 și BaF_2) în urma excitației din jurul a 376 nm pentru a stabili în care material gazdă emisa este mai eficientă.

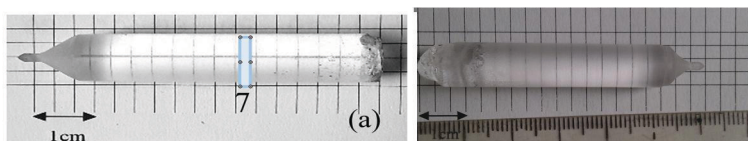

Figura 2. Cristale de (a) $\text{BaF}_2:0.1 \text{ mol\% ErF}_3$, respectiv (b) $\text{CaF}_2:0.1 \text{ mol\% ErF}_3$ obținute în cadrul *Laboratorului de Creștere a Cristalelor* de la Facultatea de Fizică a UVT.

Spectrele de absorbție la temperatura camerei au fost înregistrate cu spectrofotometrul Shimadzu UV-1650PC pe domeniul 190-1100 nm, iar spectrele de emisie obținute în urma excitării în banda de absorbție din jurul a 376 nm au fost înregistrate cu ajutorul spectrofotometrului de emisie FLS980-Edinburgh Instruments (figura 3).

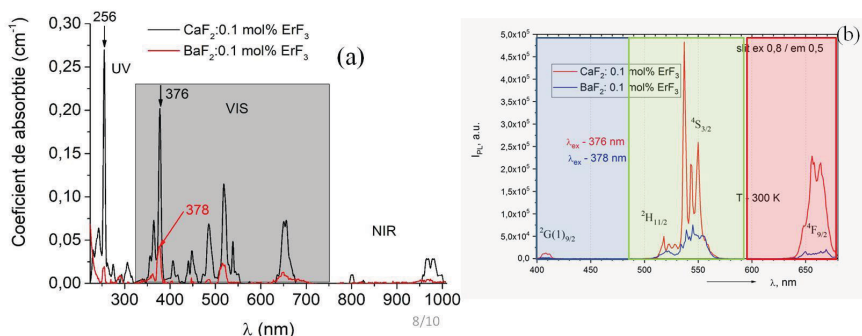

Figura 3. (a) Spectrele de absorbție, respectiv (b) de emisie ale cristalelor studiate.

Din spectrele de emisie se poate trage concluzia ca matricea de CaF_2 are proprietăți spectroscopice superioare față de cea de BaF_2 pentru exci-

tarea în banda de la 376 nm și au potențiale aplicații în domeniul medical (hipertermie vasculară-roșu sau fotocoagulare – verde).

Bibliografie:

1. Patel, D.N., Reddy, R.B., Nash-Stevenson, S.K., *Diode-pumped violet energy upconversion in $BaF_2:Er^{3+}$* . Appl. Optic. 1998, 33, 7805–780.
2. Bitam, A., Khiari, S., Diaf, M., Boubekri, H., Boulma, E., Bensalem, C., Guerbous, L., Jouart, J.P., *Spectroscopic investigation of Er^{3+} doped BaF_2 single crystal*. Opt. Mater. 2018, 82, 104–109.
3. Wojtowicz, A.J., *VUV spectroscopy of $BaF_2:Er$* . 2009, Opt. Mater. 31, 474–478.

Recomandat
Marius ȘTEF,
prodecan al Facultății de Fizică din cadrul Universității de
Vest din Timișoara, dr., conf.

ANALIZA ROENTGEN-STRUCTURALĂ A ALIAJELOR METALICE

Gheorghe GHILEȚCII,
Facultatea de Fizică și Inginerie

CZU: 539.26:669.018

ghiletcii.gheorghe@usm.md

Analiză de fază calitativă și cantitativă a aliajelor metalice este utilizată și pentru explicarea proprietăților mecanice ale suprafețelor probelor preparate prin diferite tehnologii. Aliajele metalice analizate au fost formate pe suprafața suportului de fier (Fe) prin tehnologia alierii cu scânteii electrice (ASE) (Fig.1 a) cu anodul din aliajul T15K6 (WC-89%; TiC-15%; Co-6%) și cu energia impulsului electric ($E_{imp.}$) de 0,036J și 1,58J, tehnologia fiind descrisă în lucrările [1, 2].

Pentru studiul suprafețelor s-a utilizat difractometrul de raze X Empyrean (PANalytical) în configurația θ - 2θ (Fig.1 b). În această configurație tubul de raze X (anod de Cu (45 kV, 40 mA) $\lambda_{K\alpha 1}$ 1,54060Å, $\lambda_{K\alpha 2}$ 1,54439Å) împreună cu „optica incidentă” și „optica difractată” anexată la detector se mișcă pe un arc de cerc cu viteza de 20/s. Reieșind din analiza poziției maximelor din tablourile de difracție obținute și baza de date ICDD PDF4+ s-a determinat că probele au componența de fază prezentată în Tab.1.

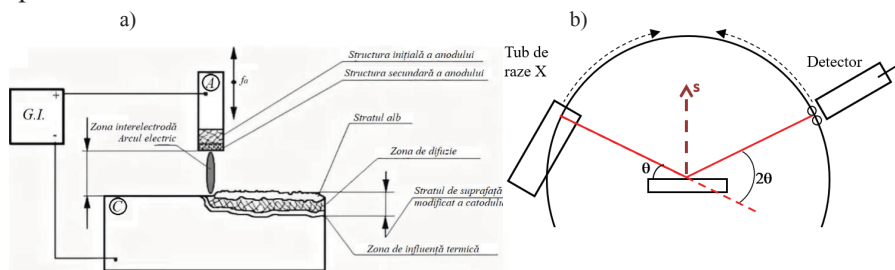

Fig.1. Reprezentarea schematică a procesului ASE a) și reprezentarea schematică a modului de măsurare θ - 2θ în geometria de focalizare Bragg-Brentano b)

Pentru realizarea analizei cantitative și precizare parametrilor rețelei cristaline s-a utilizat metoda Rietveld refinement [3], care constă în mi-

nimizarea diferenței dintre intensitatea observată (y_{obsi}) și cea calculată (y_{ci}) în fiecare punct i al tabloului de difracție prin metoda celor mai mici pătrate. Acest model ține cont de următorii factori reprezentați în relația (1) pentru (y_{ci}) produs de un eșantion compus din n faze.

$$y_{ci} = \sum_{j=1}^n \left[s \sum_{hkl} LP(2\theta_{hkl}) p_{hkl} |F_{hkl}|^2 F_{prof}(2\theta_i - 2\theta_{hkl}) T_{hkl} A \right]_j + y_{bi}, \quad (1)$$

unde: s - factorul de scară, $LP(2\theta_{hkl})$ factorul de polarizare Lorentz, p_{hkl} - factorul de multiplicitate, F_{hkl} - factorul de structură, $F_{prof}(2\theta_i - 2\theta_{hkl})$ - funcția de profil a maximumului provenit de la reflexia de la planul cu hkl dat, AA - factorul de absorbție, y_{bi} - intensitatea fonului în punctul i , T_{hkl} - factorul de texturare. Factorul de scară se utilizează pentru realizarea analizei cantitative fără etalon [4], fracția masică a fazei p într-un amestec de n faze se determină rezolvând sistemul (4).

$$w_p = \frac{s_p (Z M V)_p}{\sum_{j=1}^n s_j (Z M V)_j}, \quad (3) \quad \begin{cases} w_p = \frac{s_p (Z M V)_p}{\sum_{j=1}^n s_j (Z M V)_j} \\ \sum w_p = 1 \end{cases}, \quad (4)$$

unde: s_p - factorul de scară a fazei p ; Z - numărul de unități de formulă în celula elementară; M - masa unei unități moleculare; V - volumul celulei elementare. Determinarea dimensiunii cristalitelor a fost efectuată prin utilizarea metodei Williamson-Hall modificată pentru funcția de profil pseudo-voight (PV) (5) [5].

$$\left(\frac{B}{tg\theta} \right)^2 = \frac{BK\lambda}{(D * tg\theta \sin\theta)} + 16\varepsilon^2, \quad (5)$$

unde B - lățimea integrală a maximumului cauzată de structura fazei, ε - strain, D - dimensiunea cristalitului, K - constanta Scherrer (0,62-2,08). Dependența (5) poate fi reprezentată sub forma: $y = ax + b$ Unde: $y = (B/tg\theta)^2$; $x = B/((tg\theta \sin\theta))$, reieșind din aceasta din valorile B și θ pentru fiecare maxim al fazei date se află dimensiunea medie ale cristalitelor D precum și ε .

Comparând poziția maximelor din tablourile de difracție obținute cu baza de date ICDD s-a stabilit că probele au următoarea componență de fază (Tab.1) Fe (PDF 4+ 04-006-4192); Fe_{0,94}C_{0,06} (PDF 4+ 01-

074-5520); TiC (PDF 4+ 04-002-0155); WC (PDF 4+ 04-022-5716); C (PDF 4+ 00-041-1487). Pentru precizarea fracției masice a fiecărei faze, a parametrilor rețelei cristaline și a parametrilor funcției de profil cu ajutorul cărora se calculează lățimea integrală a maximului, s-a folosit metoda Rietveld refinement (Fig.3) ce a permis reconstruirea celulelor elementare (pentru $E_{imp}=0,036$ J (Fig.2)). Rezultatele analizei cantitative și dimensiunea cristalitelor sunt prezentate în (Tab.1).

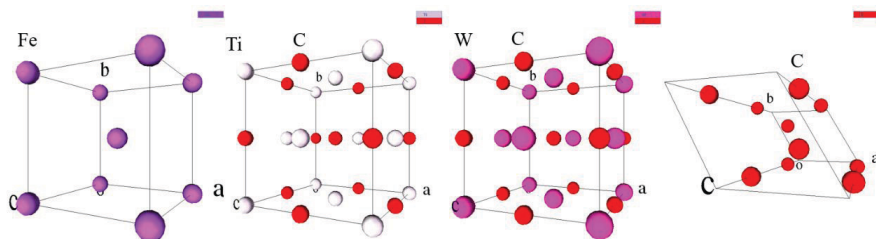

Fig.2 Celulele elementare a fazelor: Fe(s.g. Im-3m) $a=b=c=2,86705$ Å; $\alpha=\beta=\gamma=90^\circ$;
TiC(s.g. Fm-3m) $a=b=c=4,28035$ Å; $\alpha=\beta=\gamma=90^\circ$;
WC(s.g. Fm-3m) $a=b=c=4,25431$ Å; $\alpha=\beta=\gamma=90^\circ$;
C(s.g. P 63/mmc) $a=b=2,48129$ Å; $c=6,70241$ Å; $\alpha=\beta=90^\circ$; $\gamma=120^\circ$.

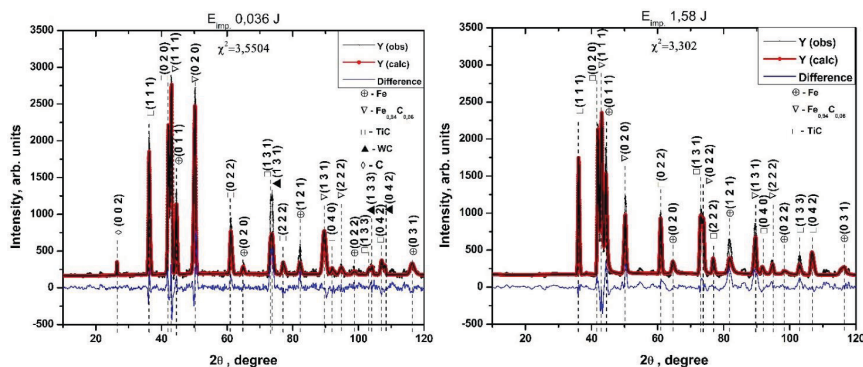

Fig.3. Rezultatul Rietveld refinement-ului pentru probele obținute la energia impulsului electric de 0,036 J și 1,58 J.

Tab. 1. Rezultatele analizei cantitative și dimensiunea cristalitelor

	E _{imp.} 0,036 J		E _{imp.} 1,58 J	
Faza	w _p , %	Dimensiunea cristalitelor, Å	w _p , %	Dimensiunea cristalitelor, Å
Fe	10,4	152±6	28	132±4
Fe _{0,94} C _{0,06}	51,8	230±12	38	136,2±0,2
TiC	30,8	222±6	34	179,3±0,4
WC	4,1	140,2±0,5	-	-
C	2,9	-	-	-

Concluzii: Din analiza roentgen-structurală a probelor obținute în tehnologia ASE cu energia impulsului electric de 0,036 J și 1,58 J s-a determinat că la E_{imp.} 0,036 J se formează pe suprafața suportului de Fe un aliaj compus din Fe, Fe_{0,94}C_{0,06}, TiC, WC, și C, iar la E_{imp.} 1,58 J nu se observă faza cristalină a WC și a C. Odată cu creșterea E_{imp.} se micșorează dimensiunea cristalitelor și concentrația Fe_{0,94}C_{0,06} pe când concentrația lui TiC se mărește. Valoarea $3,3 < \chi^2 < 3,5$ este cauzată de rugozitatea suprafețelor studiate.

Bibliografie:

1. DIKUSAR, A.I. Obtaining nanowires under conditions of electrodischarge treatment. In: *Nanowires: Implementations and Application*. Hashim, A.A. (Ed.) London, IntechOpen, 2011, p.357-374
2. YURCHENKO, V.I., YURCHENKO, E.V., DIKUSAR, A.I. Thick-layer nanostructure electrospark coatings of Aluminum and its alloys. In: *Surface Engineering and Applied Electrochemistry*, 2020, vol. 56, nr.6, pp.656-661.
3. PECHARSKY V., ZAVALIJ P. Fundamentals of Powder Diffraction and Structural Characterization of Materials, 2nd Ed. Springer, 2009, 741p, ISBN 978-0-387-09578-3

4. HILL R.J., HOWARD, C.J. Quantitative Phase Analysis from Powder Diffraction Data using the Rietveld Method. In: *J. Appl. Cryst.*, 1987, 20, 467-474.
5. LANGFORD J.L. Accuracy in Powder Diffraction II. In: *NIST Spec. Publ.* E. Prince, J.K. Stalick (Eds.), 1992, vol. 846, pp.110-126.

Lucrare susținută de proiectul din cadrul programului de stat:
20.80009.5007.12

Recomandat:
Sergiu VATAVU doctor, conferențiar universitar

GESTIONAREA ȘI UTILIZAREA GOOGLE WORKSPACE FOR EDUCATION

*Elena GURIȚĂ,
Facultatea Fizică și Inginerie*

CZU: 004.7:373.3/.5.013

e-mail guritaelena2020@gmail.com

Actualitatea temei: Pandemia ne-a schimbat fundamental felul în care trăim afectând toate domeniile sociale de activitate. Procesul educațional, însă a fost unul dintre sectoarele cele mai afectate, deoarece a fost sistată activitatea fizică în școlile, colegiile și universitățile din țară, iar cursurile online au devenit noua normalitate. Pentru a asigura continuitatea studiilor Ministerul Educației și Cercetării din Republica Moldova a întreprins mai multe acțiuni de susținere a cadrelor didactice și părinților, printre care și încheierea acordului de parteneriat cu Google în vara anului 2020.

Noutatea științifică: În urma formărilor care au avut loc, cadrele didactice pe lângă contul G Suite s-au ales și cu o gamă vastă de instrumente digitale pe care urmau să le utilizeze în cadrul orelor cu elevii. În acest context se conturează o nouă problemă destul de serioasă: cât de eficient sunt utilizate aceste instrumente la clasă. Apare necesitatea stringentă a unui ghid de utilizare a acestor instrumente în cadrul procesului educațional hibrid.

Obiectul cercetării: Îl constituie eficiența utilizării componentelor Google Workspace for Education în procesul educațional preuniversitar.

Scopul cercetării: Rezidă în analiza teoretico-practică a componentelor Google Workspace for Education, precum și elaborarea și implementarea unor suporturi metodologice online în vederea sporirii calității actului educațional.

Abordarea teoretică: Primul aspect studiat au fost standardele de competență digitală pentru cadrele didactice din republica Moldova [1]. În conformitate cu care se organizează procesul educațional, iar în cazul procesului de învățământ la distanță ne vom folosi de „Metodologia privind continuarea la distanță a procesului educațional în condiții de carantină, pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal, aprobată prin ordinul MECC nr. 351 din 19.03.2020” [3]

Alt aspect important pe care l-am tratat aici este studiul componentelor Google Workspace for Education: asemănările și deosebirile dintre ele, precum și eficiența lor în formarea competențelor la disciplină [4].

Abordarea practică: În cercetarea experimentală este identificat nivelul competențelor digitale ale cadrelor didactice. La etapa de constatare a experimentului realizat au fost evidențiați factorii ce determină cadrul didactic să utilizeze platformele educaționale în procesul educațional de tip hibrid. Rezultatele experimentului de constatare au scos în evidență lacunele și au creat temeiul elaborării demersului formativ, în cadrul căruia au fost valorificate premisele teoretice, create în cadrul conceptual al cercetării. Eșantionul experimental constituit din 85 subiecți este reprezentativ statistic pentru abordarea problemei investigate. Aspectele realizate în cadrul etapei formative vizează: organizarea de seminarelor online și crearea claselor virtuale cu ajutorul Google Classroom unde participanții au îndeplinit sarcini asincron.

Concluzii generale și recomandări: În urma studiului realizat putem afirma cu certitudine că cadrele didactice din învățământul preuniversitar și-au dezvoltat competențele digitale într-un ritm alert dictat de pandemia Covid-19. Este remarcabilă disponibilitatea și deschiderea cu care au abordat problema perfecționării acestor competențe din partea cadrelor didactice. Faptul că resursele din Google Workspace sunt gratuite, constituie un avantaj serios în implementarea lor pe scară largă și pe un timp îndelungat. Tipul de învățământ hibrid implementat astăzi la clasă, cât și predarea asincronă sunt două direcții de perspectivă în țara noastră. Iar cunoașterea și gestionarea corectă a componentelor Google Workspace vă aduce un plus valoare întregului proces educațional.

În urma celor expuse recomandăm: utilizarea cât mai frecventă a componentelor Google Workspace în cadrul lecțiilor, pentru sporirea interesului elevilor față de obiectul studiat. Sporirea nivelului de concentrație al elevilor în timpul lecțiilor prin utilizarea instrumentelor din Google Workspace cum ar fi tabla virtuală jamboard.

Bibliografie:

1. Standardele de competențe digitale pentru cadrele didactice din învățământul general, aprobate prin ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015.

2. Standarde de competențe digitale ale elevilor din ciclul primar, gimnazial și liceal. Aprobate prin ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 7 septembrie 2015.
3. Metodologia privind continuarea la distanță a procesului educațional în condiții de carantină, pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal, aprobată prin ordinul MECC nr. 351 din 19.03.2020
4. Ghid de activare pachet de licență, Clasa Viitorului. Accesat 08.02.2022, disponibil la <https://docs.google.com/document/d/1X6ZxbUKh1V8fokdrqle7-x8eyxs8C9G2BDWkpQ/preview> ;

Coordonat:
Beldiga Maria
doctor în informatică, conferențiar universitar

SULFURA DE GALIU ÎN APLICAȚII FOTODETECTOARE: ANALIZA STRUCTURALĂ VS. TEHNOLOGIA DE PREPARARE

*Gheorghe GHILEȚCII,
Facultatea de Fizică și Inginerie*

CZU: 621.383.5 + 621.315.592

ghiletcii.gheorghe@usm.md

Sulfura de galiu este un material semiconductor III-VI care datorită proprietăților fizice se poate regăsi în fază GaS sau Ga_2S_3 . Ga_2S_3 are patru forme alotropice: $\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$ cu rețeaua cristalină cubică, grupa spațială F-43 m (nr. 216) cu parametrul rețelei cristaline $a=5,181 \text{ \AA}$; $\beta\text{Ga}_2\text{S}_3$ cu rețeaua cristalină de tip wurtzite, grupa spațială P63mc (nr. 186) cu parametrii rețelei cristaline $a=3,685 \text{ \AA}$, $c=6,028 \text{ \AA}$; $\alpha'\text{Ga}_2\text{S}_3$ cu rețeaua cristalină monoclinică, grupa spațială Cc (nr. 9).cu parametrii, $a=11,107 \text{ \AA}$, $b=6,395 \text{ \AA}$, $c=7,021 \text{ \AA}$, $\beta=121,17^\circ$; $\alpha\text{Ga}_2\text{S}_3$ cu rețeaua cristalină hexagonală, grupul spațial P61 (nr. 169) și modificarea P65 cu parametrii rețelei pentru grupa spațială P61 $a=6,385 \text{ \AA}$, $c=18,040 \text{ \AA}$.

Au fost analizate probe preparate prin metoda CSS pe suport de Si(100) la temperatura acestuia de 550°C , 600°C , 650°C , 700°C , sursa fiind de pulberea de $\alpha'\text{Ga}_2\text{S}_3$. Pentru studiul straturilor subțiri semiconductor s-a utilizat difractometrul de raze X în configurația GI-XRD (Grazing Incidence X-Ray Diffraction) (Fig.1). În această configurație tubul de raze X (anod de Cu $\lambda_{K\alpha1} 1,54060 \text{ \AA}$, $\lambda_{K\alpha2} 1,54439 \text{ \AA}$) împreună cu „optica incidentă” se fixează sub unghiul ω față de planul probei, iar „optica difractată” anexată la detector se mișcă cu viteza de $2\theta/s$ în același plan cu proba și optica incidentă. Reieșind din compararea poziției maximelor de pe tablourile de difracție obținute și baza de date ICDD PDF4+ s-a stabilit că probele au componența de fază (Tab.1): $\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$ PDF4+ 00-0430916; $\alpha\text{Ga}_2\text{S}_3$ PDF4+ 04-007-1422; GaS PDF4+ 04-003-3336.

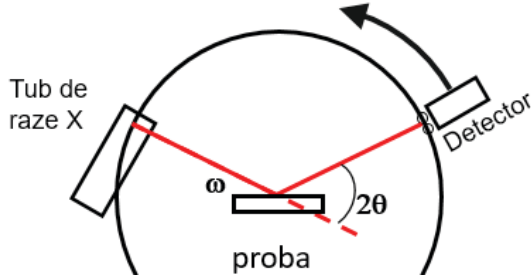

Fig.1. Reprezentarea schematică a GI-XRD.

Efectuarea analizei cantitative și precizarea parametrilor rețelei cristaline s-a utilizat metoda Rietveld refinement [1], care constă în minimizarea diferenței dintre intensitatea observată (y_{obsi}) și cea calculată (y_{ci}) în fiecare punct i al tabloului de difracție prin metoda celor mai mici pătrate. Acest model ține cont de următorii factori reprezentați în relația (1) pentru (y_{ci}) produs de un eșantion compus din n faze. Cele menționate sunt aplicabile și în cazul analizei straturilor subțiri semiconductoare policristaline.

$$y_{ci} = \sum_{j=1}^n \left[s \sum_{hkl} LP(2\theta_{hkl}) p_{hkl} |F_{hkl}|^2 F_{prof}(2\theta_i - 2\theta_{hkl}) T_{hkl} A \right] + y_{bi}, \quad (1)$$

unde: s - factorul de scară, $LP(2\theta_{hkl})$ factorul de polarizare Lorentz, p_{hkl} - factorul de multiplicitate, F_{hkl} - factorul de structură, $F_{prof}(2\theta_i - 2\theta_{hkl})$ - funcția de profil a maximumului provenit de la reflexia de la planul cu hkl dat, AA - factorul de absorbție, y_{bi} - intensitatea fonului în punctul i , T_{hkl} - factorul de texturare, în aproximația March-Dollase [2] are forma (2) unde φ - unghiul dintre direcția cristalografică de texturare și planul cu indicii hkl , τ - factor care se precizează.

$$T_{hkl} = \left(\tau^2 \cos^2 \varphi + \frac{1}{\tau} \sin^2 \varphi \right)^{-\frac{3}{2}}, \quad (2)$$

Pentru determinarea dimensiunii cristalitelor și a distorsiunii s-a utilizat metoda Williamson-Hall [3] modificată pentru funcția de profil Pseudo-Voigt. În lucrarea [4] s-a demonstrat că dependența factorului de scară pentru faza p și fracția masică a acesteia în eșantionul dat (3):

$$w_p = \frac{s_p (Z M V)_p}{\sum_{j=1}^n s_j (Z M V)_j}, \quad (3) \quad \left\{ \begin{array}{l} w_p = \frac{s_p (Z M V)_p}{\sum_{j=1}^n s_j (Z M V)_j}, \\ \sum w_p = 1 \end{array} \right. \quad (4)$$

unde: s_p -factorul de scară a fazei p ; Z - numărul de unități de formulă în celula elementară; M -masa unei unități moleculare; V -volumul celei elementare. Pentru determinarea fracției masice s-a rezolvat sistemul (4).

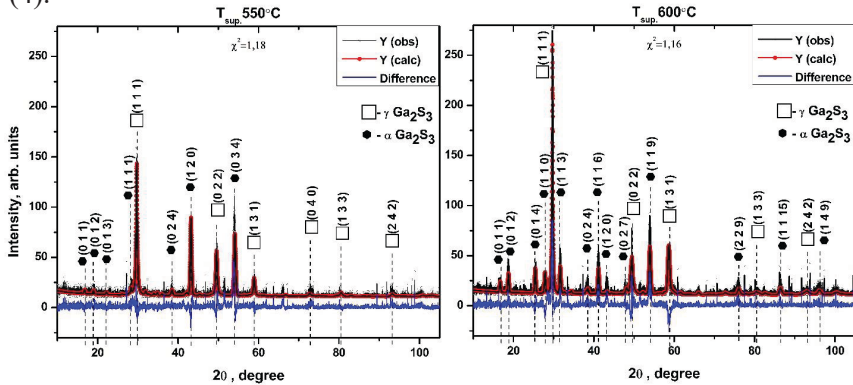

Fig.3. Difractograma și rezultatul Rietveld refinement-ului pentru probele cu temperatura suportului de 550°C și 600°C (pentru $\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$)

$$\tau (111) = 0,539$$

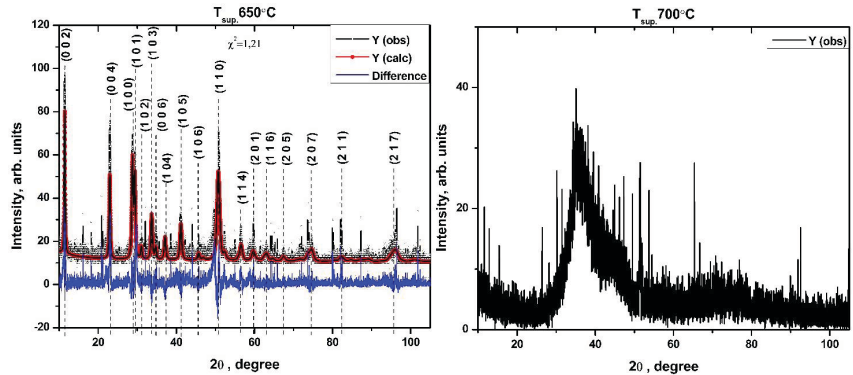

Fig.4. Difractograma și rezultatul Rietveld refinement-ului pentru probele cu temperatura suportului de 650°C și tabloul de difracție pentru proba cu temperatura suportului de 700°C

Tab. I. Analiza calitativă și cantitativă ale probelor de sulfură de galiu preparate pe suporturi de Si

T_{suport} , °C	Faza	w_p , %	Dimensiunea medie a cristalitelor, Å	strain, %	Constanta rețelei cristaline - ICDDpdf 4+, Å	Constanta rețelei cristaline - Rietveld refinement., Å
550	$\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$	67,2	221,4±0,2	0,20±0,02	a=5,215	a=5,195
	$\alpha\text{Ga}_2\text{S}_3$	32,8	305±14	0,23±0,08	a=6,385; c=18,04	a=6,388; c=17,307
600	$\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$	17,9	906±45	0,38±0,05	a=5,215	a=5,203
	$\alpha\text{Ga}_2\text{S}_3$	83,1	241±2	0,20±0,04	a=6,385; c=18,04	a=6,405; c=18,053
650	GaS	100	505±15	0,71±0,07	a=3,586;c=15,498	a=3,584; c=15,499
700	amorf	100	-	-	-	-

Concluzii: În rezultatul depunerii prin metoda CSS din sursa de $\alpha\text{Ga}_2\text{S}_3$ pe suportul de Si(100) la temperaturile acestuia de 550°C și 600°C se formează un amestec de $\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$ și $\alpha\text{Ga}_2\text{S}_3$, la temperatura de 650°C se formează GaS, iar la temperatura de 700°C se formează un strat de material amorf. La mărirea temperaturii de la 550°C la 600°C se micșorează concentrația fazei $\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$, se mărește dimensiunea cristalitelor și valoarea lui ϵ de la 221,4Å la 906Å și respectiv de la 0,20% la 0,38%, pe când concentrația fazei $\alpha\text{Ga}_2\text{S}_3$ crește, dimensiunea cristalitelor se micșorează de la 273Å la 241Å, iar valoarea lui ϵ crește de la 0,16% la 0,20%. În proba cu $T_{\text{suport}}=600^\circ\text{C}$ faza $\gamma\text{Ga}_2\text{S}_3$ are $\tau(111) = 0,539$ indicând asupra prezenței texturării plastice.

Bibliografie:

1. PECHARSKY V., ZAVALIJ P. Fundamentals of Powder Diffraction and Structural Characterization of Materials, 2nd Ed. Springer, 2009, 741p, ISBN 978-0-387-09578-3
2. DOLLASE, W.A. Correction of intensities for preferred orientation

- on in powder diffractometry: Application of the March model. In: *J. Appl. Cryst.*, 1986, vol. 19, pp.267 - 272.
3. LANGFORD J.L. Accuracy in Powder Diffraction II. In: *NIST Spec. Publ.* E. Prince, J.K. Stalick (Eds.), 1992, vol. 846, pp.110-126.
 4. HILL R.J., HOWARD, C.J. Quantitative Phase Analysis from Powder Diffraction Data using the Rietveld Method. In: *J. Appl. Cryst.*, 1987, 20, 467-474.

Lucrare susținută de proiectul din cadrul programului de stat:
20.80009.5007.12

Recomandat:
Sergiu VATAVU doctor, conferențiar universitar

ЧАТВОТ С ИСКУССТВЕННЫМ ИНТЕЛЛЕКТОМ

Кристина ЖУРАКОВСКИ,
Факультет Математики и Информатики

CZU: 004.8

tincik.j@gmail.com

Ритм жизни на сегодняшний день многим отличается от того что был в прошлом. Современному человеку приходится нередко решать одновременно много задач, обрабатывая большое количество информации в ограниченный срок. Желанию более эффективного делегирования своих задач информационным технологиям, могут способствовать chatbot-ы. *Chatbot* — это программа, которая имитирует реальный разговор с пользователем. *Chatbot*-ы позволяют общаться с помощью текстовых или аудио сообщений на сайтах, в мессенджерах, мобильных приложениях или по телефону.

Chatbot-ы привлекают к себе особое внимание, так как являются гибкими в применение и могут упростить работу операторам, отвечая вместо них на самые часто задаваемые вопросы клиентов.

В моей работе я использую *chatbot* с искусственным интеллектом.

Искусственный интеллект — это система или машина, которая способна имитировать человеческое поведение для выполнения определенных задач и может постепенно обучаться, используя полученную информацию.

Chatbot-ы с искусственным интеллектом используются для решения следующих задач:

- обработка естественного языка;
- анализ данных;
- облегчение взаимодействия пользователя с технологиями;
- автоматизирование задач.

Структура *chatbot*-а с искусственным интеллектом

Структура *chatbot*-а с искусственным интеллектом состоит из определения intent-ов, так называемых намерениях пользователя. Каждому intent-у прописывается ответ. Также можно составлять сценарий, что представляют собой многочисленные комбинации

intent-ов и ответов на них. Существует также, такое определение как *entity*, которое способствует выделению из речи пользователя интересующей информации. *Entity* может использоваться в дальнейшем, для предоставления более детализированного ответа со стороны *chatbot-a*.

Принцип работы *chatbota* с искусственным интеллектом

Принцип работы *chatbot* с искусственным интеллектом строится на модифицированном алгоритме под названием *StarSpace* от *Facebook*, реализованном на *Tensorflow*. При этом не используются при обучении модели векторных представлений слов, что позволяет обойти ограничения данных представлений.

Например, определение намерения в алгоритмах *RASA* будет хорошо работать для любого языка, а также с любыми специфическими словами, указанные в обучающих примерах. При реализации же через предобученные векторные представления типа *GloVe* или *word2vec*, локализация бота и его применение в узкоспециализированных может быть затруднительным.

Обработка естественного языка — это комплексный процесс интерпретации чат-ботами с искусственным интеллектом больших объемов данных на естественном языке.

Алгоритмы NLP разбивают входной текст на фрагменты, намерения и важную информацию. Фрагмент — это любая фраза, которую пользователь вводит в окно чат-бота. Получив сообщение, чат-бот определяет намерение — цель взаимодействия пользователя с чат-ботом. Затем чат-бот собирает из фрагмента важную информацию, например даты, время, места, имена или местоположения, которая поможет точнее понять намерение пользователя.

После того как базовые знания были приобретены можно переходить к работе с самим *BotFront*-ом.

BotFront — это платформа с открытым исходным кодом, построенная совместно с *Rasa*. Она предоставляет супер интуитивные интерфейсы и функции взаимодействия специалистам по доменам, дизайнерам и инженерам.

На данной платформе можно легко создавать сценарии, которые в будущем *chatbot* будет использовать как шаблоны для разговоров. Важным и ответственным моментов является тренировка *chatbot-a*.

Тренировка *chatbot*-а

Тренировка *chatbot*-а состояла в том, чтобы задавать боту как можно больше вопросов, образно говоря общаться с ним.

Ситуации которые не были предусмотрены, добавлять по ходу тренировки. Но в случае если *chatbot* неправильно отвечает на заданные существующие ситуаций, нужно указывать ему что правильным ответом является иной ответ.

Выводы

Мною разработан *chatbot* с искусственным интеллектом посредством платформы *BotFront* построенной совместно с *Rasa* — известным фреймворком на *Python*. Данный *chatbot* используется для упрощения медицинских консультации, что в разы облегчает работу оператора. *Chatbot* берет на себя основной поток самых распространенных вопросов пользователей. А если вопрос неординарен он перенаправляет его на почту оператору. Который в свое время отвечает лично пользователю. Работа над данным заданием во многом расширила кругозор моих знаний. Работать было одно удовольствие. Каждый шаг вперед давался с легкостью и интересом к новым знаниям. С каждой тренировкой *chatbot* отвечал все точнее и распознавал все больше не похожих идентично друг на друга сценариев.

Библиография:

1. <https://webdevblog.ru/sozdanie-chatbota-s-pomoshhhju-rasa-chast-1/>
2. <https://gitplanet.com/project/botfront>

Рекомендовано:
Gheorghe CĂPĂȚĂNĂ, dr. hab., prof.univ.

АНАЛИЗ МОДЕЛЕЙ SAX И DOM ДЛЯ ОБРАБОТКИ XML ФАЙЛОВ

Кристина ОНИШОРУ,
Факультет Математики и Информатики

CZU: 004.6

cristina.onishoru@gmail.com

В мире, который включает в себя сотни миллионов потребителей и миллионы пунктов оказания медицинской помощи, необходимо развить единое решение для подключения ко всем партнерам по обмену информацией, а также для сбора, сопоставления и оптимизации цифровых данных о здоровье. В данной исследовательской работе подобное решение рассматривается с точки зрения создания возможного *desktop* приложения, которое будет анализировать уведомления вышестоящих в иерархической структуре медицинских органов о принятии или отклонении тех или иных медицинских заявок.

Для разработки проекта следует определить следующие технические аспекты:

- Выделить основную идею приложения;
- Определить функциональную составляющую;
- Спроектировать структуру приложения;
- Выбрать платформу и язык программирования;
- Составить подробный план реализации.

Успешная реализация этих требований подразумевает решение двух проблем. Первая из них - это правильный выбор платформы, под которую будет создан проект. Для удобства создания программного модуля под разные ОС нами была выбрана кроссплатформенная разработка на языках Java и Scala [1, 2]. Вторая проблема заключается в выборе наиболее подходящего API-интерфейса для XML файлов большого размера. Существует два типа синтаксических анализаторов XML, а именно: простой API для XML (SAX) и объектная модель документа (DOM) [3]. В случае XML файлов больших размеров базовым аспектом становится анализ преимуществ и недостатков между SAX и DOM на некотором практическом примере. В качестве такого примера используются файлы *excel* формата.

Таким образом, основной задачей создаваемого программного модуля является извлечение данных из *excel* файлов больших размеров для последующего мапирования и сохранения в базе данных. В папку коннектор помещаются один или более *.xlsx* файлов, которые в последствии обрабатываются программой. Каждая *excel* таблица может содержать до 40 вкладок, каждая вкладка содержит около 65 тысяч строк и 27 колонок. Размер такого файла достигает 200 – 300 мегабайт. Данные из таблицы должны быть извлечены корректным образом (без потерь и повреждений) и помещены во временные хранилища (ассоциативные массивы) для валидации, обработки и последующего анализа.

Преимущества **SAX** обработки очень похожи на преимущества потокового мультимедиа. Анализ может начаться немедленно вместо ожидания обработки всех данных. Более того, поскольку приложение проверяет данные только тогда, когда они читаются, нет необходимости хранить данные в памяти. Это огромное преимущество для больших документов. Фактически, приложению даже не нужно анализировать весь документ, оно может прекратить синтаксический анализ при выполнении определенного условия. Вообще говоря, **SAX** намного быстрее, чем его **DOM**. С другой стороны, поскольку приложение не хранит данные каким-либо образом, невозможно использовать **SAX** для изменения данных или перемещения их обратно в поток данных.

DOM и обработка на основе дерева в широком смысле имеют несколько преимуществ. Во-первых, поскольку дерево является постоянным в памяти, его можно изменять с тем, чтобы приложение могло вносить изменения в данные и структуру. Возможно перемещение вверх и вниз по дереву в любое время, вместо одноразового процесса, как в случае **SAX**. **DOM** также намного проще в использовании. С другой стороны, построение такого дерева в памяти требует больших затрат. Нередко большие файлы занимают весь объем системной памяти. Кроме того, создание дерева **DOM** может быть медленным процессом.

Разработанное приложение подтвердило ожидаемую разницу между **SAX** и **DOM**. Хотя оба являются синтаксическими анализаторами **XML**, первый обладает замечательной эффективностью памяти, в то время как второй отстает в этом аспекте. **SAX** загру-

жает в свою память существенно ограниченный объем файла. Напротив, DOM становится гораздо более полезным, поскольку он может полностью загрузить документ в свою память. Кроме того, SAX имеет примечательную скорость, DOM работает относительно медленнее.

Библиография:

1. Что такое нативные и кроссплатформенные приложения? Плюсы и минусы [Электронный ресурс] <https://itvdn.com/ru/blog/article/native-cross-platform>
2. Руководство по Scala. Введение [Электронный ресурс] <https://proselyte.net/tutorials/scala/introduction/>
3. Difference Between SAX Parser and DOM Parser in Java [Электронный ресурс] <https://www.geeksforgeeks.org/difference-between-sax-parser-and-dom-parser-in-java/>

Рекомендовано:

Ион АНДРИЕШ, д-р., конф.унив.

LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎN CEHOSOVACIA COMUNISTĂ (1948-1950)

*Denis CHIRIAC,
Facultatea Istorie și Filosofie*

CZU: 27-67(437)''1948/1950''

chiriacdenis@gmail.com

După o scurtă perioadă de reînnoire după cel de-al Doilea Război Mondial, cultele religioase din Cehoslovacia comunistă a intrat un conflict aprig cu autoritățile comuniste. Deși liderii bisericești au încercat să atenueze represiunea comunistă asupra cultelor, Partidul Comunist nu avea de gând să renunțe la planul său împotriva acestora, mai ales împotriva Bisericii Catolice, unul dintre cei mai mari adversari ideologici ai săi. Momentul de cotitură în relațiile dintre Biserica Catolică și stat a avut loc în iunie 1949, când episcopii s-au pronunțat într-o scrisoare pastorală împotriva falsei „Acțiuni Catolice” [1, pp. 25-36], organizată de stat, care urmărea să limiteze influența episcopatului asupra laicilor, iar Papa Pius al XII-lea a emis un decret de excomunicare a membrilor Acțiunii Catolice și ai Partidului Comunist.

Una dintre numeroasele manifestări ale arbitrariului nefondat din punct de vedere juridic al puterii de stat, la acea vreme deja sub controlul deplin al autorităților Partidului Comunist, a fost reprimarea violentă a presei. În ceea ce privește Biserica, în primele zile după lovitura de stat, a fost oprită publicarea presei Bisericii Catolice, a cărei lichidare a fost finalizată la sfârșitul anului 1948. Abia mai târziu a fost înlocuit cu tipărirea ziarului catolic, care se afla complet sub controlul Partidului Comunist și al statului [2, pp. 214-224].

O altă intervenție a regimului împotriva libertății de credință, încă din prima perioadă de persecuție a cultelor și credincioșilor, a fost lichidarea instituțiilor de învățământ religios [3]. În primul rând, într-un mod dubios din punct de vedere legal, agenți guvernamentali au fost trimiși în școlile teologice pentru a spiona la fața locului și a căuta modalități de discreditare a lor. Totuși, această tentativă nu a avut prea mult succes. În cele din urmă, în timpul anului școlar 1949-1950, toate școlile bisericești au fost închise treptat prin acte individuale ale autorităților educaționale [4, 52-53].

În practică, a fost, de asemenea, impusă și pusă în aplicare limitarea consimțământului statului, în special al clericilor aflați într-o poziție ierarhică inferioară, la o zonă geografică bine definită [5, pp. 305-311]. Acordarea și retragerea aprobării de stat pentru clerici și predicatori din toate bisericile și societățile religioase a fost obișnuită începând cu 1950, pe toată perioada regimului totalitar comunist și până la lovitura de stat de la sfârșitul anului 1989, cu o scurtă pauză de fapt în jurul anului 1968, când nu este înregistrat niciun caz de retragere a aprobării de stat [6, pp. 154-163].

În plus, Decretul nr. 352/1950 a unificat fondurile religioase într-un singur fond religios, administrat de Serviciul de Stat pentru Problemele Cultelor. Totuși, decretul nu a vizat și întoarcerea monahilor alungați cu forța din mănăstiri, acestea fiind abandonate și devastate [7, pp. 396-401]. Dimpotrivă, congregațiile monahale trebuiau să dispară din conștiința societății. Cei mai tineri dintre călugări au primit obligația de a efectua serviciul militar și au fost repartizați în unități de muncă numite Batalioanele Tehnice Auxiliare ale Armatei Populare Cehoslovace, în timp ce cei mai în vârstă au fost împrăștiați și separați unii de alții și de rudele lor și au fost trimiși la fabrici de producție, forestiere și agricole în diferite părți ale țării, în special în zonele de frontieră. Cu toate acestea, închisoarea de internare pentru superiorii religioși a continuat să existe timp de mai mulți ani [8, p. 19].

Legea pentru protecția Republicii Populare Democratice nr. 231/1948 din 24 octombrie 1948, care a înlocuit Legea pentru protecția Republicii nr. 50/1923, valabilă la acea vreme, a servit la luarea de măsuri personale împotriva tuturor cetățenilor cu mentalitate alternativă. Printre pedepsele frecvente se numărau „de la zece la douăzeci și cinci de ani de muncă silnică, închisoare pe viață și pedeapsa cu moartea”. Sute de cetățeni, inclusiv un număr mare de credincioși, printre care mulți oficiali bisericești de rang inferior și superior, au fost condamnați în temeiul legii. Nu în mod întâmplător, în 1968, organizația deținuților politici care supraviețuiseră anilor lungi de detenție a adoptat numele de K 231, după numărul acelei legi.

Bibliografie:

1. KAPLAN, K. Stát a církev v Československu, 1948–1953. Brno: Doplněk, 1993.

2. VAŠKO, Václav, Dům na skále I., Církev zkoušená. Kostelní Vydří. 2004.
3. Regulamentul Guvernului din 14 iulie 1950 privind Facultățile de Teologie [citát 25 februarie 2022]. Disponibil:<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/25331/0/2/narizeni-c-112-1950-sb-o-bohosloveckych-fakultach>
4. HORÁK, Záboj. Církve a české školství. Praha. 2011.
5. KINDL, Vladimír, Národní shromáždění a osnovy tzv. církevních zákonův říjnu r. 1949.În: SOUKUP, Ladislav (ed.),Pocta prof. JUDr. Karlu Malému, DrSc., k 65. Narozeninám. Praha. 1995.
6. DUBOVSKÝ, J. M. Akcia rehoľníčky: snahy komunistického režimu na Slovensku v rokoch 1949 - 1989 odstrániť do roku 2000 ženské rehole a kongregácie z verejného života. Martin: Matica slovenská, 2001.
7. KAPLAN, K. Stát a církev v Československu, 1948–1953. Brno: Doplněk, 1993.
8. BALÍK, S., HANUŠ, J. Katolická církev v Československu 1945-1989. Brno: CDK, 2007.

Recomandat
Octavian MOȘIN, dr., conf. univ.

EVOLUȚIA CÂNTĂRII BISERICEȘTI ÎN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN

*Roman MORARI,
Facultatea de Istorie și Filosofie*

CZU: 783:27(478)(091)

roman.morari@gmail.com

Lucrarea are ca scop elucidarea unor momente mai puțin cunoscute, din istoria cântării bisericești din Republica Moldova. Din veacuri, biserica ortodoxă rămâne a fi purtătoarea unui tezaur de valoare artistică și spirituală fără egal. Un loc aparte i-a revenit imnografiei, cântarea reprezentând una din cele mai vechi și mai minunate moșteniri ale creștinismului. Repertoriul coral bisericesc de la noi reprezintă o gamă variată de cântări, diverse ca stil și proveniență, reprezentând rezultatul unei vieți bisericești desfășurate în condiții foarte specifice.

Cei peste 100 ani de înstrăinare de Biserica-mamă, perioadă care a urmat evenimentelor anului 1812, n-au putut trece fără a influența aspectul cultic al bisericii basarabene. Elementul cel mai dinstinctiv devenise cântarea de strănă, de unde nu putea lipsi imnurile Bisericii Ruse, impuse cu insistență de conducerea acesteia.

Tradiția Bisericii s-a identificat cu păstrarea imnografiei, cântarea de strănă reprezentând una din cele mai minunate moșteniri ale acesteia. Obiceiul de a însoți rugăciunea cu melodii vinede la însuși Mântuitorul, care la cina cea de taină, împreună cu apostolii, după ce au cântat laude au ieșit la muntele Maslinilor, de unde mai apoi s-au înălțat la cer. Biserica din Basarabia a adus un aport la îmbogățirea acestei moșteniri culturale religioase este nu doar indiscutabil, ci și unic în felul său. În repertoriul coral din bisericile noastre se utilizează ecoul monodiei psaltice de origine bizantină, aici răsună cântarea corală pe voci, care a fost acceptată de Biserica Ortodoxă a Răsăritului începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Strana bisericească din acest spațiu românesc a păstrat și cele trei limbi prin care, de-a lungul timpurilor, strămoșii noștri și-au manifestat credința în Dumnezeu. Greaca, slavona și româna nu doar accentuează vechimea tradițiilor moștenite de clerul basarabean, care asigură unitatea acestei diversități melodice.

Elementul distinctiv al slujbelor religioase din bisericile basarabene ținea, de cântarea de la strănă, de unde nu lipseau imnurile Bisericii Ruse, impuse cu multă insistență de către conducerea acesteia. Cântările în limba slavonă în care se cerea să fie oficiate slujbele bisericești, creau mari probleme în activitatea firească a clerului autohton.

Întrucât la acele timpuri o altă alternativă nu exista, strana basarabeană a manifestat o atitudine aparte față de cântările de obârșie rusă. Fiind trecute prin propria simțire și exprimare de credință, prin recunoscuta (sensibilitate și trăire religioasă) a basarabenilor, cântăreții bisericești au încercat să pătrundă în sensul melodiilor, străine tradițiilor noastre muzicale, reușind să le imprime trăsături noi prin care le-au apropiat de muzicalitatea proprie, de manieră specifică de interpretare. Grație acestor calități, imnurile respective au devenit nu doar o parte componentă a spiritualității noastre, ci alcătuiesc și o latură specifică a unicității Bisericii din Basarabia, în comparație cu alte biserici-surori.

Dincolo de susținerea și aprecierea eforturilor depuse de clerul basarabean pentru păstrarea tradițiilor creștinești, au existat și voci care-și exprimau nemulțumirea referitor la cântarea de strănă din bisericile noastre. Unul dintre primii care a venit cu o critică dură în această ordine de idei a fost profesorul ieșean Gavriil Gălinescu, care în anul 1930 într-un raport prezentat la adunarea eparhială a Mitropoliei Moldovei, susținea, printre altele, că: În Basarabia, muzica noastră străbună a fost scoasă aproape completamente din serviciul divin și înlocuită cu melodii rusești. Noi nu avem niciun interes să încurajăm continuarea și dezvoltarea unei muzici străine de sufletul nostru și de tradițiile Bisericii noastre românești.

Au mai existat și alte voci care se pronunțaseră împotriva cântării bisericești din basarabia, printre care și cea a patriarhului Miron, care susținea că: E bine ca cântarea corală cu melodiile ei rusești să fie scoasă din Biserica Basarabiei, fiind înlocuită cu cea românească, căci prima și-a pierdut caracterul ei bisericesc, devenind astfel prea laică.

Satele dar mai cu seamă mănăstirile basarabene s-au dovedit a fi adevărate fortărețe în lupta pentru păstrarea obiceiurilor creștine strămoșești, opunându-se cu vehemență cerințelor conducerii Bisericii Ruse de a sluji și cânta în slavonă.

Referitor la afirmațiile cum că în bisericile noastre s-ar fi cântat o muzică străină, italiană am dori să credem că acestea au luat naștere din necunoașterea reală a lucrurilor. Da, este adevărat că în istoria muzicii sacre ruse a existat o perioadă care și se numise perioada italiană, începută prin anul 1765, marcată de implicarea unor compozitori italieni în compunerea muzicii bisericești.

Revenind în cele ce urmează la cântarea liturgică din Biserica basarabeană, menționăm că a cânta melodiile sacre ale altor biserici ortodoxe și în alte limbi decât cea a poporului băștinaș nu este și nu poate fi o eroare sau o rătăcire, întrucât odată admise pentru a fi introduse în cadrul cultului divin, ele toate poartă pecetea canonului bizantin, biserica Ortodoxă nerecunoscând alte cântări. Această latură absolut specifică a cântului liturgic basarabeannu face decât să accentueze una din principalele caracteristici ale immografiei creștine care ține de universalitatea acesteia, tresătură atribuită încă din începuturi de către primii mărturisitori ai credinței în Hristos.

Bibliografie:

1. Biblia
2. Grigoriu Gheorghe, Corul lui Muzicescu, Iași, 1926.
3. Buzilă Boris, Din istoria vieții bisericești din Basarabia. București: ed. Fundației Culturale Române, 1996, Chișină: Știința, 1996.
4. Harghel 1925, Jubileu de 35 ani de existență a Școalei de Muzică Bisericească din Chișinău, Luminătorul 19, 1925.
5. www.personalitățiibasarabene.info/ortodoxismul-basarabean

*Octavian MOȘIN,
conducător științific*

FUNDAMENTELE IDEOLOGICE ÎN ACTIVITATEA INSTITUTULUI DE ISTORIE, LIMBĂ ȘI LITERATURĂ (1946–1958)

Anghelina NAGARĂ,
Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 94:061.62(478)”1946/1958”

nagara.anghel@gmail.com

Știința istorică sovietică a apelat la o serie de mituri și de falsificări, pentru a legitima puterea politică și de a asigura expansiunea statului sovietic. Acest subiect a fost obiectul cercetărilor istoriografice atât în perioada sovietică, cât și în cea actuală.

De la bun început, se cuvine de a sublinia faptul că în Uniunea Sovietică nu a existat o știință istorică autonomă. Aceasta a fost mereu la cheremul factorului politic și a fost instituționalizată cu scopul de a legitima puterea sovietică, dar a fost instrumentalizată și în scopuri propagandistice. Principala linie ideologică o reprezenta curentul marxist-leninist – concepția filosofică de bază conform căreia motorul istoriei este lupta eternă dintre „asupriți” și „asupritori”. Fiecărei perioade istorice îi erau rezervați exploatatorii și exploatații săi. Marxism-leninismul avea o viziune îngustă asupra procesului istoric, iar cheia interpretativă o constituia factorul economic și conceptul materialismului dialectic. De altfel, unul dintre cei mai cunoscuți istorici ai secolului al XX-lea – Eric Hobsbawm – a afirmat că Marx voia să dovedească *a priori* un anumit rezultat istoric, comunismul, era inevitabilul factoral dezvoltării istorice. Dar nu este nicidecum clar că acest lucru poate fi dovedit printr-o analiză istorică științifică[1, p. 220].

Urmând logica interpretativă de mai sus, vom caracteriza situația Basarabiei. La momentul anului 1940, după ce teritoriul dintre Nistru și Prut a fost anexat la URSS a demarat un proces amplu și total de sovietizare. Procesul a avut mai multe dimensiuni: ideologică, economică, culturală și politică. În domeniul politic s-a produs monopolizarea spațiului public de către Partidul Comunist, iar pe eșichierul ideologico-cultural a început rusificarea și deznaționalizarea. Așadar, s-a creat o bază fertilă pentru extinderea propagandei „moldovenismului” asupra populației locale. În acest scop, folosirea istoriei ca instrument de îndoctrinare a fost

promovată prin intermediul Institutului de Istorie, Economie, Limbă și Literatură, transferat de la Tiraspol la Chișinău și subordonat Sovietului-Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești [2, p.29].

Pe acest fundal, în 1946, este fondat Institutul de Istorie, Limbă și Literatură în cadrul Bazei Moldoveneștia Academiei de Științe din URSS. În zorii activității sale, instituția s-a confruntat cu o insuficiență acută de cercetători. Personalul științific trecea o verificare riguroasă. În acest sens, în procesul angajării specialistului o atenție sporită se acorda identificării prezenței sau lipsei viitorului angajat pe teritoriul „ocupat” în perioada interbelică și celui de al Doilea Război Mondial, dacă a avut contacte ori nu cu „fasciștii români și germani” [2, p. 32]. Este oportun de menționat că personalul instituției era instruit prin intermediul concepției marxist-leniniste, iar metodologia de lucru și de cercetare pivota în jurul acestui curent. În linii generale, instruirea se desfășura sub monitorizarea neobosită a organelor de partid și după caz a structurilor de securitate.

Fundamentul ideologic de bază al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură îl constituia introducerea și argumentarea „teoriei moldovenismului”. Moldovenismul este un concept istorico-politic introdus cu scopul de a crea un fundament științific pentru despărțirea în timp și spațiu a moldovenilor și valahilor. Cu alte cuvinte, promotorii moldovenismului susțineau dihotomia identitară a românilor și moldovenilor ca două popoare diferite. Curentul susținea că geto-dacii romanizați care trăiau în regiunea dintre Dunăre, Nistru și Carpați s-au sintetizat cu slavii răsăriteni, înfăptuind *etnogeneza moldovenească*. După cum putem intui, aceste ipoteze au cunoscut numeroase avataruri și interpretări realizate cu scopul de a demonstra „științific” continuitatea slavă în spațiul prutnistrean.

După moartea lui Iosif Stalin a avut loc o revigorare a gândirii istorice autonome. Campaniile ideologice pe care el le-a inițiat au mai continuat din inerție până în 1954, scăzând apoi, treptat, din intensitate și luând alte forme de promovare a ideologiei comuniste [3, p. 359]. Relaxarea s-a exprimat prin organizarea conferințelor comune ale istoricilor din Chișinău, Iași și București începând cu 1958. În contextul dezghețului hrușciovist, s-au produs mai multe dezamorsări pe segmentul ideologic, dar treptat a fost reintrodusă cenzura pentru a nu admite o liberalizare masivă a gândirii academice, ceea ce constituia un atentat la adresa regimului.

În concluzie, instituțiile de învățământ superior, precum Institutul de Istorie, Limbă și Literatură a fost pepiniera ideologică de bază, care a legitimat prezența puterii sovietice și a livrat argumente importante în perpetuarea regimului comunist în spațiul pruto-nistean. Teza centrală în jurul căreia a pivotat cercetarea istorică a fost stabilirea legăturilor seculare dintre populația romanizată și slavi, iar mai târziu dintre moldoveni și poporul rus. Aceste abordări ideologice au stat la baza cercetării de la Institutul de Istorie, Limbă și Literatură și au fost instrumentalizate de către organele de propagandă sovietică, pentru a însufla populației sentimentul apartenenței la spațiul cultural și etno-lingvistic rus.

Bibliografie:

1. Dragnev Demir, Xenofontov Ion Valer. *Includerea instituțiilor științifice din RSS Moldovenească în campaniile ideologice staliniste din Uniunea Sovietică (1946–1953)*. În: *Reconstituiri istorice: Civilizație, valori, paradigme, personalități : In honorem academician Valeriu Pasat*. 6 noiembrie 2018, Chișinău. CHIȘINĂU, 2018: 2018. pp. 338-365.
2. Hobsbawm Eric. *Despre Istorie*. Chișinău: Cartier, 2017, p. 384.
3. Xenofontov Ion, Prisac Lidia. *File din activitatea Institutului de Istorie, Limbă și Literatură Al Bazei/Filialei Moldovenești a AȘ a URSS (1946–1958)*. În: *Enciclopedia. Revistă de istorie a științei și studii enciclopedice*, nr. 1 (4), 2013, pp. 27-48.

*Recomandat
Ion Valer XENOFONTOV, Dr., lect. univ.*

CHESTIUENA ECONOMIEI SUBTERANE SOVIETICEÎN ISTORIOGRAFIE

*Alexandru ANTOCIAN,
Facultatea de Istorie și Filosofie*

CZU: 930.1:330(478)

antocian.alexandru@yahoo.com

Repertoriul istoriografic care înglobează subiectul economiei subterane sovietice cunoaște, la momentul actual, mai multe paliere de cercetare. În pofida acestui fapt, subiectul economiei subterane este puțin cercetat în mod sistematic. Absența unor studii solide asupra economiei subterane este o breșă și în istoriografia națională, unde acestei teme nu i s-a acordat atenția cuvenită.

Luând în considerație studiile efectuate până la momentul de față, putem afirma că avem o viziune asupra fenomenului de „economie subterană”. Într-un sens extins, economia subterană denotă o multitudine de acțiuni, precum ar fi corupția, evaziunea fiscală, comerțul ilicit, acțiuni speculative, criminalitate organizată și banditism, etc. Deci, noțiunea cuprinde o serie de procese ce au un efect negativ în raport cu statul.

Direcțiile principale de cercetare ale economiei subterane sovietice în istoriografia contemporană rusă și occidentală sunt: piața neagră, blatul, comerțul ascuns, relațiile de schimb economic ilicit, speculațiile pe piață, repartizarea fondului locativ, distribuția fondului alimentar la nivel regional și local, delapidarea proprietății de stat, corupția etc. În Federația Rusă problematica respectivă este discutată în literatură de specialitate, precum cea juridică, socială, istorică, economică etc.

Unul dintre principalii istorici preocupat de studierea fenomenului este profesorul american James Heinzen – specialist în cercetarea perioadei staliniste și al economiei sovietice. O parte din studiile sale sunt consacrate pieței negre din Uniunea Sovietică, în perioada anilor 50’-80’ ai secolului al XX-lea. Contribuția lui Heinzen la studiul corupției este reprezentată prin monografia: „The Art of the Bribe: Corruption Under Stalin, 1943-1953”. De la bun început autorul plasează noțiunea de „corupție” în contextul societății sovietice și oferă următoarea explicație: „coruperea este abuzul realizat de o poziție oficială cu scopul de îmbogățire proprie sau obținerea altor avantaje materiale”[1, p. 2].

Elena Osokina în monografiile: „За фасадом сталинского изобилия. Распределение и рынок в снабжении населения в годы индустриализации. 1927-1941” și „Золото для индустриализации. ТОРГСИН” abordează fenomenul schimbului ilicit în Uniunea Sovietică și funcționarea relațiilor comerciale informale în ierarhia socială din perioada anilor 1927-1941. Așadar, autoarea afirmă că „în paralel cu distribuția centralizată și planificată a mărfurilor, care era baza comerțului statal, în țară exista o piață mare legală și „tenebră” a mărfurilor și serviciilor” [2, p. 15].

În istoriografia națională economia subterană este un subiect care a fost abordat doar tangențial. Totuși, în economia textului se pot evidenția câteva lucrări de pionierat în această direcție de cercetare. Un volum în care s-a pus în discuție fenomenul corupției în Moldova de la perioada medievală până în postcomunism a fost publicat în 2000, reprezentând o culegere de studii semnate de istorici și juriști. În 2013, istoricul Igor Cașu a editat volumul de documente „La originile sovietizării Basarabiei. Identificarea „dușmanului de clasă”, confiscări de proprietăți și mobilizări la muncă, 1940 – 1941” prin care a pus în circulație pentru prima dată în istoriografia națională documente inedite despre multiple fațete ale economiei ilegale în Basarabia primului an de ocupație sovietică, culegute din principalele arhive republicane [3, p. 32].

Din perspectivă sociologică corupția a fost cercetată de sociologul Iurie Gațcan. Rezultatele investigației au apărut sub forma tezei sale de doctorat cu titlul: „Corupția ca fenomen social și mecanisme anticorupție (Cazul Republicii Moldova)”. Teza de doctor este o analiză polivalentă a fenomenului corupției ca factor destabilizator în Republica Moldova, realizată din punct de vedere juridic, criminologic și sociologic [4, pp. 188].

În literatura de specialitate juridică din Republica Moldova corupția a fost studiată de Valeriu Cușnir - doctor habilitat în drept, profesor universitar, desfășurându-și activitatea la Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM. Articolul științific publicat în anul 2015 poartă denumirea de „Fenomenul corupției: între percepție și reacție socială” [5, pp. 97 - 105]. Autorul prezintă un scurt istoric al corupției ca fenomen social omniprezent în toate epocile istorice.

În concluzie, s-ar putea de remarcat faptul că subiectul economiei subterane, nici pe departe nu a fost epuizat. Existența mai multor lucrări

în afara spațiului ex-sovietic indică la faptul că istoricii de pe loc nu au acordat o importanță prea mare problematicii date, în ciuda relevanței sale majore pentru etosul social sovietic. În ceea ce ține de istoriografia națională, există o perspectivă bună pentru cercetarea subiectului, primii pași fiind făcuți prin publicarea unui volum de documente. Accesibilitatea arhivelor oferă oportunități sporite în elucidareaprobemei. Documentarea arhivistică rămâne cea mai eficientă metodă de studiere a tematicii, în condițiile în care sursele memorialistice evită aproape sistematic discutarea subiectului.

Bibliografie:

1. Heinzen, J. The Art of the Bribe: Corruption under Stalin, 1943 – 1953. Yale University Press, 2016, pp. 416.
2. Осокина, Е. За фасадом сталинского изобилия. Распределение и рынок в снабжении населения в годы индустриализации. 1927-1941. Москва: РОССПЭН, 2008, pp. 351.
3. Cașu, I. La originile sovietizării Basarabiei. Identificarea „dușmanului de clasă”, confiscări de proprietăți și mobilizări la muncă, 1940-1941. Chișinău: Cartier, 2014, pp. 456.
4. Gațcan, I. Corupția ca fenomen social și mecanisme anticorupție (Cazul Republicii Moldova), teză de doctor în sociologie la specialitatea 541.02 – Structură socială, instituții și procese sociale / conducător. șt: Maria Bulgaru, Chișinău: USM, 2015, pp. 188.
5. Cușnir, V. Fenomenul corupției: între percepție și reacție socială. În: *Akademios nr.4 (39)*, Chișinău, 2015, pp. 97 - 105.

*Recomandat de
Igor Cașu, lector univ. dr.*

VALERIU GAFENCU - CREȘTIN ȘI PATRIOT ROMÂN

Darii SILVIAN,
Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 929(498)

dariisilvian10@gmail.com

Părintele Arsenie Papacioc zicea că comunismul a umplut cerul de sfinți. Dacă ar fi să cunoască cineva pe toți din neamul nostru care au trecut pragul sfințeniei în prigoana comunistă, ar veni la cuvintele rostite în veacul al 17-lea de sfântul mitropolit Dosoftei al Moldovei: „*dară și dintre rumâni mulți sunt sfinți... dară nu s-au căutat*” [1, p.189]. Printre chipurile de mărturisitori întâlnim un nume pe care toți îl pomenesesc cu evlavie, socotindu-l sfânt: Valeriu Gafencu. Părintele Nicolae Steinhardt îl pomenește ca pe „*unul din sfinții închisorilor*” [2, p. 133].

Valeriu Gafencu s-a născut la 24 ianuarie 1921, în Bsarabia, în comuna Sângerei, din apropierea orașului Bălți. Părinții săi, Vasile și Elena, au fost țărani înstăriți. Tatăl său s-a făcut parte din Sfatul Țării care la 27 martie 1918 a votat unirea Basarabiei cu România. Valeriu începe școala primară la Sângerei, apoi continuă la Liceul Ion Creangă din orașul apropiat, Bălți. Încă de când a fost elev, Valeriu s-a făcut remarcat. Avea rezultate foarte bune la învățătură, era iubit de colegi și foarte apreciat de profesori, exigent cu sine însuși și de asemenea exigent cu educarea surorilor lui. Ca frate mai mare, le supraveghea îndeaproape în ceea ce privește prietenii, lecțiile. Absolvă liceul în vara anului 1940 și se înscrie la Facultatea de Drept din Iași. Ca student al Facultății de Drept din Iași, Valeriu se face îndată cunoscut și apreciat de profesori, iubit de colegi și prieteni, fiind un model de conduită modestă și curată. În toamna anului 1941, în condițiile în care Mișcarea Legionară din care făcea parte tânărul Valeriu era scoasă în afara legii, el va fi arestat și condamnat la 25 de ani închisoare. La acea vreme avea 20 de ani. În închisoarea de la Aiud Valeriu și alți câțiva deținuți se vor strânge în jurul avocaților Traian Trifan și Traian Marian. Grupul acesta din care făcea parte și tânărul, pe atunci, Anghel Papacioc - arhimandritul Arsenie de astăzi - avea în centrul preocupărilor trăirea creștină în duh filocalic. Atmosfera spirituală de la Aiud v-a avea un rol important în formarea duhovnicească a

lui Valeriu. Aici va trăi un moment de iluminare, ajungând, prin harul lui Dumnezeu, să-și vadă păcatele. Lucrarea de pocăință începută acum v-a rodi o stare de fericire sufletească care îl v-a însoți în toate încercările. După Aiud urmează închisoarea Pitești (1948-1949), apoi, după câteva luni la Văcărești, închisoarea sanatoriu de la TârguOcna (1950-1952).

Cunoscându-și dinainte ziua trecerii la Domnul, Valeriu se va afla în momentul morții într-o așa stare de har, încât prietenul său Ion Ianolide, care i-a fost atunci alături, va mărturisi mai târziu: „*în veșnicie, nu-mi doresc o stare mai înaltă decât aceea, căci atunci eram plin, deplin fericit*” [3, p.189]. Valeriu a trecut la Domnul pe 18 februarie 1952. Iar ultimele cuvinte ale lui Valeriu au fost „*Să-i iubiți și să-i slujiți pe oameni. Au nevoie de ajutor, căci dușmanii prădalnici caută să-i înșele. Ateismul va fi învins, dar să fiți atenți cu ce va fi înlocuit!*”.

Mărturii despre sfințenia și patriotismul lui Valeriu Gafencu. Alt tovarăș de suferință, părintele Constantin Voicescu, era încredințat că „*mai devreme sau mai târziu Biserica Ortodoxă îl va canoniza*” [4, p. 28]. Valeriu Gafencu este pe buna dreptate creștin și patriot român. Pentru a înțelege mai bine patriotismul lui Valeriu trebuie să menționez că fiind născut din părțile Basarabiei, Valeriu nu este străin de ce înseamnă românism, patriotism, ideal național. Că era patriot și optant al unirii și românismului vedem din familia sa, unde tatăl său în anul 1918 făcând parte din Sfatul Țării votează unirea *necondiționată și pentru vecie* a Basarabiei cu Patria Mamă, România. Este greu de crezut că Valeriu crescând într-un asemenea cămin familial care a votat unirea, a optat pentru Românism, pentru Patrie, El să nu împartășit aceleași idei naționale asemenea tatălui său. Faptul că vine la Iași ca să studieze la facultatea de drept, devine cel mai implicat student și cel mai sîrguincios în învățătură este încă un argument că tînărul de atunci avea mari planuri de viitor, în vederea dezvoltării sale personale dar și a întregii țări. Intrând în miscarea legionară cu riscul de fi închis, cu riscul de a-I fi stricate toate visele, Valeriu merge până la urmă pentru idealul său. Valeriu merge la închisoare, merge la *reeducare* cum o numeau pe atunci Antonescu și restul.

Cu cât mai dură și nedreaptă era linia partidului, cu atât mai vie și aprinsă era flacăra credinței. „*Biserica a fost întotdeauna unul din reperele principale ale moralității lumii, un element de cultură, un component esențial al vieții și traiului oamenilor*” [5, p. 109]. Valeriu Gafencu și-a pus viața pentru țară, pentru întreg neamul românesc și a fost o

victima represiunilor și a nelegiuirilor acelor vremuri tulburi. Pe moartea acestor martiri pentru neam s-a ținut credința stramoșească dreaptă în România și trebuie de valorificat și de adus ca exemple pe acești martiri în fiecare zi până lumea se v-a schimba în bine. În acest context este bine primit și frumos cuvântul Sfântului Apostol Pavel care spune: *Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința. (Evrei 13, 7).*

Surse bibliografice citate în articol:

1. Bălan, Arhim. Ioanichie, *Patericul Românesc*, Ed. Episcopiei Romanului, 2001, p. 224.
2. Steinhardt, Arhim. Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1992, p. 133.
3. Ianolide, Ioan, *Întoarcerea la Hristos*, Ed. Christiana, București, 2006, p. 189.
4. Voicescu, Pr. Constantin, *Un duhovnic al cetății*, ediție îngrijită de Ioana IANCOVESCU, Ed. Bizantină, București, p. 28.
5. Munteanu, Prot. Ioan, *Înviați din siberii de gheață...*, Ed. Lumina Lui Hristos, Kiev, 2009, p.109.

*Recomandat
Octavian MoșIN, Conf. Dr. Prof. univ.*

EDUCAȚIA MORAL-SPIRITUALĂ, PENTRU SISTEMUL ADMINISTRAȚIEI NAȚIONALE A PENITENCIARELOR

Iurie COTRUTA,

CZU: 271-47:343.82(478)

Actualitateacercetării:

Educația moral-spirituală, pentru Sistemul Administrației Penitenciare, este unul dintre elementele fundamentale, atunci când discutăm de procesul de resocializare și vine ca suport spre conștientizare și responsabilizare a persoanelor din detenție în raport cu societatea, precum și cu sine însuși.

Prin educație moral-spirituală, individuală sau de grup, se urmărește descărcarea emoțională a persoanelor aflate în custodia Sistemului Administrației Penitenciare de încărcătura negativă, de anumite obiceiuri și porniri negative, înlăturarea treptată a confuziei, a deprimării și a tendințelor suicidale, întâlnite sub diverse forme la ființele umane aflate în dificultate. Scopul educației moral-spirituale este de a dezvolta la deținuți valori, precum: iubirea, compasiunea, încrederea în sine, altruismul, bucuria, liniștea sufletească, devotamentul și dorința de a munci corect și responsabil. Toate acestea sunt menite să asigure un nou sens în viața fiecăruia, prin schimbarea gândirii și afirmarea de sine, corespunzător pentru garantarea unei conduite și atitudini prosoziale.

Având în vedere faptul că, în general, omul dezvoltă sentimente moral-spirituale, pe care le manifestă în viața de zi cu zi, cu particularități diverse în funcție de gradul de educație al persoanei, era necesar a fi acoperită și această latură cu un Program de terapie socială pentru educația moral-spirituală, destinat persoanelor aflate în detenție în instituțiile din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor.

Justificare

Educația moral-spirituală se structurează după o logică și o practică proprie, care are în vedere conștientizarea și responsabilizarea omului în raport cu divinitatea, cu societatea și cu sine.

Prin educație creștină și asistență spirituală individuală sau de grup se urmărește eliberarea sufletului de încărcătura negativă, de anumite obiceiuri și porniri malefice, înlăturarea treptată a confuziei, a deprinderii și a tendințelor suicidale, întâlnite sub diverse forme la ființele umane aflate în dificultate. În locul acestora, credința în Dumnezeu și cunoașterea Sfintei Scripturi va așeza valori, precum: iubirea, compasiunea, încrederea în sine, altruismul, bucuria, liniștea sufletească, devotamentul și dorința de a munci corect și responsabil. Toate acestea sunt menite să asigure un nou sens în viața fiecăruia, prin libertate și afirmarea de sine.

Omul nu este capabil să-și cunoască destinul, dar este dator să-l caute permanent. Având în vedere faptul că, în general, omul dezvoltă sentimente religioase pe care le manifestă în viața de zi cu zi, iar aceste sentimente se manifestă divers în funcție de gradul de educație al persoanei, este necesar a fi acoperită și această latură moral-religioasă cu un program de educație moral-spirituală pentru persoanele private de libertate aflate în detenție în instituțiile penitenciare din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor. Programul de educație moral-spirituală presupune o incursiune aplicativă a noțiunilor ce se desprind din studiul efectiv al Sfintei Scripturi, dar și din participarea la Sfintele Taine și Sărbători ale Bisericii, cum ar fi identificarea în temele propuse spre dezbateră a virtuților creștine legate de respectul de sine și de relaționarea cu semenii și respectarea lor în practică, identificarea modelelor demne de urmat, însușirea unui program personal de rugăciune și meditație care să contribuie la o armonie lăuntrică și o creștere a optimismului, siguranței și încrederii în posibilitățile de reabilitare.

De asemenea, prin intermediul acestui programul se urmărește îmbunătățirea comportamentului deținutului, știut fiind faptul că în condiții extreme, acest comportament poate devia de la o normalitate unanim acceptată, așa încât controlul și cultivarea acestuia într-un cadru organizat reprezintă o necesitate, în condițiile regimului de privare de libertate, din următoarele considerente:

cultural - religia reprezintă o formă de spiritualitate ce trebuie cunoscută de primatele ei;

psihologic - educația moral-spirituală invită la reflecție, la evidențierea eului, la autocunoaștere;

etic - într-o perioadă de disoluție a reperelor morale, educația mo-

ral-spirituală poate aduce un suflu nou în ceea ce privește aspectele relaționale, comportamentale, la nivel individual sau social;

sociologic - valorile religioase au virtutea de a aduce oamenii laolaltă, de a crea legături durabile, de a solidariza și de a fundamenta unitatea de grup, comunitară;

istoric – de-a lungul veacurilor Biserica Ortodoxă contribuie la promovarea valorilor moral-spirituale și naționale;

teologic - fiecare religie se perpetuează prin intermediul credincioșilor ei;

pedagogic - a fi inițiat din punct de vedere religios înseamnă a fi educat, a avea capacitatea de a crea premisele de autodezvoltare și autoeducație permanent;

democratic - educația și formarea religioasă presupune acceptarea aproapelui nostru, indiferent de origine socială, etnie, sex și apartenența confesională.

Prezența și maniera de lucru aplicată de preot configurează în mod evident apropierea omului de Dumnezeu, de Biserică și de o posibilă schimbare a modului de viață.

Scopul

Scopul programului vizează dezvoltarea cunoștințelor moral spirituale ale persoanelor private de libertate, în vederea exersării și aplicării virtuților morale și religioase în timpul petrecut în detenție, virtuți care stau la baza valorilor respectului de sine și a relațiilor interumane

Obiective

Obiectiv general:

îmbunătățirea calității vieții în detenție a persoanelor private de libertate.

Obiective specifice:

operaționale

Din punct de vedere educațional:

să utilizeze eficient timpul avut la dispoziție;

să poată susține o dezbatere pornind de la conținuturi asimilate anterior;

să dezvolte relații interumane dezirabile social;

să dezvolte aptitudini și deprinderi.

Din punct de vedere psihologic:

să dezvolte abilități empatic;

să poată gestiona crizele de anxietate.

Din punct de vedere social:

să dezvolte abilități sociale.

Din punct de vedere moral-spiritual:

să cunoască principii etice și morale;

să asimileze virtuțile creștine: credința, nădejdea și dragostea;

să acumuleze cunoștințe catehetice și să le promoveze în societate.

afectiv – emoționale

să contribuie la diminuarea efectelor încarcerării și a stării psihice negative, în vederea adaptării eficiente la mediul de detenție, prin cultivarea sentimentului moral-spiritual;

să creeze un fundament axiologic de acceptare a celuilalt prin practicarea rugăciunii în comun;

să înlăture blocajele psihologice și pozitivarea resurselor existente prin stimularea interesului implicării în diverse activități, precum studiul scripturistic și participarea la slujbele Bisericii.

Grupul țintă

Beneficiarii programului sunt persoanele private de libertate fără niciun fel de discriminare (etnică, religioasă sau de altă natură), care doresc să cunoască Sfânta Scriptură și Tainele Bisericii, să se apropie de Dumnezeu prin cuvânt și slujire. Pe parcursul derulării programului, grupurile pot fi extinse, completate cu noi membri.

IPOSTAZE LOGICE ALE GÂNDIRII CRITICE: STRATEGII ALETHICE DE VALIDARE

*Marina SEREDOVSCHII,
Facultatea de Istorie și Filosofie*

CZU: 14

marishka15.98@gmail.com

Termenul de gândire critică, fiind un domeniu relativ nou, până în secolul XX nu a fost folosit în esența sa. Această categorie și premisele sale a apărut cu mult mai devreme sub conceptul ei generic de „gândire” și care inițial au fost acceptate ca o categorie filosofică. Acest termen este pe larg folosit în literatura filosofică, de aceea, înainte să trecem la dezmembrarea conceptului de gândire critică, mi-am propus să încercăm să pătrundem mai întâi în esența gândirii.

Gândirea este un proces al funcționalității conștiinței ce determină activitatea unui om în raport cu lumea, credințele, viziunile sale și capacitatea sa de a interrelaționa cu acestea. Unul dintre primii care și-au pus întrebarea asupra conceptului de gândire a fost Parmenide, a cărui poziție filosofică susținea că gândirea mereu se atribuie către ceva, fiindcă fără acel ceva, nu poate să se nască în esență gândirea. În una dintre lecțiile sale despre Parmenide, Martin Heidegger a enunțat câteva aspecte despre diferența dintre sursă și început: „În ceea ce privește gândirea occidentală, care a început cu grecii, facem o distincție între începuturi și origini. Prin începuturi înțelegem atribuirea acestei gândiri unui anumit “timp”. Aici gândirea nu înseamnă procesul proceselor de gândire reprezentate psihologic, ci istoria în care există un anumit gânditor care își afirmă gândurile și care, astfel, afirmă un anumit loc al adevărului în existența istorică a omului. [1, pag 25].

Heidegger foarte concis face paralela dintre gândirea clasificată ca instrument și gândirea ca un postulat istoric care se intersectează strâns cu ideea de gânditor, adică de cel ce folosește gândirea. Parmenide, în acest sens, corelează cu absolutul heideggerian în privința legăturii dintre timp și gândire: „Timpul se referă aici nu atât la un moment în timp, calculat în zile și ani, cât la o epocă, adică la o anumită situație și la locul unei persoane în istorie.” [1, pag 25].

În una dintre lucrările sale de bază „Despre natură”, care este considerată fundamentală în filosofia lui Parmenide, el dă naștere primei legi a raționamentului cognitiv, esența cărei consta în interzicerea contrariilor și în general suprimarea existenței opusurilor. În mare parte, această lege era direcționată spre problematica ființei și a neființei care se bazează și se intersectează direct cu gândirea care, după cum am enunțat mai sus, în concepția filosofului, nu poate să existe fără să fie atribuită către ceva, către un obiect sau o ființă. Relația dintre gânditor, gând și obiectul gândit este cu mult mai restrânsă și interdependentă decât poate să pară la prima vedere. În acest sens, la Parmenide se naște un concept asupra gândirii universalizat care rămâne actual și în zilele noastre.

Heidegger încearcă să pătrundă în aceste concepte prin primsa însuși gânditorilor greci, accentuând ca ei nu sunt primii gânditori ci singurii gânditori originali, categorizând tipurile de gândire: „Gândirea obișnuită, atât cea științifică, cât și cea preștiințifică și neștiințifică, gândește ființa (das seiende) și o gândește în domenii separate, izolate unele de altele și în conexiuni limitate. Această gândire nu este altceva decât o orientare în ființă, a cărei cunoaștere ajută la stăpânirea și dominarea ei într-un fel sau altul. ” [1, pag 26].

Dasei-nul în filosofia lui Heidegger reprezintă existența ce are capacitatea de a da întrebări existenței despre existență. El este un concept deosebit, care conceptualizează puterea umană și necesitatea primară, cu care ne naștem de a da întrebări și de a cere răspunsuri. Dasei-nul nostru este capabil să perceapă existența și ființa la modul general, ce trece de la subiectivitatea percepțiilor la obiectivitatea ființării în raport cu lumea și celălalt. Structurile existențialiste ale dasei-nului ajută omul să găsească sensul acestei existențe. Prin gândire noi înțelegem și dezvoltăm, înțelegerea se coagulează într-o viziune a vieții formată care naște limbajul, iar limbajul la rândul lui naște gândul care le formează pe toate. Acest cerc ouroboros în care gândirea dezvoltă înțelegerea, ce dezvoltă limbajul care la rândul lui trece înapoi la gând, deja format, inovat și capabil să fie transmis, și este în sine instrumentul dasei-nului, ca fenomen de înțelegere și perpetuare a propriei experiențe de gândire.

Heidegger consideră că gândirea gânditorilor greci nu este nimic altceva decât însăși esența gândirii, din moment ce ei gândesc asupra

ființării și ființei, din moment ce însăși gândirea lor reprezintă eternitatea. Dar ce înseamnă defapt a gândi ființa după Heidegger și ce are el defapt în vedere când spune că gândirea se orientează spre ființă? De aici, în primul rând, filosoful își pune întrebarea „Ce înseamnă să gândești?” deoarece dacă gândirea este într-o legătură indispensabilă cu reprezentarea, adică cu imaginarea sau revelația asupra unui obiect, atunci rădăcinile sale merg adânc în această reprezentare. Ea este nu altceva decât o latură a gândirii proprii, iar însăși reprezentarea este forma absolută a cogniției, prin care homo sapiensul nu doar se dezvoltă în comparație cu celelalte ființe, fiind capabil să se gândească despre sine în gândirea sa, dar și poate să-și pună întrebări, sarcina căror în filosofie este să să-și găsească un răspuns. Ființa care gândește și este stăpână pe gândirea proprie la un moment dat devine posesia aceste gândiri și, într-un anumite sens, această legătură rămâne reciprocă una pentru alta. Heidegger se adresează acestei idei cu o polivalență, încercând să ajungă la esența reprezentării prin gândirea care se adresează la ființă într-un context istoric: „Nu este vorba de faptul că gândirea se bazează încă pe reprezentare, reprezentarea se bazează încă pe re-prezentare, toate acestea au o istorie lungă. Ea se ascunde într-un eveniment de nedescris: la începutul istoriei Europei Occidentale, ființa a fost prezentă pe tot parcursul curentului său ca o prezență” [2, pag 144]. Evenimentul nedescris în această afirmație desemnează că existența este și non-existența nu este, fiind un tezis al lui Parmenide care probabil ar putea să ducă în eroare la prima vedere, acceptându-se ca un non-sens, dar totuși ascunde după sine o idee foarte simplă: gândirea și existența sunt similare, stâns legate una de alta. Gândirea este reprezentativă și reprezentată de ființă, pe când existența însăși există datorită gândirii. Filosofia și filosofii antici păstrează această legătură dintre gândire și ființă în scrierile sale, datorită ideii espuse anterior că însuși conceptul de existență nu ar fi putut apărea altundeva, decât în gândire, doar că filosofia contemporană și-a schimbat vectorul în conformitate cu această idee.

Gândirea critică, independentă de conceptul *das seiende*-ul gânditorilor greci reprezintă capacitatea de a naviga în fluxul de informații, de a distinge faptele de falsuri, de a sistematiza și analiza informațiile, de a pune întrebări semnificative, de a găsi argumente și de a lua decizii în cunoștință pe această bază.

Bibliografie:

1. Мартин Хайдеггер- Парменид, Санкт Петербург, изд. Владимир Даль, 2009.
2. Мартин Хайдеггер- Разговор на проселочной дороге, Москва, изд. Высшая школа, 1991.

DESPRE DIMESNIUNEA FILOSOFICĂ A FILMULUI MODERN

Vasile MICLEUȘANU,
Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 791.43:1

micleusanuvasile@gmail.com

Într-o lume în care imaginea și sunetul sunt activate global,[1] problematica filmului trece dincolo de valoarea sa pur artistică sau comercială și trebuie pusă sub chestionare filosofică pentru a putea surprinde care este esența și valoarea acestui fenomen. Așadar în eseu de față nu voi reflecta asupra dilemei: reprezintă sau nu filmul o nouă formă de artă, dar voi încerca să văd, pe cât este posibil, dimensiunea filosofică a lui; mai exact: ce se spunem de fapt atunci când folosim expresia *filmuleste*?

Dar de ce este necesar să aplecăm gândirea asupra acestei întrebări? Cum ne va ajuta asta să surprindem esența filmului? Și poate mult mai important, de ce filmul ar trebui să fie analizat și din altă perspectivă decât cea a artei sau a culturii de masă? În primul rând, cred că o astfel de reflecție este importantă pentru o societate în care imaginea a devenit prioritară în fața textului. Ea a devenit garantul oricărei informații și prin extensie a cunoașterii. În lunga călătorie a cunoașterii omenirea a trecut de la transmiterea orală a informației la text și apoi la imagine. Cred pe bună dreptate că din perspectivă istorică, noutatea cinematografului poate fi egalată cu noutatea tiparului. Ambele au avut același impact asupra condiției umane și anume, nu mi-e teamă să afirm, universalizarea informației. Sau mai bine zis a accesului la informație.

Ce putere fenomenală are asupra gândirii noastre văzul. De-a lungul existenței umane văzul a suscitât mirarea și curiozitate individului. În mitul peșterii lui Platon cei din peșteră sunt nevoiți să vadă ceea ce se proiectează pe perete, acele imagini în mișcare care pentru ei reprezintă realitatea și accesul spre cunoaștere.[2] Asta mă duce cu gândul la condiția spectatorului de azi. Această alegorie a lui Platon este o alegorie a cunoașterii, a cunoașterii prin imagine.

Dar ce este imaginea? Imaginea este definită în mai multe feluri. Una din definiții ne prezintă imaginea ca o reflectare a unui obiect în conștiință sub forma unei senzații, percepții sau reprezentări; o alta

zice: reproducere a unui obiect cu ajutorul unui sistem optic; reprezentarea plastică obținută prin desen, pictură, sculptură, fotografie, film. Gilles Deleuze în carate sa *Cinema II Imagine-timp* afirmă: „Cinematograful este o nouă practică a *imaginilor* și semnelor, a cărei teorie ca practică conceptuală trebuie s-o facă filosofie.”[3] Imaginea-mișcare, imaginea-concept, imaginea-statică, imaginea-idee, imaginea-sunet, imaginea- timp, imaginea-spațiu sunt caracteristicile cinemaului. Lipovetsky susține că lumea a devenit un ecran global, însuși creierul nostru este un ecran pe care se proiectează *imagini*. [4] O filosofie a filmul este posibilă atâta timp cât pornim de la o ontologie a imaginilor și adaugăm problema cunoașterii. Astfel, în modernitatea târzie filmul caracterizează cel mai bine raportul dintre minte și lucruri și fel cum se produce cunoașterea. Practic omul modern a devenit un Toma Necredinciosul care refuză să creadă fără o experiență personală directă.

Filmul îmbogățește această experiență personală directă și prin extensie condiționează procesul formării discursului realității. Conceptul de *Gândire-cinema* propus de Cezar Gheorghe în lucrarea sa cu același numeredă cel mai bine felul cum imaginea cinematografică este un catalizator al experienței și a cunoașterii. Astfel producția unui film, cred eu, nu trebuie văzută doar ca un proces creativ și tehnic, dar ca o *de-venire* prin imagini a unei posibile realități. Vizunea unui regizor capătă o valoarea ontologica, aproape materială, și se extinde până la percepție senzorială și astfel la realitate. Filmul încadrează o realitate care capătă o logică proprie și care mai apoi se proiectează pe creierul spectatorului forțându-l să treacă dincolo de ceea ce este obișnuit pentru el. Aceste cadre sunt *imagini-gândiri*, așa cum propune Deleuze. Filmul amplifică gândirea.

Ca și un text filosofic *imaginea-gândire* pune mintea în mișcare, ea nu mai este o decupare din realitate, dar reflectă o perspectivă, un anumit mod de reflecția asupra ceva - o expresie filosofică dacă vreți. “Orice imagine, în fond, este un rezumat simbolic al ideii pe care și-o face artistul despre lumea nelimitată a senzațiilor și a formelor, o expresie a dorinței sale de a face să domnească.”[5] De aceea filmul are valoare ontologică prin sine însuși. Atunci când spectatorul se uită la un film, conținutul lui îi redă o lume compactă, cu o anumită logică ce nu poate fi supusă intervențiilor din exterior și care pentru a putea fi accesată nu poate fi supusă îndoielii. Este o realitate din oficiu care exploatează și

chiar forțează uneori înțelesurile sale mintale și reduce cercul hermeneutic la înțelesurile propuse de film. Pentru a pătrunde cu adevărat mesajul unui film, cel care se uită, trebuie să pună în suspensie propria realitate și să se sustragă din gândirea obișnuită. Nu e ca atunci când privește un tablou sau o fotografie; în acest caz el o să contextualizeze ceea ce vede și o să reducă înțelesul lucrării la viziunea artistului, la epocă, tradiție ca în final să emită o interpretare estetică. Evident că acest lucru îl poate face și atunci când vorbește despre un film, dar asta nu îl va ajuta să pătrundă în realitatea filmului. În primul caz avem un raport de sub-poziționare a conținuturilor mentale a celui care privește; pe când în cazul doi, cel care privește, sub-poziționează conținutul obiectului de artă cu care se întâlnește propriile cunoștințe pentru al putea interpreta. Astfel, vizionarea unui film este mereu o trecere dincolo cu ajutorul imaginației și a gândirii; o depășirea a propriei lumi. Nu este asta o formă a exercițiului filosofic?

Ceea ce este specific filmului modern este felul cum la nivel vizual exploatează corespondența dintre realitatea filmului și realitatea însăși. Nu mai este vorba de o subordonare sau identificarea, dar vedem cum realitatea filmului este autosuficientă prin procesul *de-venirii*. În timpul montajului realitatea filmului dobândește o logică proprie după care va putea fi văzut și într-un final va duce la o cunoaștere a ceva sau despre ceva. Este evident că realitatea, în sensul cel mai larg al acestui concept, pune în serviciul ei imaginea, totuși raportul dintre ele poate fi înțeles ca o buclă de feedback prin care aceste două concepte se influențează reciproc. Imaginea cinematografică nu vine cu concepte noi, ea exploatează ceea ce este, noutatea sa fiind în modul în care privește și prezintă conținutul acelor concepte, iar prin asta imaginea cinematografică nu face nimic altceva decât să se apropie de concept, de esența gândirii. Totodată, imaginea cinematografică în era digitală extinde vizibilul și activează și mai mult percepția, mă refer aici la imaginea 3D și la efectele de sunet Dolby Atmos și tehnologia IMAX care aduc imaginea cinematografică în realitate printr-o experiență senzorială mai intensă.

Astfel experiența cinematografică reprezintă o punere în mișcare a gândirii spectatorului, suspendându-i realitatea și forțându-l să vadă dincolo de obișnuit. Scriitoarea Virginia Woolf, vorbește despre această experiență în felul următor: „Vedem viața așa cum este ea atunci când noi nu jucăm nici un rol în ea“. Filmul prin ceea ce prezintă este un act de

gândire continuu. În el totul contribuie la *re-prezentarea* a ceva. Filmul *re-ia* o problemă sau un concept, viziunea despre ceva, iar prin mijloace sale prezintă o nouă abordare, o nouă înțelegere.

Filmul este o *de-venire* a trăirilor și a percepției, a ceva ce s-a întâmplat și la care nu am fost martori; sau o *de-venire* a unei posibilități. În ambele cazuri puterea cinemaului este aceea că redă într-o formă credibilă conținutul a și despre ceva. „Vedem viața așa cum este ea atunci când noi nu jucăm nici un rol în ea“ - este în acest caz o depărtare de propriile conținuturi mentale ale spectatorului și o încercare de a vedea aceste conținuturi dintr-o altă optică. Iată de ce cinemaul poate fi înțeles ca o fenomenologie a percepției.

Să revenim la întrebarea de la început și anume: ce se spunem de fapt atunci când folosim expresia *filmuleste*? Cred că în acest caz vorbim de ceea ce zicea Deleuze în lucrările sale fundamentale: *faptul-de-a-fi-iamgine*? *Faptul-de-a-fi-iamgine* e despre materia în mișcare, materia în continuă transformare, e un principiu ontologic. Totul e imagine, respectiv filmul este cel care exploatează acest univers de imagini. Iată de ce filmul ca o *de-venire* prin imagini a unei posibile realități e un act mediativ filosofic, iar cinemaul devine gândire.

Bibliografie:

1. Marshall McLuhan, *Galaxia Gutenberg*, București, 2015.
2. Platon, *Republica*.
3. Gilles Deleuze, *Cinema II Imagine-timp*, București 1985.
4. Gilles Lipovetsky, Jean Serroy, *Ecranul global*, București 2008.
5. Elie Faure, *Istoria Artei*, București, 1970.

Recomandat:

Eudochia SAHARNEANU, dr. hab., prof.univ

SIMBOLUL CA RE-PREZENTARE AXIOLOGICĂ. CORESPONDENTISMUL COERENTIST

*Andrei ROȘCA,
Facultatea de Filosofie (UB)
Facultatea de Istorie și Filosofie(USM)*

CZU: 124.5

andrei.rosca97@gmail.com

Teza lucrării de master constă în cercetarea rolului pe care îl are simbolul în actul cultural drept prezentificare a profunzimii umane într-un proces cu resorturi axiologice. Având teoriile epistemologice ale adevărului-corespondență și adevărului-coerență drept repere inițiale, țelul lucrării este de-a urmări resorturile actului cultural în raport cu dimensiunea axiologică a acestuia(corespondența) și cu structura sa internă(coerența), stabilind ceea ce ar putea desemna adecvarea, în calitate de rețea de simboluri, a unui act cultural la sistemul de valori. Necesitatea acestei abordări constă în aceea că filosofia culturii și conceptualizările simbolului(nu doar în semiotică) urmăresc – însă doar implicit – felul în care simbolul apare ca o re-prezentare, ca actualizare, a forului interior al individului. Aportul axiologiei(Vianu) constă în a cerceta felul în care actul cultural revine la a fi, finalmente, o prezentificare dinspre nivelul transcendental, tratând actul cultural ca atare drept o ex-punere, o des-coperire a acestuia. Modelul epistemologic – alcătuit aici din cele două teorii – mizează pe determinația „coerentist”, încercarea lucrării constând în aceea de-a surprinde, pe fondul întemeierii reciproce din epistemologie, procesul de realizare al actului cultural drept o îmbinare a părților constitutive ale acestuia (simboluri) în vederea realizării unei relaționări cu nivelul axiologic. Mai mult, în acest fel activitatea culturală poate fi surprinsă în profunzimea sa prin felul în care corespondența și coerența pot fi niște repere în aflarea resorturilor acesteia – corelarea părților constitutive în lumina relaționării cu nivelul axiologic. Bineînțeles că aplicarea unui șablon epistemologic în domeniul științelor spiritului ar fi improprie – în speță modelând cultura după nivelul epistemologic – , preluarea orientativă a acestor concepte surprinzând corespondența drept „izomorfismul” dintre cultură și nivelul axiologic, coerența indicând corelarea elementelor culturale(înțelese aici drept simboluri – în sensul etimologic

al *symbolon*-ului ca aducere-laolaltă) printr-o susținere reciprocă și – astfel – actul cultural ca susținându-se, deopotrivă, prin constitutivitatea sa(dimensiunea coerentistă) și prin prelungirea în spectrul sistemului valoric(dimensiunea corespondentistă). Ca atare, clarificând desprinderea de epistemologie, ceea ce importă este în faptul că, în contextul lucrării de față, adecvarea constă în înscrierea, pe fond calitativ, a diferitelor artefacte culturale într-o rețea ce are, proiectiv, miza de-a surprinde reprezentarea sistemului de valori. Cu alte cuvinte, adecvarea axiologică nu constă doar într-un izomorfism static, ci apare ca un proces dinamic în care sunt angrenate simbolurile.

Așadar, ulterior precizărilor terminologice, într-o manieră ce convoacă și conjugă experiența trăită, simboluri, valorile etc. într-o manieră reprezentativă și *coerentă*(Dilthey), primul capitol va căuta precizarea izomorfismului cultural, ce poate fi găsit prin analiza unor abordări teoretice care pot aduce în prim-plan miza trans-punerii valorilor în actul cultural: prezentarea acestora este justificată de felul în care simbolul în genere, dinspre originalitatea sa transcendentală(Cassirer), operează drept corelare, fundamental revelatorie(în sensul lui Blaga), justificând caracteristica fundamentală a omului(Eliade) în calitate de animal cultural ce operează cu schimbări calitative în vederea utilizării simbolului drept instrument esențial al activității sale(Tonoiu). În prelungirea corespondenței, poate fi întrezărit faptul că actul cultural nu poate căpăta o justificare „epistemologică” sau rațională, surprinzând în acest sens însăși identificarea resorturilor sale în forul interior al omului și – în prelungire – realizarea actului cultural drept îmbinare de simboluri. Coerența unei astfel de corelări este surprinsă în modul în care actul cultural apare realizat în lumina trans-punerii(Dilthey) axiologice, o exemplificare elocventă fiind felul în care mutațiile funcționale(Blaga) ale diferitelor componente din aria culturii surprind devenirea din interiorul acesteia. Un exemplu elocvent este găsit în alternativa de decor pe care o au artefactele tradiționale(Pop) și felul în care acestea capătă mai multe roluri decât cel genuin – asemenea unei traiste masculine tradiționale ce își modifică rolul, din unul utilitar într-unul decorativ(și identitar, în prelungire). Pe acest fond, miza a ceea ce va fi conceptualizat drept corespondentism coerentist constă în dimensiunea metodologică pe care o poate căpăta în diferite cercetări culturale, precum cele din etno-antropologie – de etnologie urbană, de pildă. În prelungirea ultimelor idei, teoretizările efectuate până în acest

punct au drept miză surprinderea, factual, a intimității dintre actul cultural și om, în lumina felului în care rolul primului constă în re-prezentarea nivelului axiologic. Și pentru că *identificarea* apărea la finele capitolului anterior, potențiale deschideri și căi de cercetare pot fi găsite: construcția identitară, de pildă, este o temă ofertantă prin aceea că actul cultural, de la vestimentația cotidiană și până la manifestarea culturală colectivă, capătă miza prezentării unei identități(individuale sau colective). În lumina celor prezentate poate fi concluzionat faptul că omul, ca animal simbolic, apelează la un vehicul ce trimite către forul său interior – și implicit îl delegă – , operând o prezentificare a profunzimii sale prin simbol ca re-prezentare delegată axiologic.

Bibliografie:

1. Blaga, Lucian, „Geneza metaforei și sensul culturii” în *Trilogia culturii*, București: Humanitas, 2011, 504 p.
2. Blaga, Lucian, „Orizont și stil” în *Trilogia culturii*, București: Humanitas, 2011, 504 p.
3. Blaga, Lucian, „Artă și valoare” în *Trilogia valorilor*, București: Humanitas, 2019, 504 p.
4. Blaga, Lucian, „Cultură și cunoștiință” în *Zări și etape*, București: Minerva, 1990, 362 p.
5. Cassirer, Ernst, *Eseu despre om*, București: Humanitas, 1994, 320 p.
6. Cassirer, Ernst, *Filosofia formelor simbolice(Introducere)*, București: Paideia, 2015, 249 p.
7. Cassirer, Ernst, „Introduction and Presentation of the Problem” în *The Philosophy of Symbolic Forms*, New Haven & London: Yale University Press, 1977, 342 p.
8. Cernica, Viorel, „Symbolical Structures and Ideology in the Cultural Construction” în *Revue Roumaine de Philosophie*, nr. 59, 2, pp. 365 – 381, București, 2015
9. Dilthey, Wilhelm, *Selected Works*, III(*The Formation of the Historical World in the Human Sciences*), Princeton(New Jersey): Princeton Univerisity Press, 2002, 400 p.
10. Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București: Univers, 1978, 180 p.

11. Eliade, Mircea, *Nostalgia originilor*, București: Humanitas, 2019, 260 p.
12. Flonta, Mircea, *Cognitio*, București: All 2008, 240 p.
13. Geertz, Clifford, *Interpretarea culturilor*, Cluj – Napoca: Tact, 2014, 440 p.
14. Pascal, Blaise, *Cugetări*, București: Editura Științifică, 1992, 496 p.
15. Pop, Mihai, *Obiceiurile – acte de comunicare. Contextul lor socio-cultural și mutațiile funcționale*, în „Obiceiuri tradiționale românești”, București: Univers, 1999, 230 p.
16. Ricœur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, București: Humanitas, 1995, 304 p.
17. Russell, Bertrand, *Problemele filosofiei*, București: All, 2004, 176 p.
18. Schleiermacher, F. D. E., *Hermeneutică*, Iași: Polirom, 2001, 179 p.
19. Vianu, Tudor, „Tezele unei filosofii a operei”, în *Studii de filosofia culturii*, București: Eminescu, 1982, 468 p.
20. Vianu, Tudor, „Introducere în teoria valorilor, întemeiată pe observația conștiinței” în *Studii de filosofia culturii*, București: Eminescu, 1982, 468 p.
21. Vico, Giambattista, *The New Science*, Ithaca(New York): Cornell University Press, 1948, 398 p.
22. Tonoiu, Vasile, *Ontologii arhaice în actualitate*, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, 464 p.

Recomandat:
Dumitru Dodul, conf. univ. dr.

FOLCLOR HUMULEȘTEAN

*Andreea BARBU,
Facultatea de Științe ale Comunicării
Universitatea Apollonia din Iași*

CZU: 398.332.42(498)

andreea.barbu30@gmail.com

O sumedenie de obiceiuri păstrate din strămoși înfrumusețează manifestările spirituale ale familiei sociale humuleștene în preajma sărbătorilor de iarnă. Manifestările ritualice din această perioadă se desfășoară pe parcursul a două săptămâni, începând cu 24 decembrie. Colindul, urătura, dansul măștilor (vezi img.1), dansul arnăuților (vezi fig.2), irozii, plugușorul, sorcova, jocul caprei (vezi img.3) și al ursului (vezi img.4) sunt doar o parte din tradițiile care încă se mai păstrează în satul lui Creangă.

Colindele de Crăciun deschid șirul mărgeanului folcloric odată cu seara de Ajun la Humulești. Colindele reprezintă mândria colindătorilor care se întrec a cânta la ferestrele luminate ale caselor de gospodari. (vezi img.5)

Steaua reprezintă bucuria copilăriei și obiceiul vechi ce se întâlnește la toate popoarele creștine. Copiii humuleșteni contribuie la confecționarea și împodobirea stelei, și cu bucurie în suflete, se adună în cele trei zile de Crăciun pentru a vesti nașterea lui Iisus. Porțile caselor sunt deschise, și câinii legați, căci vorba din bătrâni amenință astfel: “Cine nu primește steaua, are parte numai de necazuri peste an.” (vezi img.6)

Ulițele satului roiesc de colindători care mai de care îmbrăcați în portul tradițional, cu sumănele și opincuțe din cauciuc, care înveselesc casele și inimile de gospodari.

Ajunul Sfântului Vasile este altă mare bucurie a satului, care din nou își deschide larg porțile pentru urători cu pluguri, plugușoare și buhai, cu capre sau urși. Transmise pe cale orală din generație în generație, obiceiurile tradiționale nemțene legate de Anul Nou au ajuns până în zilele noastre ca niște spectacole grandioase care colectează ca și în trecut, atenția întregii colectivități.

Gospodarii din ținutul Ozanei și-au dorit întotdeauna holde bogate, iar această dorință este transpusă în cunoscutul plugușor, datină ce este

evidențiată prin recuzita: car cu boi, plug, bici, buhai, clopote, de elemente de scenariu- marcarea în mod simbolic a unei brazde, dar mai ales de textul literar, care nu este altceva decât o descriere hiperbolizată, cu ecouri mitice, a unei agriculturi ideale. Plugușorul este pornit de către copiii care, în preajma amiezei, în ziua de 31 decembrie, încep a umbla pe la case, rostind urături de bun augur: sănătatea gazdelor, rodnicia pâ-mânturilor, belșug semănăturilor, și primind în schimb daruri.

Buhai* instrument tradițional făcut dintr-o putinică din lemn, cu fundul din piele de oaie, prin care se trage o șuviță din păr de cal. (vezi img.7, img 8)

Cete ale **Plugului Mare** se formează de către adulți. Aceștia pornesc cu uratul în seara de Anul Nou, după lăsarea întinericului. Această tradiție se bucură în ținutul humuleștean de un prestigiu aparte, deoarece la această sărbătoare participă atât tinerii cât și vârstnicii. Însoțită de către muzicanți, Ceata Plugului merge pe lângă plugul tras de boi. Se poate observa portul popular de sărbătoare al țăranului moldovean. Îmbrăcați în cămăși brodate, ȋtari albi, chimire, cizme, pieptare, sumănele sau cojoccele, urătorii mai poartă și căciuli negre sau brumării de astrahan. (vezi img.9)

Plugul este tras de două sau patru perechi de boi, și atunci când intră în ograda gospodariilor, vâtaful-șeful cetei, începe să recite plugușorul, acompaniat de sunetele buhaiului și ale fluierului iar flăcăii trag brazda cu plugul în mijlocul curții în semn de belșug. (vezi img.10,11,12)

La cumpăna dintre ani, în satul Humulești te întâmpină o atmosferă unică, de intensă trăire emoțională care, reflectă o realitate cotidiană, legând punți nevăzute între om și mediul înconjurător și între om și semenii săi.

Se zice că, primind urătorii în pragul Anului Nou, gospodarii casei primesc întregul alai al celor duși din această lume. Transmise pe cale orală din generație în generație, obiceiurile tradiționale nemțene legate de Anul Nou invocă prosperitatea și belșugul pentru gospodăria celui care primește urătorii.

Obiceiurile erau respectate și în interiorul locuinței, cele mai multe cu scop devinatoriu, fie pentru prognozarea vremii și a recoltelor, fie pentru aflarea sorocului căsătoriei sau a norocului din anul următor. Ghicitul vremii în frunzele unei cepe împărțite în 12 părți egale, așezate una lângă alta ca lunile anului și presărate cu sare, pentru a-i scoate la suprafață o

cantitate de apă, descoperirea soartei culturilor cu ajutorul cenușii lăsate de cărbuni de dimensiune egală și de aceeași esență, câte unul pentru fiecare tip de cultură, aflarea duratei vieții și a norocului cu ajutorul lingurilor atârinate în cui, care nu trebuiau să cadă peste noapte erau însoțite și de o serie de superstiții care s-au păstrat până în zilele noastre, având rolul de a asigura prosperitatea și norocul.

img. 1

img.2

img.3

img.4

img.5

img.6

img.7

img.8

img.9

img.10

img.11

img.12

Bibliografie:

1. *Cărți și publicații monografice:* Ispir M, *Humulești-Ion Creangă – Monografie*, București 1936-1966
2. *Sursă foto:* www.google.com
Festivalul Obiceiurilor și Tradițiilor de Anul Nou-Târgu Neamț

*Coordonator Științific:
Conf. Univ. Dr. Cristina Emanuela Dascălu*

COMUNICAREA DIDACTICĂ. REACTIVITATE ȘI PROACTIVITATE

*Daniela NOVAC,
Facultatea de Litere*

CZU: 371.31:316.77

danna.novac@gmail.com

Conceptul de comunicare este larg răspândit și abordat din mai multe puncte de vedere, în contextul dat, comunicarea didactică la fel reprezintă un domeniu vast, fiind utilizat nu doar de către cadrele didactice, dar și de părinți. În perioada actuală, comunicarea didactică încă se mai află la răspântia între reactivitate și proactivitate. Problema utilizării limbajelor reactive și/sau proactive și a strategiilor de apreciere și de discreditare a elevilor/copiilor va fi mereu actuală.

Competențele de comunicare obținute de un individ în procesul de dezvoltare și autodezvoltare sunt extrem de importante, deoarece comunicarea duce la soluționarea conflictelor. Primordială pentru un cadru didactic este aptitudinea de a comunica și capacitatea de a beneficia de această abilitate.

Conceptul de comunicare cuprinde o totalitate de limbaje, printre acestea se numără și un tip special de limbaj pentru care am folosit termen preluat de la cercetătorul român Constantin Sălăvăstru, și anume limbajul educațional. Menționăm că limbajul educațional este acel tip de limbaj natural sau artificial, care ajută la realizarea intervențiilor educative ca urmare a impactului comunicațional între participanții la actul educațional. De asemenea termenul de comunicare face referire la un set de strategii prin intermediul cărora are loc transmiterea ideilor. În sens pedagogic larg, conceptul strategie se referă la ansamblul de concepții, decizii, tehnici de lucru, procedee de acțiune și operații care vizează funcționalitatea, perfecționarea și modernizarea componentelor structurale ale procesului de învățământ, în acord cu obiectivele generale ale învățământului și ale educației.

Conform definiției propuse de cercetătorul Marin Stoica, termenul de comunicare didactică ne vorbește de o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces sistematic de învățare, o formă de interacțiune profesor–elev, prin care profesorul transmite mesajul său

didactic, folosind procesul de predare-învățare-evaluare, în scopul realizării obiectivelor-cadru și a obiectivelor de referință din programele școlare. Comunicarea didactică are ca scop găsirea unității dintre educabili și obiectul de predare-învățare.

Potrivit lui Adele Faber, „Lauda pe care un copil o poate înghiți și care contribuie cu adevărat la creșterea respectului de sine se compune din două părți. În prima, adultul descrie ce a făcut copilul. În cea de-a doua parte, după ce aude descrierea faptelor lui, copilul se laudă singur.”

Am constatat în urma cercetării că utilizarea laudelor descriptive ajută la dezvoltarea unei personalități sănătoase a educabilului. Prin intermediul acestei strategii de apreciere oferim copiilor hrana emoțională menită să îi ajute să devină persoane independente, întreprinzătoare și cu o gândire creatoare.

În cadrul comunicării didactice trebuie de ținut cont de următoarele tipuri de limbaje: reactiv și proactiv. Asemeni oamenilor, limbajele pot avea un caracter negativ și pozitiv. Acesta este un aspect important de care trebuie să țină cont în activitatea didactică profesorul-emitător. Este important ca prin metodele și tehnicile pe care le folosește la lecție să-i insufle și receptorului-elev ideea că de modul în care interacționează cu alți colegi depinde relația lui cu aceștia și poziționarea sa socială în general. În științele comunicării se recunoaște că a comunica presupune a-l influența pe celălalt și prin diferite tehnici elevului trebuie să i se demonstreze aceasta.

În cercetarea dată am ajuns la concluzia că este esențial ca în comunicarea didactică să se țină cont și de **proactivitatea** sau **reactivitatea limbajului** utilizat de către profesor în cadrul orelor. Reactivitatea nu este nimic altceva decât concentrarea tuturor emoțiilor pe care le posedă un om asupra lucrurilor negative. Proactivitatea înseamnă să dai prioritate valorilor înaintea sentimentelor, să-ți asumi responsabilitate în luarea inițiativelor. După cum menționează Covey „responsabilitate — “răspuns—abilitate” — abilitatea de a alege răspunsul”.

Reactivitatea nu este nimic altceva decât focusarea tuturor emoțiilor pe care le posedă un om asupra lucrurilor negative. De obicei reactivitatea este însoțită de frică, atacuri de panică și nervozitate. În lexicul persoanelor care posedă un limbaj reactiv deseori se întâlnesc următoarele sintagme: nu pot; trebuie să fac; așa sunt eu; obligațiile mele devin

tot mai multe și mai grele etc. Din șirul enumerat mai sus observăm că aceste sintagme provoacă stări afectivo-negative, induc persoana într-o stare depresivă.

Ca rezultat al cercetării am constatat că limbajul reactiv nu are o influență pozitivă asupra educabililor, provocându-le frustrare și neîncredere în ei înșiși. Chiar și aprecierea elevilor cu ajutorul sintagmelor *Bravo! Ai făcut foarte bine!* nu sunt benefice pentru studiul ulterior al elevilor în marea majoritate din cazuri.

Comunicarea didactică presupune prezența unor atitudini în cadrul procesului educațional. Atitudinile care creează apariția discreditării în comunicarea didactică la limba și literatura română sunt: etichetarea, amenințarea, critica, ironia, învinuirea, reproșul, indiferența, nemulțumirea, umilința.

Acțiunile profesorului au un mare impact în mintea copiilor. Cuvintele utilizate de profesor și adresate elevilor contează mai mult decât potențialul propriu-zis. Un exemplu de comunicare care ar permite evitarea situației de discreditare a elevilor ar fi următoarea: „În loc să te concentrezi asupra a ceea ce este greșit, începe prin a arăta că ai observat ce a realizat copilul. Apoi subliniază ce mai trebuie de făcut”.

În raport cu cele menționate anterior, aș vrea să revenim la următoarea idee, comunicarea didactică nu este realizată doar în școală și doar de către profesor. Articolul dat este destinat și părinților cu scopul de a favoriza utilizarea limbajului proactiv de comunicare. Proactivitatea sporește încrederea copiilor, respectiv sporește și capacitatea acestora de a realiza o anumită sarcină. Limbajul proactiv este un sistem prin intermediul căruia este posibil de atins starea resursă cu ajutorul cuvintelor, este posibil de introdus programe noi în sistemul de operare al minții umane, este posibil să-i ajutăm pe cei de lângă noi să devină mai activi, mai entuziaști, mai motivați, toate acestea cu ajutorul cuvintelor bine alese și bine spuse.

Bibliografie:

1. Babii Vladimir, Bularga Tatiana, Principiul educației personalității proactive
2. COVEY, St, R. Eficiența în 7 trepte sau un abecedar al înțelepciunii. Traducere și adaptare de Gina Argintescu-Amza. București: Editu-

ra ALLFA, 1989, retipărită în 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002.

3. Faber Adele ș. a., Comunicarea eficientă cu copiii, Traducere de Negrea Irina, București: Editura Curtea Veche, 2013. https://revista.amtap.md/wpcontent/files_mf/15190378224_babiibularga_Principiuleducatieipersonalitatiiproactive.pdf
4. Leroy Gilbert, Dialogul în educație, Traducere de Victoria C. Petrescu și Elvira Balmuș, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1974.
5. Lesenciuc Adrian. Teorii ale comunicării. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”, 2017.
6. Sălăvăstru Constantin. Logică și limbaj educațional. București: EDP, 1994.
7. Tran Vasile, Stănciugelu Irina. Teoria comunicării, București: Editura Comunicare.ro, 2003.

Coordonator științific
Elena VARZARI, dr., conf. univ.

TERMINOLOGIA MINERALOGICĂ ÎN LITERATURĂ: VALENȚE ȘI SIMBOLURI

*Viorelia PEREBINOS,
Facultatea de Litere*

CZU: [81`276.6:669]:82

vioreliaperebinos@gmail.com

Comunicarea artistică este o formă specifică de transmitere a mesajului artistic de la creator la receptor prin intermediul operei de artă, iar percepția și interpretarea produc configurația obiectului : „*Cititorul este acela care prin actul său de lectură îi acordă textului realitate, sens*” (Wolfgang Iser).

În această cercetare ne-am propus să urmărim „lumi semantice” pe care le dezvăluie în opera artistică termenii din mineralogie. Alegerea nu este întâmplătoare deoarece mineralele, pietrele prețioase au însoțit omul din zorile civilizației, fiecare mineral este purtătorul unei „povești”, fie că este vorba despre misterul numelui care-l desemnează, fie legenda care explică apariția sa, fie valențele pe care i le-a atribuit omul în diferite perioade ale istoriei. Odată ce un termen științific pătrunde în limbajul artistic el are menirea să creeze această punte de legătură nu doar între diferite stiluri ale limbii , ci se transformă în acel element magic generator de „lumi semantice ” inedite.

Începuturile culturii au rădăcini în experiențele și credințele sacre, iar operele marilor scriitori și poeți ascund un mesaj tainic , care abia în planul filosofic poate să fie sesizat. Cert este faptul că termenii din mineralogie contribuie la accentuarea caracterului deschis al operei literare și depinde de lector dacă textul literar va căpăta valențele pe care opera le dezvăluie sau va fi receptat la un nivel superficial.

Pentru a exemplifica cele expuse mai sus vom analiza simbolul *fierului*.

Fie că este de origine meteoritică , fie că este extras din Pământ, acest metal este încărcat de o putere sacră. Respectul față de fier se menține și la populațiile cu o cultură înaltă. „ Beduinii din Sinai sunt convinși că persoana care reușește să-și fabrice o spadă din fier meteoritic devine invulnerabil în luptă și este convins că-și va bate toți adversarii”.(Eliade M. Alchimiști și făurari,București,Humanitas, 1996, p.27). „ Metalul

ceresc” fiind străin de Pământ capătă un caracter „ transcendent”, vine din cer. Din acest motiv pentru un arab din zilele noastre „ fierul este o minune”, probabil este vorba de amintirea mitologică a epocii în care oamenii foloseau doar fierul meteoritic. Cu toate acestea fierul are un caracter ambivalent , el poate încarna și spiritul diabolic. Multe popoare percep fierul nu doar ca „o victorie prin civilizație”(se referă la folosirea fierului în agricultură) , ci și ca o „victorie prin război”. Triumful militar va fi omologat uneori cu triumful demoniac. Acest fapt îl observăm în fragmentul „... Sălbaticul vodă e-n zale și fier/ Și zalele-i zuruie crunte...”(G. Coșbuc „ Pașa Hassan”). Alt exemplu în care fierul este un instrument care aduce moartea îl întâlnim în fragmentul „...Aceasta-i tristețea cea mare a spicelor/ că nu sunt tăiate de lună,/că numai de fierul pământului / li s-a venit să apună.”(L. Blaga „Cântecul spicelor”). Este curios modul în care simbolismul se raportează la acest metal, „Pe seară, la geamuri , un nour violet și de aramă,/Pe drum, l-aceeași oră , se târâie un lanț de fier,/ Și coincidențe aranjate pe-o tristă gamă-/Azi iar mi-i frică... și cred, și sper...”(G. Bacovia „Amurg”). În acest text observăm că poetul integrează în text simbolul fierului în calitate de „ prevestitor” al morții, amplificând sugestia imaginii artistice apelând prin tehnica corespondențelor la caracteristici suplimentare aduse în text de substantivul *lanț*, cum ar fi *încătușarea*, omul fiind un captiv al destinului și din prima zi de viață nu face altceva decât să meargă spre moarte, inevitabilitatea morții; una din caracteristicile acestui metal este greutatea, împrumutând această caracteristică se conturează starea de spirit a eului liric , atmosfera apăsătoare .

Conotații negative au expresiile : *veacul de fier*, *mască de fier*, *mână de fier* etc. Oamenii rasei de fier, după Hesiod, marchează o epocă a regresiei, a cultului forței brutale. „O boabă e de spumă, un creț de val, un nume,/Ce timid se cutează în veacul cel de fier,/Mai bine niciodată el n-ar fi fost pe lume/Și-n loc să moară astăzi, mai bine murea ieri.”(M. Eminescu „ Pierdut în suferință”)

În mitologiile lumii, cu prelucrarea fierului se ocupă, de regulă, divinitățile secundare sau ființele demonice, în același timp, fierul este și un simbol al tăriei („tare ca fierul, iute ca oțelul” — este urarea din textul Sorcovei). Caracterul sacru al fierului se desprinde și din următoarele texte: „ Acel ce-atinge neatins noroiul/Și poate duce drum și peste cer/ Și să rămâie fier de este fier,/Rugina-n el să nu-și puie altoiul”(T.

Arghezi „Miez de noapte”) ; „ Vânt vechi și lung între ziduri/mai scutură luturi și fier./Mari semeni de altădată/ O clipă s-arată și pier.”(L. Blaga „ Oraș vechi”). Spre deosebire de textul anterior aici observăm desacralizarea acestui element accentuat prin sintagma semeni de altădată și verbul pier.

Valoarea transcendentă a fierului se desprinde din textul lui Marin Sorescu „Hititul fosilă”, „ Adora bronzul. Nu înțelegea fierul / Și tăișul acestuia nu-l vătăma./Era un hitit fosilă.” Aceste două metale sunt folosite cu valoare antitetice, bronzul este un aliaj din mai multe metale din care se fabricau atât arme , cât și obiecte de cult. Figura de stil are la bază proveniența acestor două metale, fierul fiind de origine meteoritică, celestă , iar bronzul un aliaj conceput de om. De aici și caracterul transcendent al fierului, iar hititul , reprezentant al unui popor arhaic, războinic fiind era „încătușat” în existența sa profană, cele transcendente nu-l ispiteau accentuat de sintagma tăișul acestuia nu-l vătăma .

Concluzii:

Pătrunderea termenilor din mineralogie în limbajul artistic contribuie la accentuarea caracterului deschis al operei .

Literatura clasică explorează nivelul de suprafață al termenilor din mineralogie, adică culoare , greutate, alte proprietăți evidente

Poezia modernistă și postmodernistă este aceea care pune în valoare valențele profunde ale termenilor din mineralogie

Referințe bibliografice:

1. Eliade M. Alchimiști și făurari,București,Humanitas, 1996;
2. Eliade M. Imagini și simboluri ,București,Humanitas, 1994;
3. Fonari V. Mitul și metoda arhetipologică, https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/75705(vizitat 20.02.2022)

DISCURS GNOMIC ÎN OPERA DIDACTICĂ A LUI ION CREANGĂ

*Elena-Bianca PURCARIU,
Facultatea de Litere,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău*

CZU: 821.135.1.09

bianca.purcariu24@gmail.com

Articolul analizează modul în care sunt contextualizate proverbele. Corpusul acestei lucrări este opera didactică a lui Ion Creangă. Prin intermediul stilului gnomic se realizează pe deplin demersul educațional. Obiectivul lucrării este de a analiza proverbele din opera didactică a lui Creangă pentru a evidenția importanța lor din punct de vedere educațional.

Cuvinte-cheie: *gnomic, proverb, paremiologie, educație, moralitate, valori.*

Conform lui Dumitru Irimia, stilul gnomic este identificabil prin formule morfosintactice specifice, impuse de caracterul oral al limbajului popular și de înscrierea lor în procesul de comunicare lingvistică. Proverbele alcătuiesc corpusul fundamental al domeniului sapiențial al culturii populare de esență orală [6, p. 132].

Sensul predicțional al planului paradigmatic al proverbului are la bază principiul metaforic, astfel are loc un proces de transcendere a lumii evenimentțiale. Fiind criteriu de interpretare a raportului dintre ființa umană și lume și actualizându-și natura axiomatică a semanticii, proverbul pune în evidență esența sa sapiențială. Oricare ar fi forma sa, proverbul își îndeplinește rolul de a pricinui o cunoaștere ce transcende cotidianul și pătrunde în profunzimi, antrenând etic ființa [6, p. 133-136].

Ion Creangă a obținut succese veritabile și în cariera didactică. Acesta a avut o însemnată activitate pedagogică, atât practică (de învățător), cât și de autor al unor manuale didactice (unele cu peste 20 de ediții) [5, p. XIX].

Metodă nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primară este o lucrare didactică realizată de Ion Creangă, în colaborare cu ai săi colegi institutori. Manualul a apărut la Iași, în 1868 și a avut 23 de ediții succesive. Constituie una din lucrările esențiale în ceea ce privește dezvoltarea limbii și literaturii române. Mihai Eminescu, revizor școlar la acea vreme, a lăudat metoda introdusă de Creangă în operele sale didactice,

considerând-o reformatoare. Aceasta se remarcă prin *învățămintul viu și intuitiv* și prin desprinderea de *învățarea rutinară și mecanică* [2, p. 134].

În manualul amintit, Creangă ilustrează proverbul într-o scurtă povestire- metodă care le deschide elevilor noi orizonturi de gândire, fiind un prilej de reflecție și, în final, de întărire a convingerilor. Aflând consecințele faptelor povestite, ei vor ține seama de învățătura primită, vor învăța că trebuie să se ferească de cazurile analoage și cum să reacționeze corect în situații limită.

Într-unul din texte [3, p. 51-52] este ilustrat un dialog în care tatăl, pentru a-și determina fiul să înțeleagă efectele dăunătoare ale unei prietenii nepotrivite, îi oferă un exemplu convingător: dacă merele bune și frumoase sunt alăturate celor putrede, acestea se vor altera. Persoanele care ne înconjoară în mod obișnuit ne influențează traiectoria în viață. În legătură cu cele prezentate, sunt inserate la finalul textului câteva proverbe: *Spune-mă cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești.*, *Asemene cu asemene se însoțește bucuros.*, *Adunările cele rele strică deprinderile cele bune*, *Până să-l faci ca pe tine, el te face ca pe dânsul*, *Cine s'amestecă în târâțe, elă mănâncă porcii*.

Funcționând după principiul mnemotehnic, enunțul gnomic este cea mai bună formulă care să cuprindă concluzia/ morala istorisirii, enunțul sintactic fiind alcătuit ținând cont de categoriile prozodice sau de corespondența dintre antitezele semantice și contrastele fonetice.

Spre final [3, p. 68-69] apare o listă de proverbe, organizate în două coloane, printre care și: *Lenea e cucónă mare*,/ *Care n'are de mâncare-ideea este susținută și de alte proverbe întâlnite în opera didactică: Celă ce dórme zăă, flămanășce nópteă. și Cine nu adună la tinerețe, n'are ce mănca la bătrânețe. Așadar un îndemn adresat celor tineri și sănătoși-să fie chibzuiți și să agonisească cele necesare traiului acum, ca să nu aibă dificultăți mai târziu. Îndemnul este valabil și în ceea ce privește învățătura, munca intelectuală.*

Prin învățătura, etica și estetica de care dispun, proverbele se dovedesc importante în demersul educațional. Înțelepciunea populară, adevărurile nestrămutate sunt concentrate în proverbe. Contextualizându-le, Creangă fixează sisteme și principii morale, juridice și religioase, îi provoacă pe elevi să-și cultive mintea, să mediteze, să acumulează valori educaționale și spirituale, să se formeze ca oameni.

Bibliografie:

1. CĂLINESCU, G. *Viața și opera lui Ion Creangă*, București-Chișinău: Litera Internațional, 2004.
2. CORBU, D. *Ion Creangă în amintirile contemporanilor*, Iași: Princeps Edit, 2006.
3. CREANGĂ, I., CLIMESCU, G., GRIGORESCU, G., ÎENĂCHESCU G., RĂCEANU V., SIMIONESCU A. *Metodă nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primară*, Ediția a XIX-a, Iași: Tipografia Națională, 1886.
4. HASDEU, B. P. *Studii de folclor*, Cluj-Napoca, 1979.
5. IORDAN, I. *Introducere la Ion Creangă, Opere*, Volumul I, București: Editura Minerva, 1970.
6. IRIMIA, D. *Introducere în stilistică*, Iași: Editura Polirom, 1999.

Recomandat
Petronela SAVIN, conf. dr., prof. univ.

LIMBAJUL ARTISTIC DE LEMN ÎN ODELE CEAUȘISTE ALE LUI ADRIAN PĂUNESCU

Maria Iuliana NISTOR,
Facultatea de Litere,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

CZU: 81`276:821.135.1-1.09

iulia731010@gmail.com

Limba de lemn (sau *limbajul de lemn*) este un termen lingvistic ce desemnează un limbaj fără conținut ideatic consistent, plin de clișee. Conceptul este o traducere literală după formula lui Françoise Thom¹, *la langue du bois*, „un produs jalnic al ideologiei”, cercetătoarea franceză afirmând că „istoria limbii de lemn coincide cu cea a ideologiei”.

După cum spunea George Pruteanu²: „În sensul ei clasic, limba de lemn este jargonul complex, cu particularități lexicale, topice și stilistice, elaborat de puterea totalitară pentru a-și obscuriza discursul, [...] modalitatea de a spune cât mai puțin cu cât mai multe cuvinte”, deoarece „puterea trebuia să dea impresia că ea comunică cu supușii, dar scopul real era să nu le transmită nimic clar”. Așadar, limba de lemn devine instrumentul cel mai eficient de manipulare și îndoctrinare a populației în regimului comunist, vehicul al ideologiei de partid, având ca țință ocultarea propriu-zisă a realității, eliminarea gândirii, depersonalizarea și dezumanizarea limbajului, așa cum profetic anunța G. Orwell³, prin impunerea celui „Newspeak”. „Discursul, oferind o carcasă doctrinară, devine mecanic, suferă de maniheism, polemism și automatism, are o izbitoare monotonie și este lipsit de spirit autocritic.”⁴

Limbajul de lemn a contaminat și literatura și în special poezia, care a fost „chemată” să servească acțiunilor de îndoctrinare a populației, declamând structuri versificate întru glorificarea „faptelor mărețe” ale partidului și „conducătorului iubit”, într-un „deșert unidimensional de

¹ Françoise Thom, *La langue de bois*, București, Ed. Humanitas, 1993.

² George Pruteanu, *Limba de lemn (IV)*, 21.04.1997, preluat de pe Limbă de lemn - Wikipedia

³ George Orwell, *O mie nouă sute optzeci și patru*, Iași, Ed. Polirom, 2019.

⁴ Adrian Dinu Rachieru, *Limba vs. „limbajul de lemn”*, în revista *Limba Română*, preluat de pe Limba vs „limbajul de lemn” | BDD-A20728 | Diacronia

imagini.”⁵ Astfel înflorește o literatură propagandistică, afirmându-se o pleiadă de așa-numiți „corifei”, ai partidului și ai cuplului prezidențial Ceaușescu, nume ca: *Victor Tulbure, Alexandru Andrițoiu, Nicolae Dragoș, Viorel Cozma, George Coandă, Corneliu Vadim Tudor* ș.a., ale căror pseudocreații au umplut până la refuz ziarele de propagandă din presa centrală și locală, au fost introduse în manualele școlare, ori au alcătuit antologii de „poezie patriotică”. „Limbajul artistic” al acestor „alcătuieli” vehiculează o serie de *metafore glorificante* („Geniul”, „Eroul”, „Omul”, „Soarele”, „Unica salvare”, „Cârmaciul”, „Făuritorul”, „Părintele”, „Drapel” etc.), care nu de puține ori apar complinite de *epitete* din aceeași paradigmă („Eroule sublim”, „mare Fiu”, „viteaz Conducător”, „falnic Stejar”), asociate cu o abundență de *comparații* („un om ca o făclie”, „blând ca amurgul sfințind Bucovina”, „aprig ca Oltul vuind printre văi”), care îl înfățișează pe dictator într-o aură prometeică sau chiar chistică, de salvator al poporului, de făuritor al unei „noi lumi” și al „omului nou”, structuri „lemnificate” în toată poezia de propagandă. Dacă admitem că forța și expresivitatea limbajului poetic vin, printre altele, din inefabilul și unicitatea combinării materialului lingvistic, atunci e limpede că în cazul unor construcții asemenea celor citate mai sus, nu se poate vorbi decât despre pseudofiguri de stil care aparțin unui *limbaj artistic de lemn*, pentru că, „după ce a fost posedat de ideologie, limbajul nu mai este decât umbra lui însuși.”⁶

Adrian Păunescu figurează și el pe acest dezonorant „pomelnic”, cu poezii-odă: *Trăiască-n sănătate cârmaciul țării noastre* (revista *Flacăra*, 26 ianuarie 1984), *Vă mulțumesc* (versuri la cuvântarea tovarășului Nicolae Ceaușescu din 6 februarie 1986), *Primul bărbat* (dedicată Elenei Ceaușescu), care se înscriu în același tipar de odă zeificantă și în care poetul (deoarece Păunescu este poet, în sensul cel mai autentic al cuvântului) preia aceleași structuri stereotipe pe care le înșiruie într-o cavalcadă de laude și ovații lătrătoare. „Metafore” precum „Geniul”, „Eroul”, „Întâiul bărbat”, „Omul”, în asociere cu „epitete”: „drept”, „viteaz și bun”, „simțitor”, „cinstit”, „curajos”, creionează în aceleași tușe portretul „Salvatorului” și al „Muncitoarei între muncitoare” și în care eroismul triumfalist și tirada glorificantă scurt-circuitează orice urmă de funcție estetică a lirismului. „Metafora” luminii, omniprezentă

⁵ Ibidem

⁶ Françoise Thom, op. cit.

în odele ceașiste, sub spectrul „Soarelui”, „Făcliei”, „Luminii” etc., se regăsește și la Păunescu, în formă de „trăsnet”, în poezia *Vă mulțumesc*: „Și fapta dumneavoastră avu deodată-n mine / Efectul formidabil al unui trăznet viu”. Specifică limbajului de lemn și prezintă în poezia-odă a lui Păunescu este abundența de verbe la imperativ sau conjunctiv cu valoare de imperativ, ori la viitor, acestea având dublă semnificație, de deziderat și profeție, totul alchimizat într-o viziune apoteotic-mesianică: „Și, dacă va fi astfel, n-avem de ce ne teme”, „Să-nceapă primăvara conștiinței românești”. Păunescu nu face vreun efort creator (de care a dovedit din plin că este capabil), ci doar toarnă în rime structuri prefabricate. Uriașa uzină de expresie artistică autentică și de trăire profundă pe care o regăsim în adevărata poezie păunesciană (*Rugă pentru părinți, Repetabila povară, Cântec femeiesc*), sau în poezii în care vibrează cel nobil și curat patriotism (*Clopotul reîntregirii, Mamă țară, Iancu la Țebea*) pare că și-a trimis eul liric profund în șomaj, ori l-a pus la adăpost, pentru a nu-l pune la dispoziția propagandei.

În concluzie, „limbajul artistic de lemn” este reflexia limbii de lemn în „poezia patriotică” a „Epocii de aur”, în care comunicarea artistică este ocultată, metafora devine „monedă calpă”, epitetul și comparația, de-a dreptul minciună.

Bibliografie:

• Cărți

1. ORWELL, George, *O mie nouă sute optzeci și patru*, Iași, Ed. Polirom, 2019.
2. THOM, Françoise, *La langue de bois*, București, Ed. Humanitas, 1993.

• Site-uri:

1. DINU RACHIERU, Adrian, *Limba vs. „limbajul de lemn”*, în revista *Limba Română*. Disponibil: [Limba vs „limbajul de lemn” | BDD-A20728 | Diacronia](#)
2. PRUTEANU, George, *Limba de lemn (IV)*, 21.04.1997. Disponibil: [Limbă de lemn - Wikipedia](#)
3. Adrian Păunescu - Wikipedia
4. Adrian Păunescu, biografie (istoria.md)
5. Apostolii Epocii de Aur, episodul #28. Adrian Păunescu, iluzionis-

tul: „Aș fi fost curios să știu, totuși, ce iarbă va răsară, în timp, pe mormântul meu“ (historia.ro)

6. Mircea Cartarescu: Paunescu, un odios propagandist (ziare.com)
7. Menestrelul comunismului dinastic sau cine a fost Adrian Paunescu | Contributors
8. <https://www.contributors.ro/tobosarul-epocii-de-aur-mostenirea-rosverde-a-lui-adrian-paunescu/>
9. Scriitorul Mircea Pora: “Odele și preaslăvirile lui Păunescu au fost fără limite pentru Nicolae Ceaușescu” | adevarul.ro
10. Viața lui Adrian Păunescu, povestită de Adrian Păunescu (jurnalul.ro)
11. VIDEO „Dincolo de fariseismul și ignoranța unora, poetul Păunescu rămâne o coloană importantă și definitivă a liricii românești” | adevarul.ro

Recomandat
Luminița DRUGĂ, dr., conf.univ

METAFORĂ ÎN TERMINOLOGIA BOTANICĂ POPULARĂ DE ORIGINE LATINĂ

Cătălina CANANĂU,
Facultatea de Litere

CZU: 811.135.1`373.612.2:58=124 cananaucataliana98@gmail.com

Cercetarea noastră are ca obiect metaforizarea în terminologia botanică populară de origine latină în limba română. Am pornit de la premi-sa că metaforizarea constă în schimbarea numelui unui obiect cu nume-le altuia, în condițiile în care între ele există o asemănare. [1, p.186], iar finalitatea cercetării pe care ne-am propus-o este stabilirea specificului și a temeiurilor acestui procedeu pe baza materialului lexical selectat.

După cum menționează E. Coșeriu, la baza metaforizării se află, în primul rând, „prestigiul creatorului și expresivitatea semnului inventat, rațiuni culturale mai generale, precum și substituirea unei culturi prin alta, sau progresul cultural continuu, apariția continuă în orizontul cunoștințelor lingvistice a unor obiecte și idei noi care reclamă cunoaștere și clasificare” [1, p.186].

În domeniul fitonimic, procedeu de creație neologice prin metaforizare presupune, de cele mai dese ori, asocierea făcută în baza unor caracteristici ale plantei cu anumite lucruri din lumea înconjurătoare. Materialul nostru lexicografic atestă asocieri pe bază de formă (a flo-rilor, a fructelor, a ramurilor etc.), ale altor caracteristici, cum ar fi mi-rosul, gustul, culoarea, funcția etc. Termenii nou-creați, ca structură, pot fi simpli (atât în cazul în care cuvântul își păstrează forma, cât și atunci când se modifică prin derivare) și compuși (*i.e.* formate prin compunere).

Putem exemplifica această primă modalitate printr-un șir de exemple:

Lăcrimioară, din lat. „lacrima”, plantă cu flori mici de forma lacrimilor;

Căldărușă (sinonime: **candeluță**, **ciucurei**, **cupe**, **clopoței**, **cerceluși**) din lat. „caldaria”, plantă erbacee ornamentală cu flori de formă ~~scintilla~~ **scintilla** (din lat. „scantilla”, plantă erbacee cu frunze liniare;

gălbează, din lat. *galbinus*, plantă utilizată pentru a trata boala cu același nume, despre care se credea în popor că apare la animale când acestea pasc în locuri cu pământ galben 2, p.415].

În afară de aceasta, asocierile din denumirea plantelor populare de origine latină pot face referință la:

a) lumea animală:

găinușe „plantă erbacee din familia rozaceelor” (lat. *gallina*);

oiță „plantă cu flori albe pe dinăuntru și trandafirii pe dinafară” (lat. *ovis+iță*),

arici „mușchi formând tufe” (lat. *ericius*),

purcelași „plantă erbacee cu frunzele sau capitulele ghimpoase” (lat. *porcellus*),

albină „planta are flori dispuse într-un spic, seamănă cu albina.” (lat. *alvina*) etc.

osul-iepurelui - denumire populară a plantei *Ononis antiquorum* L. Este o plantă înscrisă în medicina tradițională. Presupunem că numele acestei plante a fost asociat cu rădăcinile acesteia, care se folosesc în tratament care ar avea asemănare cu „oase ale iepurelui”.

piparul-lupului - denumire populară a plantei *Asarum europaeum*. Are o aromă iute cu iz de lămâie, gustul este canforat - fapt pentru care motivăm primul termen al acestei plante, iar cel de-al doilea s-ar referi la faptul că planta reprezintă un pericol, fiind foarte toxică.

b) om, inclusiv organele lui:

tâțoi „varietate de struguri” (lat. *titia*),

rărunchi „plantă cu rizomul lung, cărnos, cu florile mari, galbene-aurii” (lat. *renunculus*),

căpitan „plantă decorativă anuală cu flori roșii” (rus. *kapitan*) etc.

părul-orfanei - denumire populară dată plantei *Stipa tenuissima*. Este o iarbă ornamentală ce atinge în lungime până la 50 cm. Frunzișul este fin, subțire, liniar, la temperaturi calde apar și fire galbene, asemănător părului unei orfane (fete tinere).

c) mitologie:

țintaură „plantă erbacee medicinală cu flori roșii sau albe” (lat. *centaurea*),

înger „plantă erbacee cu frunze lanceolate și flori purpurii” (lat. *angelus*) etc.

părul-Maicii-Domnului - denumire populară a plantei *Asplenium*

Trichomanes. Tradiția populară românească reține idea că plantele care poartă numele Maicii Domnului au, de regulă, puteri tămăduitoare, existând credința că Maica Domnului poate tămădui orice boală trupească și sufletească.

căruța-dracului - denumire populară *Eryngium campestre*. În denumirea populară sunt codificate două caracteristici ale plantei: aspectul ei urât, țepos, și proprietatea tulpinii de a se desprinde de rădăcină și de a se lăsa purtată de vânt pentru ca semințele să poată fi mai bine împrăștiate;

cămașa-Domnului - denumire populară a plantei *Convolvulus arvensis*. „Numele plantei este explicat printr-o legendă botanică potrivit căreia Dumnezeu și-a pus, după o ploaie, cămașa la uscat, însă veșmântul s-a micșorat, prefăcându-se în inflorescența plantei”[3].

În concluzie, astfel de metafore ne relevă strânsa legătură dintre om și lumea vegetală, ne dezvăluie subconștientul și psihologia creatorului de termeni botanici. Or metafora reprezintă un procedeu foarte important al motivației relative, care reflectă modul de gândire a poporului român, tendința lui de a aprecia frumosul, imaginația bogată și interesul sporit pentru cunoașterea plantelor.

Bibliografie:

1. Coșeriu E.. Omul și limbajul său. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, 355 p.
2. <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A22320/pdf>
3. <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3050>

Conducător științific:
conf.univ. dr. Elena VARZARI

FACTORI LINGVISTICI ȘI CULTURAL SPECIFICI CE CONDUC SPRE NEÎNȚELEGERI ȘI CONFLICTE INTERCULTURALE

*Ina ADVAHOV,
Facultatea de Litere*

CZU: 81`27:316.77

ina.advahov@gmail.com

În contextul globalizării, comunicarea în toate sferile implică din ce în ce mai multă interacțiune interculturală, ceea ce crează o societate interculturală, iar problema coexistenței pașnice în contextul culturilor rămâne o provocare continuă. Societatea interculturală este una în care există schimburi culturale, dialog între oameni din diferite culturi. Această diferență poate fi înțeleasă ca o oportunitate de a se îmbogăți, dar poate fi și o potențială sursă de conflict. Interferența diferitelor culturi poate crea diverse bariere care complică comunicarea. Există o mulțime de bariere sau factori. Unele bariere sunt deja studiate, iar altele încă nu sunt cunoscute. Noi ne-am propus ca scop, prin această cercetare, să identificăm acești factori și să le scoatem la ”lumina soarelui”.

În partea teoretică a studiului am folosit metoda de sinteză, comparație și analiză, iar în partea practică - metoda interviului. Interviuurile au fost realizate prin surse de internet (e-mail, rețele de socializare) și, de asemenea, față în față. Respondenții sunt persoanele care au avut experiența comunicării interculturale, în special studenți și profesori.

Precum am menționat mai devreme, scopul acestei cercetări este să identificăm factorii care conduc spre neînțelegeri și conflicte între persoane din diferite culturi. Acest subiect a fost studiat de către mulți cercetători, printre care G. Hofstede, J. House, J. Thomas, S.G. Ter-Minasova, M.A. Dubovitskaia și alții. De exemplu, Roman Romashov face distincție între factorii care duc la contradicție în comunicare: lingvistici, culturali, socio-economici, politici și juridici [1]. Jenny Thomas menționează factorii lingvistici și sociali (cu referire la diferențele culturale) ce duc spre neînțelegeri în comunicare. Accentul este pus pe pragmatică în ambele cazuri [2]. Geert Hofstede identifică diferite categorii de diferențe care au cel mai mare impact asupra interacțiunii dintre reprezentanții diferite-

lor culturi: diferențe contextuale, diferențe juridice și etice, diferențe în norme de comportare, diferențe culturale în comportamentul non-verbal, atitudine față de vârstă, diferențe de gen, diferențe de valori religioase [3].

Noi propunem o clasificare a factoriilor care conduc spre neînțelegeri și conflicte în comunicare în două categorii: factori lingvistici (gramatica, fonetica, semantica, lexicologia, sintaxa și pragmatica) și factori culturali (concepte sau categorii culturale, normele de conduită, convingeri religioase, limbaj non-verbal, limbaj para-verbal).

Noi considerăm că factorii lingvistici nu pot provoca conflicte în comunicare ci neînțelegeri, pe când factorii culturali crează conflicte în comunicarea cu reprezentanții diferitor culturi. Precum a scris și S.G. Ter-Minasova: "Erorile culturale care însoțesc și provoacă un conflict de culturi sunt percepute mult mai dureroase și provoacă o reacție mai negativă decât erorile lingvistice, care, de regulă, se iartă, în principiu străinilor" [4].

Pentru a testa ipoteza noastră, în partea practică am condus zece interviuri, la care au participat șapte femei și trei bărbați, dintre care șase profesori, un student și doi respondenți care nu activează în domeniul academic. Majoritatea interviurilor au fost de tip – față în față.

Concluzii. În urma analizei datelor strânse din interviuri, am observat că majoritatea respondenților consideră că factorii lingvistici crează, mai degrabă, situații de neînțelegere, decât conflicte în comunicare. Nativii erau bucuroși că respondenții noștri încercau să vorbească limba lor nativă și în majoritatea cazurilor îi ajutau să vorbească corect, îi corectau dacă făceau greșeli. Aceste situații de neînțelegere erau ușor corectate în timpul comunicării. Pe de altă parte, am observat că în majoritatea cazurilor respondenții au adus multe exemple de conflicte, pe bază de diferențe culturale, între ei și interlocutorii lor din alte culturi: "Am avut un caz real cind prima data am fost în Statele Unite. În cultura noastră nu este o problemă să pui mâna pe umarul unui bărbat, ca un gest de prietenie. Și asta mi s-a întâmplat în Statele Unite, când ... am pus mâna prietenește în jurul umărului unui prieten de al meu american, și el mi-a dat mâna jos și mi-a zis că: "nu, nu fă asta, că oamenii au să creadă altceva despre noi". ... deci, da limbajul non-verbal poate să creeze conflicte."

Bibliografie:

1. Ромашов Р.А. Проблемы социально-правовых отношений в сфере межкультурной и межнациональной коммуникации. Известия Самарского научного центра Российской академии наук, т. 14, №2(6), 2012.
2. Thomas, J. Cross-Cultural Pragmatic Failure. Applied Linguistics, 4, pp. 91–112.
3. Hofstede G. Cultural Constraints in Management Theories. Academy of Management Executive, № 7 (1), 1993, p. 81–94.
4. Тер-Минасова С.Г. Война и мир языков и культур. Москва, АСТ, 2007.

*Viorica LIFARI,
dr, conf. univ.*

„RETORICA” LUI CARAGIALE ÎN *CALENDARUL CLAPONULUI*

*Diana-Elena FOCȘA,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău*

CZU: 821.135.1-341.09

După un an de la publicarea Claponului (1877), Caragiale, din considerente financiare, publică pentru propria „foiță hazlie și populară” un almanah (venit mai degrabă în prelungirea acesteia din punctul de vedere al discursului) numit simplu Calendarului Claponului.

Încă din titlu acesta promitea cocoanelor, demoazelelor, precum și monșerilor becheri și familiști, pe lângă informațiile tipice (lunile anului, fazele lunii, orele zilei și ale nopții etc.), și îndreptarea moravurilor prin răs, totul pentru o sumă neglijabilă de 50 de bani.

Moda calendarelor și almanahelor devenise destul de populară în secolul XIX, în comparație cu gazetele sau ziarele/foițele umoristice de la acea vreme. Fiind stiluri marginale, destinate maselor, acestea se caracterizau prin accesibilitate, oferirea unor informații banale, chiar neglijabile, dar care răspundeau totuși unor nevoi colective. Sunt, într-o oarecare măsură, corespondentul revistelor de divertisment de astăzi.

Acesta urmează până la un punct structura unui almanah obișnuit de la acea vreme: calendarul propriu-zis și detaliile științifice ale fiecărei luni din an.

Interesante sunt observațiile și comentariile adăugate distinctive scriitorului de acum, dar și de mai târziu. Caragiale își permite anumite libertăți care constau în scurte glumițe, observații, exagerări redundante de dragul exagerărilor, creionarea unor tipologii sau situații amuzante. Meritul acestora constă în reflectarea realității de secol XIX, precum și confirmarea că, încă de la începuturile sale literare, Caragiale aparține scriitorilor umoriști unde creațiile mai puțin importante din punct de vedere artistic vor fi valorificate și perfecționate în gazete precum „Ghimpele”, „Moftul român”, dar și în opera dramatică, proza scurtă sau nuvelele cu tentă naturalistă.

De exemplu, în luna ianuarie „Frigul pentru cei fără paltoane e cu 15 grade mai mare decât pentru cei împaltonați”. (p. 6), iar despre martie

„Se zice că prea-sfinții părinți de la Sinod vor posti tot postul, dacă nu vor mânca dulce.” (p. 10). Septembrie va fi o lună catastrofală: „Ploi mari. Dâmbovița se umflă. Primăria profită de ocazie pentru a o declara navigabilă, și a publica licitație pentru luarea în monopol a navigației dâmbovițene pe 10 ani”. (p. 20) În schimb, decembrie vine cu vești bune. Chiar dacă „Gerul îngheață becul felinarelor pe ulițe. Primăria hotărăște a așeza la fiecare respântă câte o sobă de tuci. Un amic al guvernului va fi însărcinat, fără leafă, numai cu diurmă, să meargă la Paris spre a cumpăra sobele, cari vara vor putea servi și la alt ceva.” (p. 26)

„Regentul anului” este o încercare de a prevesti (asemănător cu horoscopul zilelor noastre), prin intermediul așezării planetelor, evenimetele cotidiene. Prin utilizarea unui limbaj accesibil, cu un subiect de actualitate, măgulitor pentru sexul frumos, dar nu așa de prietenos cu „monșerii familiști”, ni se prezintă aventurile promițătoare ale cocoanelor. Mai exact, planeta se va dovedi fatală însuraților, pe când damele „vor face multe și mărunte”, sintagmă folosită cu scopul de a atrage cititorul, de a-l îmbăta cu lucruri dintr-o realitate mai mult sau mai puțin plauzibilă. Cert este că această afirmație spusă sub forma unui joc satisface într-o oarecare măsură dorințele ascunse ale societății de atunci, iar Caragiale, prin glumițele acestea aparent nevinovate, demască moravurile societății de atunci, dar și de acum, dovedindu-și astfel actualitatea.

„Cocoanele vor merge de vara să facă băi la Șiștov și Nicople, unde se vor face două așezăminte de băi mixte; vor fi toți admiși la scăldătoare afară numai de bărbații însurați: și apoi să vedeți ce mai de comedii are să facă regentul anului.

Cocoanele prinse de către bărbații lor în flagrant delict, vor avea în fața judecătorilor o scuză nebiruită: Regentul anului!” (p. 30)

Cele două rubrici, *Elipse* și *Diverse*, urmează același joc de cuvinte, continuând tematic ceea ce ar trebui să conțină un Almanah anual.

Gluma referitoare la ceva important care va avea loc pe 30 și 31 februarie o întâlnim și în zilele noastre, la fel și informațiile despre posturile din timpul anului, cunoașterea zilelor nefaste. Caragiale a observat că omului îi place să se justifice și să dea vina pe ceva exterior lui, asupra căruia nu are niciun control. În loc să spună că „ziua merge prost deoarece Mercur este retrograd sau că planetele nu sunt alineate”, va da vina pe zilele cu ghinion și pe regentul anului.

Despre eclipsele totale, Caragiale folosește sintagma „în lună”, respectiv „în soare” unde prepoziția „în” este mai sugestivă, arătând, pe lângă loc, și o apartenență hipnotizantă a celui care privește. Amintește oarecum de expresiile „cu ochii în soare” sau „câte-n lună și în stele”, expresii care trimit la un lucru așteptat, dar care, din unele motive, nu a mai avut loc.

Caragiale a cochetat la începuturile sale literare și cu poezia. Tudor Vianu, în cursul dedicat acestuia de la 1945, observă că, prin micile sale încercări, se dovedește a fi un bun versificator, dar acid în afirmații: „fals, malonest, venale, hidos ești, cavalerie!”, aciditate pe care o va folosi și mai târziu, dar sub alte forme, mai șlefuite.

„Mandatul este visul”, adică idealul spre care tinde fiecare om și în jurul căruia se învâрте toată existența sa. „Resbelul” nu este altceva decât o minimalizare prin tehnica aluziei și a râsului a unui eveniment important, mai exact războiul ruso-turc.

Caragiale, urmând aceeași tehnică pe care o vom vedea atât în scrierile de mai târziu, cât și în unele secvențe din aceste texte, preia elemente din viața reală reușind să înveselească cititorul prin construirea unor cronici vii.

„Trei pungași” prezintă aceeași tipologie a personajelor de mai târziu, ca Ionică din „Vizită...” sau Dl. Goe unde aceștia, alinați de mamele lor, ajung poveri pentru întreaga societate. Prin construcțiile de tipul „Domnilor!”, „Poftim la tribună!” „Interesul poartă fesul!”, caracteristici ale stilului oral, Caragiale stabilește un contact direct cu publicul, iar întrebările de tipul „Nu este așa?” „Mă explic. Ce sunt eu?” arată faptul că scriitorul este într-un dialog continuu cu cititorul și publicul căruia neîncetat i se adresează. În felul acesta se observă încă de pe acum talentul scriitorului de a pune în scene banalități cotidiene, dându-le dinamism și viață. Lumea evocată încă din aceste foite umoristice și hazlii este ridicolă, patriarhală, reușind să evidențieze câteva trăsături generale ale omului de secol XIX: avar, mincinos, dezinteresat, lingușitor care aparține unei societăți dintr-un anumit timp.

„Smotocea și Cotocea” amintesc de „Amici” Mache și Lache de mai târziu, pe când „Leonica Ciupiciscu” are în centrul său funcționarul, valorificat și în alte scrieri. Se observă și aici comicul de nume, automatismele, individualitatea personajelor, acțiunile personajelor sunt determinate de societatea în care se află și nu numai.

Încă din aceste foițe umoristice vedem un Caragiale care își exersează stilul și discursul ce vor da literaturii române operele canonice de mai târziu.

Se observă, de-a lungul acestui almanah, un scriitor viu, „mlădiță al-totă pe trunchiul vulgar, dar nu lipsit de vigoare al satirei” (T. Vianu), care are scopul de a prezenta omul comun, moneda măruntă a vieții sociale. Caragiale demonstrează deja intenția realistă a scriitorului de mai târziu, printr-un discurs critic la adresa limbajului latinist, plin de neologisme forțate în detrimentul limbii vii, vorbite, dar și prin valorificarea tipologiilor umane.

Scriitorul reușește să transpună în scris mecanismele limbii vorbite, mecanisme pe care le-a observat de-a lungul vieții, conștiința scrisului fiind cea care l-a împins să se perfecționeze, să șlefuiască personajele și să construiască acțiunea. Caragiale se oprește asupra unei limbi vii, utilizată de toate clasele sociale, firească, vorbită, el optând pentru fondul vechi al unor expresii orientale, grecești și turcești, lucru pe care îl observăm încă din prima pagină: „Almanah hazliu și popular pe anul de la Mahomed 1295”.

Meritul foițelor umoristice constă în observarea legăturilor care se pot stabili la nivelul conținutului între aceste scrieri de început, neșlefuite, aparținând genurilor marginale, și creațiile sale ulterioare, admirate atât de junimiștii de atunci, cât și de cititorii secolului XXI care descoperă în scrierile lui Caragiale și actualitatea zilelor noastre.

*Conducător științific:
conf. univ. dr. Petronela SAVIN*

DORIN TUDORAN. PUTEREA, SCRIITORII ȘI LIMBAJUL PARABOLICO-ESOPIC

Florin Daniel DINCĂ,

Facultatea de Litere

Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

CZU: 821.135.1.09

z_fdd@yahoo.com

Odată ce a fost desființat C.P.T.-ul – prin *Decretul nr. 472 cu privire la încetarea activității Comitetului pentru Presă și Tipărituri* din 24 decembrie 1977 – s-a crezut că Puterea se hotărâse să se retragă din câmpul editorial, dar substratul deciziei ceașiste era un calcul politic, fiindcă spiritul *Comitetului pentru Presă și Tipărituri* s-a rafinat, cenzura fiind transferată „în cugetul redactorilor șefi, adjuncți, principali și simpli, sau corectori ai revistelor literare și de cultură” [1, p. 238].

Când judecăm opera unui scriitor venind din comunism, n-ar trebui să uităm că nu avem în față ceea ce și-a propus autorul, căci de la „*opera brută, așa cum este ea concepută, dorită și realizată de către scriitor*” [2, p. 26] până la exponatul din librărie existau praguri de verificare, de influențare, de remodelare, adică în fiecare dintre cărțile predecembriste ne-am putea întâlni cu doi semnatari, unul care este ceea ce voise chiar el să fie și altul care este ceea ce Puterea îl constrânsese să fie.

Indiferent de ce va fi urmărind cititorul anilor '70 prin lecturi, acesta ajunsese la convingerea că scriitorul îi transmitea mesaje importante pentru gramatica existenței lor, ultimul nemaivrând să îl disloce pe întâiul din cotidianul ferin, să îl amăgească transbordându-l în imaginarul anesteziant, drept care odată cu seducția unor mesaje esopice ale literaturii inobediente se refăcea orizontul de așteptare al cititorilor, lectura fiind „*o formă de protest și, totodată, un prilej de defulare*” [3, p. 68].

Mulți dintre cei ce fuseseră obsedați de respectarea criteriului estetic în argumentarea situării operei în angrenajul literaturii s-au văzut obligați de contextul politico-socio-literar să nu mai vadă în asocierea esteticului și a eticului o subminare a specificității literaturii, fapt reconfirmat de Dorin Tudoran în 2009, când fostul disident va semna altă artă poetică: „*intrase în arenă să ucidă măcelul / din cap până-n picioare era / tot o carne vie // (...) // prinsese gustul sângelui // ciopârțit de uralele mulțimii*

/ împușinat de huiduielile ei / s-a uitat o clipă spre cer: // desine: tridens tibi nimium placet – / nu mai lupta; îți place prea mult tridentul tău // înainte de-a se arunca / în colții propriei arme năclăite de sânge / a mai apucat să șoptească: / am învins! // apoi a venit ploaia” [4, p. 170].

Limba clișeizată – pe care o scenarizase Dorin Tudoran în „*Abatorul imaginației*”, „*rechizitoriu la adresa forurilor noastre culturale, a îndrumării ideologice*” [5, p. 96] – a fost o sulfuroasă erupție a unui sistem politic muribund, care își refuza conștientizarea metastazelor, în vreme ce își asmuțea instituțiile contra libertăților spiritului combativ. Limba de lemn devenise un instrument al obturării conștiințelor slobode, al dinamitării diversității stilistice, poezii acelor vremuri găsimdu-se „*în fața unor cuvinte sleite, stoarse, exploatate nerațional, deseori maltratate, epuizate și semănând, nu de puține ori, cu acele animale de povară deșelate de atâta cărăușie*” [6, p. 100].

Zbătându-se – o altă „*trestie de sticlă adăpostind lumină*” [7, p. 7] – printre sicarii și delatorii „*maimuțoiului de Caligula*”, poetul, simbolic vorbind, își semna scrierile cu *tridentul* gladiatorului, retiarul reprezentând unul dintre avatarurile spiritului creator al șaptezecistului Tudoran: „*de-aceea / în fiecare noapte îmi lustruiesc tridentul / cu cenușă / până mă ustură ochii de strălucirea lui, / îi ascut vârful / și întăresc nodurile plasei*” [8, p. 155], în toiul dictaturii ceaușiste, verbele *a lupta* și *a scrie* devenind, pentru câțiva refuznici literari, niște sinonime totale.

Fiindcă poetul trebuia să rămână poet (și disident fiind!), punerea dictaturii sub acuzație se făcea în mod indirect, parabolico-esopic, așa explicându-se faptul că figuri sinistre ale istoriei (Caligula ori fascistul Ante Pavelici) au dat iama în lirica lui Tudoran, aceste semne ale trecutului devenind eficiente, poeticește, prin răbufnirea în prezent ca măști ale unor odioși indigeni, pe care altfel nu i-ar fi găurit degetul acuzator al frondorului al cărui instinct de autoconservare se veștejise: „*Luna a treia – secolul trecut / a fost ales drept papă cizmarul din Sascut / de-atunci o răspă aspră, mai roșie ca para / snopește toba mare să pară Niagara. // Și-n stropii serenissimi ai Prea Sfinției Sale / a luat-o Sfântul Scaun să lunece la vale / întreaga Romă trase la sacrele edecuri / să-l țină-n loc – și-i puse Sfântul Părinte flecuri. // Garda elvețiană a fost destituită / cu pielea de pe dânsa – Appia pingelită / bătută în blacheuri fu Dolorosa Calle / și-n vârful căii sfinte – un trepied, chiar moale. // Notă aceste toa-*

te scribul cel mai nărod / ce-a scris bula schimbării de cârjă-n calapod; / aceasta a fost vremea și vremii-asemeni – eu, / Gura-cu-buza-moartă și-n formă de blacheu.” [9, p. 98].

Reconstruind efigia unui scriitor exemplar, a unui personaj singular al autenticității luptei pentru respectarea demnității spiritului slobod, se afirmă ineditul lecturii pivotând în jurul triadei Putere, cenzură și autocenzură, el sporind prin postfațarea cărții *De bunăvoie, autobiografia mea*, în a cărei odisee – începând în 1984: „*la postul de radio «Europa liberă» sunt difuzate emisiuni comentate de VIRGIL IERUNCA, în care este citit volumul de poezii intitulat «De bunăvoie autobiografia mea», făcându-se mențiunea că nu poate fi citit în țară întrucât poartă semnătura celui în cauză, care nu are acces la nici o editură, ziar sau publicație literară*” [10, p. 431] și isprăvindu-se odată cu ediția de la Editura Amphion (2020) – se conservă, *în nuce*, demența unui regim anticultural și inchizitorial.

Bibliografie:

1. Prelipceanu, Nicolae, Discurs la Colocviul Național de Poezie „Mihai Eminescu” (Iași, 1978), în Constantin Parascan, *Cum i-am cunoscut... Portrete literare*, Editura Convorbiri literare, Iași, 2004
2. Escarpit, Robert, „*Inserția sociologicului în literar*”, în *Literar și social*, Editura Univers, București, 1974
3. Ulici, Laurențiu, „*Scurt istoric al înlănțuirii spiritului*”, în *Literatura română contemporană. I – Promoția 70*, Editura Eminescu, București, 1995
4. Tudoran, Dorin, „*Învingătorul – povestind un vechi poem*”, în *De bunăvoie, autobiografia mea*, Editura Amphion, Bacău, 2020
5. „*NOTĂ. În atenția conducerii Centralei editoriale*” (7 noiembrie 1978), în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Editura Polirom, 2010
6. Tudoran, Dorin, „*Avem mult mai puține orientări distincte decât cred autorii, dar cu mult mai multe decât bănuiește critica*”, în *Adaptarea la realitate*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982
7. Tudoran, Dorin, „*Tânărul Ulise*”, în *Uneori, plutirea*, Editura Eminescu, București, 1977

8. Tudoran, Dorin, „*De neuitatul Caligula*”, în *De bunăvoie, autobiografia mea*, Editura Amphion, Bacău, 2020
9. Tudoran, Dorin, „*Cronică din alt veac*”, în *De bunăvoie, autobiografia mea*, Editura Amphion, Bacău, 2020
10. „*Notă de măsuri în cazul privind pe scriitorul Dorin Tudoran*” (21 ianuarie 1985), în Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Editura Polirom, Iași, 2010

*Recomandat,
Drugă Luminița, conf. univ. dr.*

MIRAJUL COMORII ÎN NARAȚIUNI POPULARE ASTĂZI

Silvia-Anamaria PANOSCHI,
Facultatea de Litere,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacă

CZU: 821.135.1.09:398.2

silvia.anamaria@yahoo.ro

Deținătorii, păstrătorii ca și căutătorii de comori, admirați pentru temeritatea lor sau pizmuiți de semeni, protejați sau blestemați de făpturi de factură diferită, cunosc, și în zilele noastre, multiple reprezentări în imaginarul epic popular. Toposul își păstrează – așa cum arătăm în lucrarea noastră, structurată pe analiza unor note definitorii ale legendei etiologice –, potențialul narativ și etic-moralizator.

Povestea despre „Dealul Comorii” din zona Bistriței, cunoscută și astăzi de numeroși locuitori ai comunei Blăgești (din județul Bacău), relevă specificul ritualic, magic al unor practici, obiceiuri, credințe îndătinat. Cele istorisite de subiecții intervievați de noi (oameni cu vârste, studii și îndeletniciri variate) pun în evidență nu doar ideea căutării cu obstinație a unei căi miraculoase de îmbogățire, ci și modul de asumare sau de ignorare, de-a lungul vremurilor –, a unui cod moral nescris.

Narațiunea și comentariul povestitorului iau aspectul *legendei etiologice*: ni se spune de unde vine numele dealului, cunoscut din „vremea veche, de demult”, ca fiind Dealul Comorii. Chiar dacă se imprimă istorisirii o notă proprie, ținând de o anumită disponibilitate, spre anecdotice și fabulos, discursul este unul constatativ, explicativ, organizat astfel încât putem distinge succesiunea momentelor: *introdactiv* (punere în temă), *fabulativ* (întâmplarea exemplificativă) și momentul *concluziv* (comportamente, atitudini privite sub aspect social, moral, axiologic). Folosirea narațiunii clasice, a narării dindărăt (*par derrière*) sau împreună cu (*avec lui*) duce la o meșteșugită împletire a episoadelor încadrate într-o ramă reală.

Deținătorii, păzitorii, căutătorii de „bănet mult”, „fierăt de bani”, „săculeți de galbeni”, „poloboace de bani” etc. trăiesc nu doar fascinația îmbogățirii miraculoase, ci și primejdia blestemului sau sfârșitului tragic.

De vreme ce comoara este atât în legende, basmele clasice, cât și în mentalul popular ispită personificatoare a dorinței oamenilor de a se îmbogăți într-o manieră mai rapidă, fără efort, înseamnă că motivul își menține potențialul narativ, etic-moralizator. Mărturiile din zilele noastre, culese în ancheta de teren, conțin inserții fabuloase date de mirajul comorii ce se cere a fi descoperită. Se pot observa asemănări la nivelul locului, deținătorului, păzitorului, ritualului căutării comorii, între narațiunile culese de autorii consacrați și poveștile înregistrate în arealul care păstrează vie memoria haiducilor, plutașilor, dar și a vajnicilor căutători în adâncuri tainice. Găsim, astfel, elocventă zicerea uneia dintre informatoare referitoare la faptul că pentru a aprecia ceea ce avem, trebuie să muncim, astfel, doar prin muncă ne bucurăm de roadele culese. Blestemul, însuși care se abate asupra căutătorului mânat de gândul îmbogățirii, are rol justițiar.

Povestea comorii rămâne vie atât timp cât relatarea atrage noi și noi ascultători, încredințați sau nu de șansa aflării acesteia, dar convinși că gândul posedării ei este nu doar fascinant, ci și primejdios. Există încercări izbutite sau eșuate, binefaceri sau pedepse, răsplată sau blestem. Importante rămân în imaginarul comorii, principiile de viață, valorile de care este atașat omul, care înțelege sau nu spusa aceea străveche: „Unde ți-e comoara, acolo îți e și sufletul”. Există, așadar, relevant și în fondul nostru legendar actual, un determinism puternic între dorințele și virtuțile sau neajunsurile firii umane.

Concluzii: Principiile de viață, valorile de care suntem atașați ne definesc identitar. Legenda comorii blestemată exprimă percepțe ce țin de un mod de viață deloc străin colectivităților care o transmit de la o generație la alta. E ascultată și acum cu interes, fiindcă fabulosul folcloric încifrează simbolic, alegoric, sentimente, atitudini, trăiri umane. Povestitorii, ca și ascultătorii lor, le etnicizează și le interiorizează, căci adaugă puterii omului de a fantaza și aspirațiile lui profunde. Nu doar de a găsi pasărea măiastră, apa vie/miraculoasă, ci și dorința de a fi bogat cu orice preț (ignorând efemeritatea avuției materiale) și de a rămâne veșnic tânăr. Tânără rămâne, însă, doar povestea.

Bibliografie selectivă:

- Cărți de etnologie și folclor

1. BÎRLEA, O. *Folclorul românesc*, Editura Minerva, București, 1981. 495 p.
2. BRILL, T. *Tipologia legendei populare românești. Legenda etimologică*, Editura Saeculum, București, 2005, p.17.
3. PAMFILE, T. *Comorile*, Editura Academiei Române, București, 1916. 76 p.
4. PAPAHAĞI, T. *Din Folklorul, romanic și cel latin* Studiu comparat, Editura „România nouă”, București, p. 10.
5. VORONCA-NICULIȚĂ, E. *Folclor*, vol. I, Tipografia G. A. Lăzăreanu, București, 1908. 300 p.
- Cărți de critică literară
1. PĂCURARIU, Dim. *Teme, motive, mituri și metamorfoza lor*, Editura Albatros, București, 1990. 239 p.
- Dicționare
1. ANTONESCU, R. *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, Editura Tipo Moldova, 2016. Disponibil: Antonescu-Romulus-Dictionar-Simboluri-Credinte-Traditionale-Romanesti.pdf.
- Texte-suport:
1. Transcrieri ale interviurilor despre comoară, realizate în satul Buda, com. Blăgești, jud. Bacău.

Coordonator științific
Petronela SAVIN, dr. hab. conf. univ.

**VALORI EXPRESIVE ALE TERMINOLOGIEI
MEDICALE ÎN ROMANUL HORTENSIEI PAPADAT-
BENGESCU: *CONCERT DE MUZICĂ DE BACH***

Simona-Elena PETREA,

Facultatea de Litere

Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

CZU: [81`276.6:61]:821.135.1-31.09 *b.simona_elena26@yahoo.com*

Hortensia Papadant-Bengescu aduce în literatura română o bogată terminologie medicală, omul fiziologic fiind prezentat din unghiul unui biolog, care știe că orice suferință a corpului este și o boală a sufletului.

Încă din primele pagini ale romanului sunt prezentate profesiile unor personaje ce sunt în strânsă legătură cu domeniul medical: doctorul Rim, doctorița Lina Rim, infirmiera Sia, doctorul Răut și farmacistul Schmidt. Nu peste mult timp, ea descoperă un întreg instrumentar medical. Chiar una din camerele casei era transformată într-un mic cabinet de consultație: „*erau acolo canapele felurite și resorturi complicate. Lina manevră una din ele care se înălță și se întinse întocmai ca masa operatorie. Mini avu o mișcare de spaimă în fața acestui laborator al celor mai intime dureri*”. Putem observa că spațiul în care se iau deciziile importante se schimbă. Camerele au fost înlocuite de „*laboratoare tainice*”, „*cabinete ascunse*”. Încăperile, mijloacele de transport dobândesc însușiri ce țin ce domeniul medical: „*trenuri sanitare*”, „*apartament sanitar*”, „*cabinet sa-nitar*”, „*cameră sanitară*”. Denumirile locurilor de recuperare ale bolnavilor sunt diverse: spital, sanatoriu, *casă de recuperare*, cabinet medical, „*imobil particular*”.

Primul bolnav este doctorul Rim. Acesta se plânge de accesele „*de gută*” pe care le are; doamna Vera crede că „*ar avea ceva din partea ficatului*”; Lică este suspectat și el, la un moment dat că s-ar fi îmbolnăvit de „*tifoidă și recurentă*”; despre Maxențiu se crede că ar avea „*gălbinare*, dar și tuberculoză, devenind „*un specimen bun de studiat*”. Maxențiu face o „*congestie pulmonară, o izbucnire mai violentă a bolii lui cronice*”, apoi o „*ftizie*”; bătrânul prinț moare din cauza unui *atac de paralizie*; Zaza moare „*de un cancer superb*”. De asemenea,

și la Rim observăm că este caracterizat drept un „*animal de o speță intermediară între genul feroce și cel domestic, având dinții unora și esofagul acelorlalte dobitoace*”. Sia moare, tot din cauza unei boli, a unei infecții grave, „*septicemie*”. Întâlnim personaje care sunt depersonalizate, devenind specimene deosebite, ideale de a fi studiate în laboratorul medical al textului.

Sunt prezente și simptomele pe care le trăiesc personajele. Maxențiu avea: „*febră și somnul îi era sufocant. Palmele arzătoare le răcorea pe cerceafurile proaspete*”, „*insomnii lungi*”, „*migrene permanente*”, „*febră*”, „*accese de tuse*”, „*durerea cea mare, cea ca junghiul unui furuncol copț*”, „*o orgie de tuse, de expectorări*”. Mai târziu, simptomele pe care le trăiește Maxențiu se agravează: „*febra [...] era cum înlocuită cu un fel de morfinizare a organismului*”. Rim se plânge și el de numeroasele de dureri, dar și de „*febra de 40 de grade Celsius*”, care nu îi dă pace, spre sfârșitul romanului. Întâlnim la acești bolnavi ai romanului o multitudine de caracteristici specifice bolii pe care o au: „*în fața omului galben*”, „*palid*”, „*obraji îi erau umflați, ceea ce îl făcea hidos*”, „*trup slăbănog*”, „*respirație primejdioasă*”.

Chiar și fenomenul vorbirii este impregnat de termeni medical: „*cuvințele îi păreau coagulate scăpate pe buze*”, „*ecouri mici...ce puteau deveni cataracte*”, „*vorbele...se împleteau cu sângele*”. De asemenea, reacțiile unor personaje fac trimitere la domeniul medical, implicând limbajul acesta specific: „*dezgustul coagulat*”, râsul urmat de „*un mic gol în coaste neprevăzut de anatomie*”, lipsa de chef este subliniată prin: „*n-avea pulsul momentului*”, emoția intensă este prezentă ca o „*tresărire a mușchilor șalelor*”, mâhnirea „*străbătea trupul ei masiv ca un fel de crampă*”, tristețea: „*autointoxicație*”. Personaje nu mai sunt „*cuprinse de gânduri*”, ci „*congestionate*” de acestea.

Concluzii:

Hortensia Papadant-Bengescu realizează, prin creația sa, o adevărată explorare a patologicului prin mijloacele expresive ale argumentelor tehnice. Mozaicul de senzații are ca fundament reunirea inefabilului trăirii cu explicitul verdictului medical.

Terminologia medicală la nivelul textului analizat nu reflectă numai funcția obiectual-logică a limbii ci și funcția expresiv-stilistică.

Bibliografie selectivă:

- Cărți de stilistică
 1. Irimia, Dumitru, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;
 2. Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Polirom, Iași, 1999;
 3. Coșeriu, Eugen, *Deontologia și etica limbajului*, în vol. I, Prelegeri și conferințe, XXXIII, Iași, 1994;
- Cărți de critică literară
 1. Marin Mincu, *Critice II*, Editura Cartea Românească, București, 1971;
- Textul-suport:
 1. Hortensia Papadat-Bengescu, *Concert de muzică de Bach*, Editura Litere, București, 2010.

Coordonator științific
Petronela SAVIN, dr. hab. conf. univ.

STATUTUL JURIDIC AL COMPANIILOR MILITARE ȘI DE SECURITATE PRIVATE

*Petru CEBAN,
Facultatea de Drept*

CZU: 341.123.043:355.13

ceban.petru92@gmail.com

Companiile militare și de securitate private își au originea din anii 1960. Un grup de veterani a Serviciului Special Aerian din Marea Britanie, în 1965 sub conducerea Sir David Stirling și John Woodhouse, au fondat WatchGuard International ca o companie privată care ar putea fi contractată în scopuri militare și de securitate.[1]

Creșterea dramatică a numărului companiilor militare și de securitate private a avut loc la sfârșitul Războiului Rece, pe măsură ce guvernele occidentale au început să se bazeze tot mai mult pe serviciile lor pentru a susține scăderea bugetelor militare convenționale. Exodul a peste 6 milioane de militari din armata occidentală în anii 1990 a extins grupul de recrutare pentru companiile militare și de securitate private.

În viitor, utilizarea forței militare private va expune rupturi mai profunde în societate și între state, utilizarea actorilor proxy) în război nu este un fenomen nou. Nu este surprinzător faptul că analiștii recunosc dificultatea definirii termenului „proxy” în mediul geo-strategic actual, complicat.[2][3] Andrew Mumford oferă o definiție largă care acoperă războiul tradițional care implică intervenția unei puteri străine: „conflicte în care o terță parte intervine indirect pentru a influența rezultatul strategic în favoarea sa”. [4] Termenul de forțe proxy este folosit pentru a acoperi categoriile de actori armați nestatali discutați mai jos, și anume miliții/insurgenți, companii militare și de securitate private și milițiile progubernamentale. Vladimir Răuță a produs o tipologie de actori non-statali înarmați în ceea ce el descrie drept „război hibrid”, clasificând aceste grupuri în patru categorii, forțe „proxy”, „auxiliare”, „surogat” și „afiliate”. [5]

Războaiele proxy vor rămâne norma pentru viitorul previzibil. Două evoluții geo-strategice majore conduc această afirmație. În primul rând, există reînnoirea competiției marilor puteri pentru influență, resurse și securitate și, în al doilea rând, imperativul ca statele să atingă aceste

obiective fără a-și angaja forțele militare într-un mod care ar putea provoca un război major. Apariția companiilor militare private și creșterea importanței acestora în războaiele moderne au introdus necesitatea problematizării acestui fenomen, precum și încercarea încadrării lui în zona definițiilor juridice adoptate anterior.[6] Statistica ultimelor decenii arată o creștere considerabilă, în întreaga lume, a numărului de persoane angajate ca mercenari prin companiile militare și de securitate private în diferite conflicte armate.

Actualmente, de către organele de ocrotire a normelor de drept din Republica Moldova au fost identificați și documentați mai mulți cetățeni moldoveni, implicați nemișlocit sau tangențial în activitatea de mercenariat în teatrele de operații militare din Ucraina, Republica Arabă Siriană etc.[7][8]Potrivit datelor Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova, peste 114 mercenari moldoveni au fost identificați.

Tendențele de dezvoltare a fenomenului de mercenariat arată creșterea potențialului pericol pentru securitatea națională a Republicii Moldova la revenirea acestora pe teritoriul național.[9]Concomitent, în asemenea cazuri nu putem exclude o posibilă dezvoltare a ideologiei extremist-teroriste la mercenarii reînțorși în statul de origine, la fel ar putea fi mai ușor predispuși să activeze în componența grupărilor infracționale, unde pot aplica cu iscusință deprinderile câpătate în teatrele de operații din zonele de conflict armat.

Documentul de la Montreux, o inițiativă comună a Elveției și a Comitetului Internațional al Crucii Roșii (CICR) în 2006, clarifică ideea greșită conform căreia companiile militare și de securitate private funcționează într-un vid juridic, rememorând obligațiile internaționale relevante, în special Dreptului Internațional Umanitar și Drepturilor Omului, cu privire la activitățile companiilor militare și de securitate private în situații de conflict armat.Utilizarea companiilor militare și de securitate private ca forțe de luptă proxy este interzisă în Documentul de la Montreux. Peste 50 de state au semnat acest acord, care a stabilit linii directoare pentru companiile militare și de securitate private, a subliniat rolul defensiv al acestor companii și obligațiile care le revin conform dreptului internațional umanitar, enumeră bunele practici pentru a ajuta statele să ia măsuri naționale pentru implementarea acestor obligații. Este o contribuție practică și realistă la promovarea respectării actelor internaționale și a drepturilor omului și oferă guvernelor

un model pentru reglementarea eficientă a companiilor militare și de securitate private.

Prima parte a studiului reamintește obligațiile legale relevante ale statelor față de companiile militare și de securitate private. Aceste obligații provin în principal din acordurile internaționale privind drepturile omului și umanitare existente, precum și din dreptul internațional cutumiar.

A doua parte conține o descriere a bunelor practici care urmăresc să ghideze și să asiste statele în reglementarea companiilor militare și de securitate private. Bunele practici includ determinarea serviciilor care pot și nu pot fi contractate către companiile militare și de securitate private, necesitatea de formare adecvată, stabilirea cerințelor de licențiere, adoptarea măsurilor pentru a îmbunătăți supravegherea, transparența și responsabilitatea companiilor militare și de securitate private.[10]

Statele, actorii economici și alte organizații (inclusiv organizațiile umanitare) au din ce în ce mai mult tendința de a recurge la serviciile companiilor militare și de securitate private. Aceste companii operează astăzi într-o serie întreagă de contexte diferite. Ele pot astfel să ajungă să asigure securitatea în străinătate, în zone de conflict, în situații complexe și/sau în zone de non-conflict de mare risc. Luând în considerare tendința companiilor militare și de securitate private a altor state, putem concluziona că ele operează din ce în ce mai mult la nivel național.

În plus, anumite companii militare și de securitate private au făcut obiectul unei atenții internaționale sporite din cauza unor acuzații privind comportamente greșite sau atingeri aduse Drepturilor Omului și încălcări ale Dreptului Internațional Umanitar de către unele companii sau de către personalul acestora. Mai mult, la nivel național numeroase state nu dispun de încadrări juridice naționale adecvate pentru a face față acestor chestiuni. Este urgent să fie consolidate încadrările reglementare naționale pentru a asigura că companiile militare și de securitate private favorizează o cultură internă a Drepturilor Omului și că ele respectă principiile Dreptului Internațional Umanitar.

În opinia mea, este necesară crearea unui grup de lucru multisectorial la subiectul dat cu scopul de a organiza întreprinderi cu reprezentanții Documentului de la Montreux din 2008, pentru a determina clasa politică în vederea asumării angajamentului politic asupra Documentului și inițierea procedurilor de aderare la document, ulterior de a implementa în Repu-

blica Moldova bunele practice internaționale referitor la reglementarea companiilor militare și de securitate private în contextul neutralității Republicii Moldova și provocărilor actuale.

Referințe:

1. Crowell, William P; Contos, Brian T; DeRodeff, Colby; Dunkel, Dan (2011). Physical and Logical Security Convergence: Powered By Enterprise Security Management
2. Sterman, D. (2019) 'How Do We Move Beyond 'Proxy' Paralysis', New American Weekly.
3. Rauta, V., Ayton, M., Chinchilla, A., Krieg, A., Ricjard, C. and Rickli, J. M. (2019) 'A Symposium – Debating 'Surrogate Warfare' and the Transformation of War'
4. Mumford, A. 'Proxy Warfare and the Future of Conflict', The RUSI Journal, p. 40–46.
5. Rauta, V. (2019) 'Towards a Typology of Non-State Actors in Hybrid Warfare: Proxy, Auxiliary, Surrogate and Affiliated Forces'. Cambridge Review of International Affairs.
6. <https://www.guardinfo.online/2019/07/16/sovremennoe-namennichestvo-kak-egotraktuet-zakon-v-rossii-i-v-mire> (Vizitat 18.01.2022)
7. <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/sbua-publicat-numele-unui-mercenar-moldovean-decedat-in-siria>(Vizitat 23.01.2022)
8. <https://antiteror.sis.md/content/mercenarmoldovean-identificat-si-deferit-organelorde-ocrotire-normelor-de-drept>(Vizitat 24.01.2022)
9. <https://antiteror.sis.md/content/moldovean-retinut-pentru-activitate-de-mercenariat>(Vizitat 25.01.2022)
10. Ghid legislativ pentru reglementarea companiilor militare și de securitate private de către state

Recomandat
Olga DORUL, doctor în drept, conferențiar universitar

POSSIBILITĂȚI DE EFICIENTIZARE A SISTEMULUI DE IMPUNERE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Constantin COȘERU,
Facultatea Științe Economice*

CZU: 336.225:351.71(478)

constantincoseru@gmail.com

Actualitatea temei. Cea mai mare parte din buget este formată din impozite și taxe, iar sistemul de impunere trebuie să asigure stabilitatea impozitelor și a taxelor, să propună un nivel optimal al fiscalității, care nu ar stopa activitatea economică și nu ar agrava situația materială a populației. Legislația fiscală este chemată să stabilească normele juridice de instituirea impozitelor și sancțiunilor pentru nerespectarea disciplinei fiscale. Tema este actuală din motiv că sistemul de impunere face parte din economia țării.

Scopul cercetării este axat în principiu pe investigarea și analiza sistemului de impunere în Republica Moldova. În teză s-a efectuat o incursiune în prezentarea istoriei apariției sistemului de impunere și a impozitelor, clasificarea acestora în funcție de diferite criterii de clasificare, trăsăturile și caracteristicile acestora. Dar și o prezentare asupra evoluției sistemului de impunere în Republica Moldova. De asemenea, a fost prezentată contribuția impozitelor directe și indirecte la formarea Bugetului de Stat și rolul acestora. **Metodologia cercetării** se bazează pe aplicarea conjugată a diverselor metode, cum ar fi: metoda istorică, metoda sistemică, metoda comparativă și metoda structural-funcțională. Subiectul cercetării ține de sistemul de impunere în Republica Moldova și importanța acestuia în cadrul sistemului fiscal. Scopul acestei lucrări este cercetarea evoluției impozitelor, la fel, prezentarea problemelor ce țin de administrarea sistemului de impunere și unele metode de perfecționare a problemelor ce țin de administrarea impozitelor.

Colectarea impozitelor în cadrul formării bugetului de stat

Structura sistemului de impozite și taxe autohton cuprinde 8 impozite și taxe de stat (impozitul pe venit, taxa pe valoarea adăugată, accizele, impozitul privat, taxa vamală, taxele 88 rutiere) și 16 impozite și taxe locale. Impozitul pe venit este un procent dat statului din câștigurile individuale. Prin perioadă fiscală privind impozitul pe venit se înțelege anul

calendaristic la încheierea căruia se determină venitul impozabil și se calculează suma impozitului care trebuie achitată.

Tabelul 1. Incasarea impozitelor în Bugetul Public Național

Anul	Bugetul public național	Suma încasată din colectarea impozitului pe venit
2019	57 995 900 mln lei	6 865 891 mln lei
2020	62 954 700 mln lei	6 860 344 mln lei
2021	62 652 400 mln lei	6 439 113 mln lei

Sursa: elaborat de autor

În 2021 au fost colectate cu 5 % mai puțin decât în 2020 și cu 0,4 % comparativ cu 2019. Diferența între 2019 și 2020 este foarte mica, în procente ar fi vorba de 0,001 %. Iar figura 2.6 ne demonstrează că o bună parte din venit vine de la persoanele juridice, decât cele fizice. 77,5 % revine din impozitele pe venit colectate de la fețe juridice, pe când de la cele fizice suma este de trei ori mai mica și constituie doar 22,5 la sută.

Posibilități de eficientizare a sistemului de impunere în Republica Moldova

- Reproiectarea sistemului informatic al administrației fiscale, în vederea gestionării unei baze de date centralizate, cuprinzând date și informații privind toți contribuabilii din Republica Moldova.
 - Crearea unei baze de date unice despre contribuabili;
 - Dotarea cu aplicații care să permită un acces facil la sursele proprii de date sau date atrase de la alți deținători de informații;
 - Creșterea calității serviciilor fiscale pentru asigurarea eficientizării administrării fiscale. Scopul acestora este de a asigura plata la timp a sumei corect calculate a impozitului, taxei și altor plăți obligatorii, cu un minim de intervenție administrativă, precum și dezvoltarea sistemelor de gestionare a informațiilor despre contribuabili, de protejare și de securizare a datelor individuale.

În concluzie, pentru ca sistemul fiscal să funcționeze mai bine, este necesar de a se înlătura lacunele existente în legislație, dar acest lucru nu

e destul de simplu și ușor, deoarece relațiile sociale se modifică continuu, iar situația economică a Republicii Moldova nu este suficient de stabilă. Politica fiscală promovată actualmente de stat, este orientată în mare parte numai spre îndeplinirea unei singure sarcini – asigurarea veniturilor la buget, și este foarte slab îndreptată spre asigurarea unei dezvoltări durabile a economiei, a unor ramuri și tipuri de activități prioritare, teritorii specifice și a micului business.

Bibliografie:

Acte normative

1. Cod Fiscal al Republicii Moldova în vigoare 2022, Monitorul Oficial al Republicii Moldova,

Manuale, monografii, lucrări didactice

1. MIHĂILESCU, Ion. “Sisteme comparate de impozite și taxe”. Pitești, Independența Economică, 2002. ISBN 973-8112-34-6

Resurse electronice

1. Conținutul social-economic al impozitelor și taxelor [online]. [accesat 05 mai 2021] <https://www.academia.edu>

Recomandat:

Andrei MULIC, dr. conf. univ., cond. științific

ПРОБЛЕМЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КОСМЕТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИХ РЕШЕНИЯ

*Алёна КОВАЛЬЧУК,
Факультет Экономических наук*

CZU: 338.45:687.55

alyonacova@mail.ru

На сегодняшний день парфюмерно-косметическая промышленность является одной из самых крупных отраслей химической промышленности, которая в составе тонкой химии уступает по объемам выпуска продукции только фармацевтической индустрии. Такая востребованность косметических продуктов сильно возросла за последние десятилетия и по сей день появляются новые и новые бренды, со своей концепцией и идеологией. Но с ростом количества выпускаемых косметических продуктов, увеличилось и негативное влияние на окружающую среду, в виде увеличения количества производимого пластика, выброса вредных веществ в атмосферу при производстве, а также выхлопных газов при перевозке продукции на судоходном или наземном транспорте и т.д. По данным Zero Waste Week, каждый год бьюти-индустрия производит более 120 миллиардов единиц упаковки, большую часть которой переработать невозможно [1].

С ростом числа потребителей и розничных торговцев, требующих косметики с натуральными или экологически чистыми ингредиентами, рынок зеленой косметики демонстрирует 15-процентный ежегодный рост. Эти темпы роста намного опережают мировую индустрию личной гигиены и косметики, которая в настоящее время поддерживает общий ежегодный рост в 5 процентов [4]. Также стала очень популярна веганская косметика, которая сразу наводит нас на мысль о полной безопасности к животным и планете, но это вовсе не означает, что продукт обязательно натуральный или органический, и этот сертификат также не несет информации о том, насколько устойчивыми являются процесс производства и ингредиенты. Например, в веганской косметике не используется пчелиный воск, чтобы защитить пчел, но допускается пальмовое масло, про-

изводство которого вредит животным. Или парафин и другие химические вещества, производство которых, в конечном итоге, также наносит вред природе и животным [2]. Компании одна за другой отказываются от тестирования косметики на животных. Это уже сделали Avon Products Inc., Estée Lauder и другие. Они стали частью глобальной кампании #BeCrueltyFree, запущенной организацией Humane Society International (HSI) [3].

В нашей стране косметическая промышленность представлена фабрикой “Viorica-Cosmetic. S.A”. Следуя трендам, компания Viorica стремится сделать максимально натуральные продукты, и эффективные за счёт растительных ингредиентов. В своих формулах компания Viorica использует самое чистое растительное сырьё, представленное экологически чистыми растительными маслами и экстрактами, растительными и растительно идентичными витаминами, и только абсолютно безопасные и нетоксичные ингредиенты, полностью исключив парабены, синтетические красители, триклозан и триклокарбан, фталат, гидрохинон, каменноугольная смола, оксibenзон, соединения алюминия, хлорид стеаралкония, фумараты, кополимеры PVP/VA, полиэтиленовые гранулы. Данные продукты содержат в себе менее 1% синтетических отдушек, и косметика не тестируется на животных, что делает Viorica – cruelty-free предприятием. Также не отставая от «бьюти-трендов» компания открывает всё больше точек в своих магазинах по сбору продукции для повторной переработки. К сожалению, на сегодняшний день, компания лишь рекламирует систему recycling, не используя её как следует. Упаковка продуктов хоть и является перерабатываемой, этикетка имеет сложный состав, который не перерабатывается на данный момент. Помимо этого, в стране не существует необходимых точек для переработки данной упаковки, и данное действие возможно только за границей, в связи с чем прибыль с перерабатываемого сырья будет значительно ниже убытка, и как следствие, пустая упаковка хранится на складе.

Переход на новый уровень или разработка новых стратегий — это всегда сложный и длительный процесс, и тот факт, что компания Viorica стремится к экологически чистому производству обеспечивает ей многообещающее будущее. Даже небольшие шаги к устойчивости могут значительно улучшить экологическую ситуацию,

общественное мнение и увеличить продажи. Экологически чистые продукты – это сигнал для потребителей, что компания ценит принципы качества, безопасности и устойчивости и заслуживает доверие каждого покупателя.

Библиография:

1. *A Deep Dive Into the Confusing World of Sustainable Beauty*. Teenvogue, ©2020 [citat 02.10.21]. Disponibil: <https://www.teenvogue.com/story/a-deep-dive-sustainable-beauty>
2. *Beauty-индустрия движется в сторону устойчивого развития*. Бизнес-портал косметической промышленности и индустрии чистоты, ©2015 [citat 02.10.21]. Disponibil: <https://cosmetic-industry.com/beauty-industriya-dvizhetsya-v-storonu-ustojchivogo-razvitiya.html>
3. *Цена красоты. Как косметика влияет на здоровье человека и экологию*. Plus-one.ru. ©2020 [citat 02.10.21]. Disponibil: <https://plus-one.forbes.ru/opasno-kosmetika>
4. *Green Cosmetics: The Push for Sustainable Beauty*. ACME-HARDESTY, ©2020 [citat 02.10.21]. Disponibil: <https://www.acme-hardesty.com/green-cosmetics-sustainable-beauty/>

Recomandat
Svetlana MIRONOV, dr., conf. univ., cond. științific

ADN-UL ORGANIZAȚIONAL AL CABINETELOR VETERINARE

*Julian VIERU,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor
Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași*

CZU: 005.7:619:614.23

vieruiulian@me.com

ADN-ul organizațional este un concept relativ nou în economiile din Estul Europei. Pentru practicienii din domeniul veterinar, chiar conceptul de cultură organizațională este puțin cunoscut. Situația este generată de lipsa acută de pregătire practică de business în rândul absolvenților unei profesii profund liberale, cea de medicină veterinară. În aceste condiții, la finalizarea studiilor, majoritatea medicilor veterinari intră direct într-o piață extrem de concurențială, plină până la refuz de cabinete, farmacii și practică clandestină. În lupta pentru supraviețuire, cabinetele veterinare ignoră elementele structurale care dau valoare corporațiilor și afacerilor de succes. Micro și macro-mediul de afaceri se schimbă permanent, mai ales în ultimii ani. La aceasta se adaugă umanizarea relațiilor om-animal, digitalizarea, globalizarea serviciilor. Toate au devenit probleme majore pentru un cabinet veterinar nepregătit teoretic și practic pentru provocările actuale.

Companiile în general investesc resurse financiare semnificative în crearea unui brand și mai puțin în cultură [1; p.149]. Reducerea componentelor culturii organizaționale la nivel de gene organizaționale – decizii, informații, motivatori și structură [2; p.118], prin intermediul modelului ADN-ului organizațional, pare mai potrivită pentru cabinetele veterinare, unde managementul eficient pare să fie cel dominat de reguli simple [3; p.7].

După efectuarea unei analize sistematice a literaturii din România, până în 2021, nu am găsit nicio cercetare privind cultura organizațională sau ADN-ul organizațional aplicată în cadrul cabinetelor veterinare. Scopul studiului este de a oferi un sprijin practicii veterinare pentru înțelegerea importanței și rolului aplicării teoriilor aferente culturii organizaționale și ADN-ului organizațional în cadrul firmei. Designul studiului a fost publicat [4] pentru susținerea cercetării efective

Pentru realizarea cercetării empirice am adaptat modelul Barrett al culturii [5]. Pentru interpretarea rezultatelor au fost luate în considerare și concluziile unui studiu similar [6]. Prin intermediul unui chestionar, am măsurat percepțiile membrilor echipei cabinetelor veterinare față de aspecte specifice ale culturii. Dintr-un total de 300 de cabinete de animale de companie eligibile care au primit chestionarul, au răspuns complet la chestionarele online un număr de 26 de medici veterinari (8,67%). Informațiile au fost puse la dispoziție și studiul s-a realizat cu sprijinul Asociației Veterinarilor, organizație care activează în România din 2009. Ca în cazul oricărei anchete, au fost unele limitări: rata de participare scăzută, răspunsuri incomplete.

Rezultatele cercetării au demonstrat faptul că în multe cabinete veterinare din România cultura organizațională se aplică la nivel de bază, iar o analiză la nivelul factorilor determinanți ai ADN-ului organizațional pare mai adecvată. Modelul fundamental poate fi rezumat prin relaționarea de tip „haideți să bem/ să mâncăm ceva după muncă”. Studiul nostru arată că există cabinete medicale în care se pune accent și pe elemente ceva mai sofisticate. Chiar dacă nu există programe scrise și adoptate la nivel de management, există elemente care pot fi considerate că pot fi incluse într-o gândire sănătoasă a afacerii. Astfel, majoritatea cabinetelor asigură personalului medical accesul gratuit la programele naționale de pregătire continuă anuale obligatorii suportând toate costurile aferente. Multe cabinete investesc în pregătirea de specialitate a medicilor angajați. Există în multe cabinete protocoale medicale care stabilesc sarcinile fiecărui membru al echipei medicale, iar munca fiecărui membru al echipei este evaluată corect, în funcție de rezultatele reale. Se constată o corelație importantă între performanța cabinetului și nivelul de percepție și implementare a unei culturi organizaționale, aspect care poate constitui un viitor studiu. Cu toate acestea, se constată că în cabinetele mici, dimensiunea acestora pare să favorizeze existența unor avantaje culturale. O concluzie generală poate fi aceea că se vede clar faptul că există o corelație strânsă între cabinetul veterinar de succes și existența unei culturi organizaționale funcționale, chiar dacă aceasta nu este bazată pe principii și proceduri de management, ci este mai mult nativă.

Referințe:

1. COFFMAN, C., SORESENSEN, K. *Culture Eats Strategy for Lunch: The Secret of Extraordinary Results*. Denver: The Coffman Organization, 2013. 223 p.
2. NAFEI, W. The role of organizational DNA in improving organizational performance: a study on the industrial companies in Egypt. În: *International Business Research*, 2015, nr. 8(1), pp. 117-131
3. HOLLADAY, R. Simple Rules: Organizational DNA. În: *Human System Dynamics*, 2005, nr. 37(5), pp. 1-10
4. VIERU, I. Cultura organizațională în cabinetele veterinare, În: *Veterinarul*, 2021. Disponibil: <https://www.veterinarul.ro/item/4927-cultura-organizationala-si-cabinetele-veterinare.html>
5. BARRETT, R. The Barrett Model, © Barrett Values Centre. Disponibil: <https://www.valuescentre.com/barrett-model/>
6. AAHA. Understanding the Impact of Organizational Culture in Veterinary Practices, 2016. Disponibil: http://catalystvetpc.com/wp-content/uploads/2018/03/aaha_2016_du_culture_white_paper_final.pdf

Recomandat
Irina MANOLESCU, dr., conf.univ.,
Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași

РАЗВИТИЕ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В УЧРЕЖДЕНИЯХ ПУБЛИЧНОГО СЕКТОРА, ОКАЗЫВАЮЩИХ МЕДИЦИНСКИЕ УСЛУГИ, КАК ПУТЬ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

*Elena GRATI,
Facultatea Științe Economice*

CZU: 657.63:614.2

lena.grati@mail.ru

На сегодняшний день Республика Молдова сталкивается с рядом проблем и долгосрочных тенденций, одной из которых является обеспечение права на увеличение доходов из устойчивых источников и смягчение экономического неравенства, имеющих значительные последствия в ближайшей перспективе. Однако для разрешения этой проблемы необходимо эффективно и сбалансировано использовать все виды ресурсов в условиях их ограниченности, что четко обозначено в концепции устойчивого развития. Правительством Республики Молдова согласно требованию евроинтеграции, выражаемой во внедрении Соглашения об Ассоциации (2014 г.) между Республикой Молдова (РМ) и Европейским Союзом, разработана Стратегия «Молдова-2030», в основу которой и положена концепция устойчивого развития (табл. 1).

Таблица 1. Общая характеристика Национальной стратегии развития Республики Молдова

Элементы характеристики	«Молдова – 2030»
Новаторская идея	Гомоцентрическое видение модели экономического роста – на основе жизненного цикла человека, его прав и качества жизни.
Цель	Обеспечение качества жизни людей через создание необходимых условий для поддержания человеческого потенциала.
Факторы национального развития	Оценка человека, его прав и возможностей.

Парадигма экономического роста	Достижение качества жизни путем оценки человека, который является основным богатством страны.
Ключевые направления, в том числе:	1. Устойчивая и всеобъемлющая экономика; 2. Надежный человеческий и социальный капитал; 3. Респектабельные и эффективные учреждения; 4. Здоровая окружающая среда.

Источник: разработано автором на базе [1, с 21]

Проблема эффективного использования ресурсов и путей ее решения особо остро стоит в организациях публичного сектора, и в частности медицинских учреждений. Эти учреждения, призванные предоставлять качественные социальные услуги финансируются в основном за счет бюджетных средств, поэтому их основной задачей является эффективно распределить финансовые ресурсы и покрыть все виды расходов, обусловленные оказанием медицинских услуг. Этим фактом аргументируется актуальность данного исследования.

Одним из путей решения обозначенной выше проблемы является разработка действенной системы внутреннего аудита, что позволит медицинским учреждениям контролировать и эффективно использовать ресурсы, а также улучшить качество предоставляемых услуг. Инновационность исследования заключается в предложении разработки новых видов отчетности внутреннего аудита и модернизации некоторых форм финансовой отчетности для бюджетных учреждений, в частности – медицинских, призванных представлять информацию о доходах и расходах в разрезе различных источников финансирования.

Аудит в медицинском учреждении не является обязательным, проводится по приказу руководителя; носит сложный характер, поскольку медицинские учреждения финансируются как из бюджета государства, так и за счет предпринимательской деятельности и иных видов деятельности, то и бухгалтерский учет ведется отдельно по всем источникам финансирования, это повышает риск возникновения ошибок в учете. Поэтому и система внутреннего аудита включает в себя различные компоненты: проверку бухгалтерского учета, проверку различных звеньев деятельности, анализ соблюде-

ния законодательной базы, оценку эффективности использования ресурсов и проверку сметы доходов и расходов (табл. 2).

Таблица 2. Смета доходов и расходов

Показатели	CNAM	Внебюджетные средства	Итого
Доходы, общая сумма	97 351 007,17	440 477,40	97 791 484,57
1. Доходы по контракту	95 647 315,24	-	95 647 315,24
2. Прочие доходы	1 703 691,93	440 477,40	2 144 169,33
Расходы, общая сумма	101 394 935,12	467 593,17	101 862 528,29
1. Расходы на оплату труда	81 375 906,43	152 924,92	81 528 831,35
2. Расходы на питание	2 229 340,70	3 737,50	2 233 078,20
3. Расходы на медикаменты	5 789 526,93	15 961,45	5 805 488,38
4. Прочие расходы	6 212 531,06	210 055,01	6 422 586,07

Источник: разработано автором на базе данных предприятия

Внутренний аудит является независимой и объективной деятельностью по предоставлению менеджерам гарантий и консультаций, направленной на совершенствование деятельности публичного учреждения. [1, с 93]

Соблюдение принципов аудита эффективности (экономичность, эффективность, результативность, вполне уместно в рамках внутреннего аудита организаций публичного сектора. [3, с 8] Предметом внутреннего аудита являются все виды деятельности и операционные процессы публичного учреждения. По мнению автора, особое внимание со стороны внутреннего аудита должно быть направлено на контроль и эффективность использования медикаментов и питания, доминирующих в составе расходов организации и которые финансируются за счет бюджетных средств.

Выводы: для эффективного использования ресурсов для реализации концепции развития, необходима определенная система вну-

треннего аудита. В этой связи автор: 1) доказал, что в настоящее время в условиях изменений экономики необходима долгосрочная модель развития внутреннего аудита в контексте стратегии Молдова-2030. 2) установил, что особенностью деятельности медицинского учреждения является распределение и получение средств по источникам финансирования. Автор рекомендует: 1) разработать производственную форму внутреннего аудита для оценки эффективности использования ресурсов, полученных из разных источников финансирования; 2) модернизировать форму отчетности для бюджетных организаций, в частности отчета о прибыли и убытках, в котором были бы указаны доходы по источникам финансирования и категории расходов организации.

Библиография:

1. Резниченко, С. М. Современные системы внутреннего контроля : учеб. пособие / С. М. Резниченко, М. Ф. Сафонова, О. И. Швырёва. – Краснодар: КубГАУ, 2016. – 439 с.
2. Golochalova, Irina. Pension provision recognition and assessment as a type of social capital in the context of the financial reporting socio-economic paradigm: international practice and national experience. Public Policy and Accounting, No. 1, 2020, ISSN 2707-9325, Doi: <https://doi.org/10.26642/ppa-2020-1-18-29>
3. ISSAI300. Основополагающие принципы аудита эффективности. Международные стандарты высших органов аудита (ISSAI). Режим доступа: <https://www.intosai.org/>

Recomandat
Irina GOLOCIALOVA,
dr. conf., univ., cond. științific

ȘTIINȚĂ ȘI PSEUDOȘTIINȚĂ ÎN MEDIA ROMÂNEASCĂ – CRUCIADA DEZINFORMĂRII

*Cezara-Mihaela MÎNDRESCU,
Facultatea de Drept, Universitatea "A.I.Cuza" din Iași*

CZU: 070.19:001.98

cezaramindrescu@yahoo.com

Într-o societate în care se pune accentul pe libera exprimare și dreptul la opinie, devine din ce în ce mai greu să faci distincția între bine și rău, între adevărat sau fals, fără să ții cont de propriul tău mod de a gândi. Chiar dacă, pentru anumite categorii de persoane, informațiile ce țin de domeniul pseudoștiințelor ar părea banale, irelevante, stîrnind de cele mai multe ori amuzament, societatea înglobează totuși și categorii de persoane care și-au internalizat teoriile conspiraționiste, transformîndule în proprie realitate. Ceea ce trebuie să îngrijoreze în adevăratul sens al cuvîntului și care necesită soluții cît mai rapide este simplul fapt că însăși mass-media a devenit și o sursă de informații pseudoștiințifice, fenomen vizibil inclusiv la nivelul României.

În primul rînd, lucrarea de față a dorit să scoată în evidență pseudoștiințele în care cred românii, dar și mijlocul de informare pe care aceștia îl folosesc, rezultatele fiind extrase dintr-un chestionar propriu realizat ce a conținut 15 itemi, în total fiind 1008 respondenți. Creaționismul, faptul că vaccinul provoacă autism, dar și homeopatia guvernează topul preferințelor în care românii se încred din domeniul pseudoștiințelor, în timp ce mare parte din cetățeni nu consideră că Pămîntul este plat, și nici nu oferă credibilitate zodiacului sau existenței extraterestreilor. În plus, s-a constatat că cei mai mulți se informează de pe internet, clasamentul fiind urmat, dar la o distanță impresionantă, de informațiile venite prin intermediul televiziunilor. Rezultatul, fără îndoială, are legătură directă cu perioada recentă căci religia, problemele legate de vaccin și posibilele leacuri minune de vindecare a virusului SARS-CoV-2 au fost subiectele principale din perioada pandemiei.

Dacă analizăm și profilul unei persoane care locuiește în România și care este mai predispusă să creadă în pseudoștiință, atunci vom constata că, în funcție de gen, femeile și bărbații ocupă aproximativ aceeași

poziție (37,71% în cazul femeilor vs 37,20% în cazul bărbaților), o primă diferență considerabilă putînd fi observată în ceea ce ține de mediul de proveniență. Astfel, persoanele care locuiesc în mediul rural au o mai mare predispoziție să creadă în teorii pseudoștiințifice. În ceea ce privește vîrsta, persoanele de peste 65 de ani sunt cele care „cad” cel mai repede în capcana falsei științe, urmate fiind de categoria de vîrstă 55-64. Tot pe baza rezultatelor obținute în urma aplicării chestionarului, cele mai vulnerabile persoane în fața pseudoștiinței sunt cele ce au ca ultimă formă de învățămînt finalizată gimnaziul, urmate fiind de cele ce au finalizat primul ciclu de studii universitare sau liceul.

În al doilea rînd, bazîndu-mă pe rezultatele obținute în urma aplicării chestionarului, am prezentat o serie de 3 site-uri (ortodoxinfo.ro, justitiarul.ro, vremuritulburi.com) despre care inclusiv autoritățile naționale știu că dezinformează, dar și unica platformă ce promovează și postează doar știri din domeniul științelor și al tehnologiilor. Comparînd impactul pe care cel mai citit articol de pe fiecare site l-a avut pe Facebook în perioada analizată, site-ul de știință mindcraftstories.ro ocupă cea mai inferioară poziție, avînd de 13 ori mai puține reacții față de primul clasat, vremuritulburi.com (fig. 1);

Comparația impactului pe care l-a avut cel mai citit articol de pe fiecare site analizat

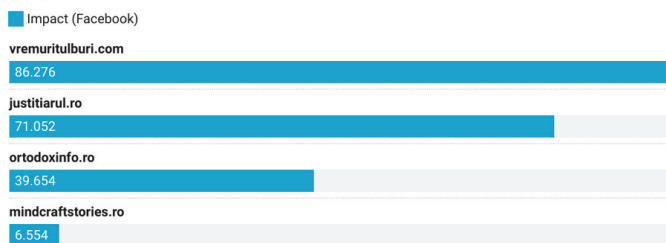

Chart: Cezara Mindrescu, februarie 2022 • Created with Datawrapper

Fig. 1. Impactul pe care l-a avut cel mai citit articol de pe fiecare site analizat; mindcraftstories.ro, pe ultima poziție

După cum se poate observa, la nivelul României, site-urile și știrile ce promovează pseudoștiința au un impact mai mare asupra populației în comparație cu cele ce promovează știința. De ce se întîmplă asta? Pe de o parte, ține foarte mult de psihicul uman, de ideile preconcepute pe care le

avem, dar și de dificultățile prin care trecem. Orice individ își formează o opinie proprie, chiar în mod inconștient, bazându-se pe inamicii imaginari pe care îi are. În plus, ființa umană preferă confortul și siguranța proprie astfel că, iminent, citim mai cu interes ceea ce corespunde opiniilor proprii, formându-ne un univers care ne satisface orice nevoie și care este în conformitate cu stabilitatea interioară spre care tindem. Pe de altă parte, dorința de a aparține unei comunități este constantă, fapt ce s-a văzut inclusiv în perioada pandemiei. Persoanele vulnerabile și ușor influențabile reușesc cu greu să distingă între o sursă serioasă și una îndoielnică, însă site-urile care răspîndesc știri false reușesc să se promoveze mult mai bine tocmai din dorința proprie de a-și forma o comunitate unită și încheată. Bineînțeles, nu pot să nu punctez și contribuția pe care o aduc algoritmii rețelelor de socializare în răspîndirea pseudoștiinței.

Peisajul mediatic românesc actual se caracterizează prin diversitate. Efectele perioadei comuniste s-au mai diminuat, iar noi, ca simpli cetățeni dornici de informare, avem propria libertate de a alege ce citim, cum citim, dar și de unde citim. Problema răspîndirii rapide a informațiilor pseudoștiințifice nu se poate rezolva decît în timp, luînd totul pas cu pas. Iar totul pornește de la educație. Mediul în care ne naștem, prietenii pe care ni-i formăm, chiar și simplul mod în care ne petrecem timpul pe internet, toate contribuie și ne influențează opiniile proprii. Important este ca, în formarea acestor opinii, să profităm de rațiunea de care dispunem, dar și de gîndirea critică pe care ne-o putem dezvolta cu ajutorul educației.

Bibliografie:

1. Allison Kaufman, J. K. (2017). Pseudoscience. The Conspiracy Against Science. Cambridge: MIT Press.
2. Arthur Still, W. D. (2004). The Social Psychology of "Pseudoscience": A Brief History. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 265-290.
3. Asheley R. Landrum, A. O. (2020). Third-Person Perceptions and Calls for Censorship of Flat Earth Videos on YouTube. *Cogitatio*, 387-400.
4. Beck, R. (2007). A Brief History of Ancient Astrology. Malden: Blackwell Publishing

5. Commission, E. (2018). Fake news and disinformation online. European Union.
6. Cooter, R. (1988). Studies in the history of alternative medicine. London: Macmillian Press.
7. Cosentino, G. (2020). Social Media and the Post-Truth World Order The Global Dynamics of Disinformation. Switzerland: Palgrave
8. Doppelganger, A. (2019). Pământul este plat! București: Humanitas.
10. Gheorghe, V. (2016). Știința și războiul sfârșitului lumii. București: Institutul de Cercetări Psihosociale și Bioetică.
11. Ghiță, L. (2007). Rolul Mass Mediei românești în formarea opiniei publice. Communication and Argumentation in the Public Sphere, 241-250.
12. Grant, E. (2007). Ancient Egypt to Plato. A History of Natural Philosophy: From the Ancient World to the Nineteenth Century, 1-26.
13. Grove, J. W. (1985). Rationality at Risk: Science against Pseudoscience. Minerva, 216-240.
14. Laudan, L. (1983). The Demise of the Demarcation Problem. În R. S. Laudan, Physics, Philosophy and Psychoanalysis: Essays in Honor of Adolf Grünbaum. (pg. 111-127). Netherlands: Springer.
15. Leonardo Wilezelek Soares de Melo, M. M. (2020). Analysis of 'Flat-Earther' Posts on Social Media: Reflections for Science Education from the Discursive Perspective of Foucault. Revista Brasileira de Pesquisa em Educação em Ciências, 295-313.
16. Massimo Pigliucci, M. B. (2013). Philosophy of pseudoscience. Chicago: The University of Chicago Press.
17. Sagan, C. (1979). Broca's Brain. New York: Presidio Press.
18. Sagan, C. (2015). Lumea și demonii ei. Știința ca lumină în întuneric. București: Herald.
19. Sarton, G. (1988). The History of Science and the New Humanism. New York: Routledge.

Profesor coordonator:
asist.univ.dr. Andrei STIPIUC
Facultatea de Litere, Universitatea „A.I.Cuza” din Iași

MEDIATIZAREA ACTIVITĂȚII ARMATEI NAȚIONALE ÎN MISIUNEA DE MENȚINERE A PĂCII KFOR DIN REGIUNEA KOSOVO

Andrei GHERVAS,

CZU: 070.5:327.5 (478:497.115) *ghervasandrei159@gmail.com*

Din punct de vedere al științelor socio-umane, conflictul este o manifestare deschisă a unor antagonisme între două entități, individuale sau colective, cu interese incompatibile pe moment, în privința deținerii sau gestionării unor bunuri materiale sau simbolice.[1]

Conflictul din Kosovo s-a dovedit a fi un conflict etnic, dar și religios, părțile aflate în conflict fiind etnicii albanezi de religie islamică și sârbii de religie ortodoxă.

Conflictul etnic poate fi definit drept o luptă între grupuri etnice care caută să atingă unele obiective și simultan să neutralizeze sau să elimine grupurile rivale.[2]

Un motiv pentru care conflictele etnice depășesc nemulțumirile materiale este acela că își găsesc exprimarea prin conflicte religioase. Din moment ce aproape pretutindeni religia este centrul sistemului de valori al unei comunități, oamenii ale căror practice religioase diferă sunt desconsiderați cu ușurință și tratați ca fiind nedemni sau chiar inumani. Atunci când se suprapune cu conflictele etnice sau teritoriale, religia iese adesea la suprafață ca elementul de dezbinare principal și cel mai evident între grupuri.

– **Actualitatea temei:** Reflectarea activităților desfășurate de militarii Armatei Naționale în misiunea de pacificare KFOR din regiunea post-conflict Kosovo care reprezintă o misiune importantă pentru militarii Republicii Moldova cât și pentru țara Republica Moldova;

– **Sprijinul teoretico-științific și metodologic al lucrării:** include analiza literaturii de specialitate care a asigurat conceptualizarea problemei de cercetare și descrierea metodelor de cercetare aplicate în procesul de cercetare.

– **Ipoteza tezei:** Pornind de la faptul că misiunea de pacificare în Kosovo este un subiect deschis, vor fi prezentate concluziile și ideile

referitor la misiunile și activitatea militarilor Armatei Naționale în combaterea conflictelor locale din regiunea post-conflict din Kosovo;

– **Scopul și obiectivele:** reprezintă descrierea activităților și sarcinilor care sunt îndeplinite de contingentul Armatei Naționale KFOR în misiunea de pacificare din regiunea Kosovo.

– **Noutatea temei investigate:** Lucrarea va expune detalii utile cu caracter informativ referitor la procedeele, activitățile și metodele aplicate de militarii Armatei Naționale în regiunea Kosovo, totodată valorificând pregătirea moral-fizică a militarilor în scopul îndeplinirii misiunii de pacificare;

Războiul din Kosovo a marcat o cotitură decisivă, în lumea de după Războiul Rece, spre o nouă eră de tensiuni și de înfruntări între două coalitii internaționale. Conflictul dat continuă și până în prezent, fiind monitorizat de trupele internaționale NATO care îndeplinesc serviciul militar în cadrul misiunii de menținere a păcii KFOR prin aceștia se numără 41 de militari din cadrul Armatei Naționale a Republicii Moldova. Războiul din Kosovo e o parte a unui război mai mare care a cuprins toată Iugoslavia. În Tabelul 1 prezentăm în ordine cronologică operațiile militare care au marcat viața a milioane de oameni din fosta Iugoslavia.

Tabel 1: Prezentarea evenimentelor din perioada războiului din fosta Iugoslavie și Kosovo cu indicarea anilor desfășurării evenimentelor:

Anul evenimentul	Descrierea evenimentului
1991	Războiul din Slovenia
1991 - 1995	Războiul Croat de Independență
1992 - 1995	Războiul Bosniac
1995	Bombardarea NATO în Bosnia și Herțegovina
1998 - 1999	Războiul din Kosovo
1999	Bombardarea NATO în R.F. Iugoslavia
2000 - 2001	Conflictul din Sudul Serbiei și conflictul din Macedonia

Sursa: Elaborat de autor

În perspectivă, una din obligațiile Armatei Naționale reprezintă dezvoltarea capacității de participare a Republicii Moldova la eforturile internaționale de menținere a păcii.[3] Pe termen mediu și lung, un

obiectiv important al Republicii Moldova rămâne dezvoltarea forțelor capabile să sprijine nu numai securitatea națională, ci și securitatea regională și internațională, prin asigurarea capacităților detașabile în misiunile și operațiunile internaționale, prin asigurarea unui mediu sigur și menținerea ordinii publice în regiunile de responsabilitate, sprijinul dezvoltării Kosovo ca un stat democratic, multiethnic și pașnic.

Pentru realizarea acestor obiective sunt necesare raționalizarea infrastructurii, revizuirea legislației corespunzătoare, precum și perfecționarea planificării și programării capacităților identificate pentru operațiunile de menținere a păcii. Prin urmare, elementul de bază pentru operațiuni în afara țării rămâne Batalionul 22 de menținere a păcii al Armatei Naționale. [4]

Operaționalizarea Batalionului 22 urmărește scopul de a atrage cei mai buni profesioniști în serviciu pe bază de contract, extinzând pe viitor capacitatea de participare în operațiuni internaționale de menținere a păcii, precum și în misiuni ale UE de gestionare a crizelor în diferite colțuri ale globului.

La începutul anului 2022 cel de-al șaisprezecelea contingent de militari moldoveni, constituit din 40 de militari profesioniști a fost detașat în misiunea KFOR pentru îndeplinirea sarcinilor specifice misiunii. Contingentul militar al Republicii Moldova beneficiază de asigurare logistică multilaterală din partea Italiei, precum hrană, cazare, serviciile medicale etc. Tot acest proces funcționează conform unui acord tehnic de asistență semnat între ministerele apărării celor două state. În context, contingentul moldovenesc este transportat tur-retur cu suportul financiar al Statelor Unite ale Americii, prin intermediul Ambasadei SUA la Chișinău.

Misiunea KFOR se desfășoară în conformitate cu rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate ONU și reprezintă pentru militarii moldoveni posibilități de dezvoltare profesională la cel mai înalt nivel.

Conform spuselor militarilor participanți la misiunea de menținere a păcii, ani la rând contingentul Armatei Naționale execută misiuni de pază și apărare a obiectivelor de importanță majoră, inclusiv a Mănăstirii ortodoxe “Visoki Decani” și a bazei militare „Camp Villagio” în care sunt concentrate contingentele de militari ale Italiei și Republicii Moldova. În perioada aflării în misiune, efectivul militar din Moldova execută și alte misiuni, precum desfășurarea tragerilor de foc împreună cu efectivul militar NATO, desfășurarea antrenamentelor de alpinism, misiuni de escor-

tă, eliminarea obiectelor explozive de către echipa de geniști EOD. [5]

Mai devreme din anul 2003 până în anul 2008, militarii Armatei Naționale au participat la misiuni de menținere a păcii din Irak, ai cărui specific consta în patrulări, misiuni la punctele de control și observare, escortare a ajutoarelor umanitare, dar deminarea sectoarelor periculoase. Conform datelor prezentate pe site-ul Ministerului Apărării a Republicii Moldova, geniștii au dezamorsat peste 400 de mii de muniții explozive pe tot parcursul misiunii. Faptul dat a permis ca militarii Armatei Naționale să fie pregătiți pentru diferite scenarii de luptă, misiuni de patrulare, misiuni de deminare și cooperare cu populația unei zone post-conflict. Reieșind din acest fapt misiunea din Irak a fost o misiune post-conflict, iar specificul misiunii din Kosovo fiind una umanitară. Datorită faptului că regiunea Kosovo este mai pașnică decât cea a Irak-ului, aceasta permite desfășurarea unor misiuni mai ample cu participarea militarilor Armatei Naționale și totodată extinderea posibilităților de furnizare a ajutorului umanitar din partea forțelor NATO pe teritoriul Kosovo.

Surse bibliografice:

• Cărți și publicații monografice:

1. Christian, C.I. Sângeroasa destrămare Iugoslavia. București: SY-LVI, 1994. 56 p.
2. Gârș, F. Spre un război balcanic? Iugoslavia în flăcări. București: ODEON, 1993. 24p.

Surse electronice:

3. Posibile Scenarii de evoluție ale conflictului din Kosovo. Disponibil: <https://capriro.tripod.com/intaff/extpol01.htm>
4. Conflictul din Kosovo. Disponibil: https://www.academia.edu/7332201/Conflictul_din_Kosovo
5. Războiul din Kosovo. Disponibil: <https://pdfcoffee.com/razboiul-din-kosovo-cauze-pdf-free.html>

Accept pentru publicație A.Dumbrăveanu

*Conducător științific:
Andrei Dumbrăveanu,
doctor în sociologie, conferențiar universitar*

ASPECTELE PSIHOLOGICE ALE MANIPULĂRII ȘI DEZINFORMĂRII ÎN MASS-MEDIA ONLINE

*Marina CEBANU,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și
Asistență Socială*

CZU: 159.9:[070.431:004.738.5]

marina.valery.2099@gmail.com

Fenomenul manipulării și dezinformării în mass-media online este un subiect de o actualitate deosebită pentru societatea în care trăim. Deși contextul socio-cultural și economic favorizează dezvoltarea tehnologică și progresul omenirii, instrumentele mass-media pot fi utilizate în defavoarea populației, cauzând consecințe de natură psihologică și inducând comportamente dorite de către terțe persoane.

Știrile false se difuzează mai repede în comparație cu cele adevărate de 6 ori mai rapid, susține R.Greifeneder și colab., iar Allcott și Gentzkow au estimat că „un adult obișnuit din SUA a consumat una până la trei știri false în lunile dinaintea alegerilor prezidențiale din 2016” [4].

Fenomenul **manipulării** implică o serie de procese care sunt realizate în mod conștient de către manipulator și care sunt îndreptate către grupul sau persoana-țintă [2]. Iar când vorbim despre „**dezinformare**” ne referim la „informațiile false create pentru a face rău unei persoane, unui grup social, unei organizații sau unui stat” [4]. Odată acceptate de către publicul în masă, informațiile sunt „greu de corectat”. Iar pericolul acestora constă în faptul că pot continua să influențeze convingerile persoanelor pe termen lung.

Un alt tip de dezinformare, în creștere în prezent este fenomenul „**deep fake**” – care folosește tehnologia digitală de performanță pentru a induce utilizatorii în eroare [4]. Acest tip de dezinformare, ar putea reprezenta o provocare pentru menținerea unui mediu informațional credibil.

Produsele media au și anumite funcții specifice, din punct de vedere psihologic:

- optimizarea activității sociale, pentru a i se asigura progresul și funcționalitatea;

- funcția de contact, ce are un rol important în crearea conștiinței de grup;

- funcția de control social, deoarece prin canalele mass-media se aduce la cunoștință acele norme, cerințe și comportamente dezirabile contextului socio-cultural;

- funcția de socializare sau altfel spus de educare a unor calități, caracteristice de personalitate dorite de către societate.

Printre cele mai frecvente procedee de manipulare informațională, putem enumera: ascunderea sau selectarea unor informații fără legătură cu adevărul; distorsionarea informațiilor și deformarea proporțiilor; intoxicarea țintei prin pseudoinformații; zvonurile sau dirijarea asocierii faptelor; blocarea surselor și canalelor de comunicare ce transmit alte informații; discreditarea surselor neconvenabile; interpunerea unor “relee informaționale” și a unor “agenți de influență”; lansarea unor sloganuri, stereotipii de gândire; manipularea limbajului și utilizarea discursului emoțional. [5]

Din perspectiva psihologică, cunoaștem că prezența emoției în cadrul unei comunicări de masă, reduce capacitatea de apărare perceptuală a indivizilor. [3] Prezența unor materiale vizuale sugestive, îl determină pe individ să ignore aspectul logic al informațiilor expuse (deoarece acesta solicită un efort mai mare de prelucrare a mesajului). Iar impactul unui **discurs emoțional** este de zeci de ori mai puternic, decât a unui discurs cu mesaj similar care utilizează un limbaj neutru sau bazat pe argumente logice. [1]

În **concluzie**, atestăm importanța deosebită a fenomenului de manipulare și dezinformare în mass-media, care cu fiecare an devine tot mai complex și divers. Astfel, comunitatea de psihologi are misiunea de a se implica activ în crearea programelor de intervenție psihologică, de educație media, de gândire critică; programe privind autoreglarea și gestionarea emoțională; în crearea manualelor și resurselor de suport ce ar acoperi aspectul psihologic în sfera de educație formală și non-formală.

Doar o abordare holistică din partea jurnaliștilor, psihologilor, juriștilor, cadrelor didactice și a altor reprezentanți ai societății civile, vor avea puterea de a promova o atitudine sănătoasă față de avalanșa de manipulare și dezinformare din spațiul media online și va spori capacitatea de rezistență față de acestea.

Referințe bibliografice:

1. Beciu Camelia, Sociologia comunicării și a spațiului public. București: ed. Polirom, 2011
2. Braiker Harriet B. Who's Pulling Your Strings': How to Break the Cycle of Manipulation and Regain Control of Your Life, New York: McGraw Hill Education, 2004
3. Carre Christophe, Arta manipulării elegante, București: ed. Meteor Publishing, 2017
4. Greifeneder Rainer și colab., Psihologia Fake News, București: ed.Trei, 2021
5. Cialdini Robert, Psihologia persuasiunii, 2014 (www.101books.ru)

MANIFESTAREA ATITUDINII FAȚĂ DE MOARTE LA TINERII CU TENDINȚE SPRE AUTOBLAMARE

Maia HARITONOV,

*Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și
Asistență Socială*

CZU: 159.942-053.6:128

haritonov.maia@gmail.com

Moartea constituie o temă de interes sporit pentru abordarea existențială, unde moartea este privită drept una dintre cele 4 frici existențiale, un dat al existenței umane. Angoasa de moarte este prezentă drept o componentă de bază a oricărei alte frici sau fobii în viața fiecărui om. De fapt, Kierkegaard a fost primul care a trasat o distincție între frică și angoasă; el contrasta frica *de ceva*, cu angoasa, care nu e o frică de un obiect determinat [1]. Din acest motiv, construim bariere pentru a ne proteja de angoasă și, prin urmare, o transformăm în frica față de ceva împotriva căreia ne putem proteja. Mai mult de atât, cei care au această atitudine față de moarte se îngrijorează de faptul că nu vor reuși să ofere sens vieții lor. Între timp, formarea sensurilor vieții este strâns legată de conștientizarea caracterului finit al vieții, ceea ce face ca problema atitudinilor față de moarte să fie relevantă pentru tineri. Puțin studiată este problema relației dintre atitudinea față de moarte și atitudinea față de sine a individului, în special, cu autoblamarea ca factor formator al atitudinii de sine. Din cele expuse mai sus problema identificării interdependenței specificului atitudinii față de moarte la tinerii care au tendințe spre autoblamare, care este însoțită de emoții negative față de „eu” lor, un sentiment puternic de vinovăție pentru eșecurile lor, anxietate și autoagresiune.

Dificultățile cercetării „eu-ului” uman sunt asociate cu concepte precum „sine”, „conștiința de sine”, „eu”, „atitudinea față de sine”, care sunt strâns legate între ele. Mulți psihologi au dezvoltat problema „sinelui”. Astfel, C. Jung a considerat sinele ca un arhetip al integrității, care ocupă un loc central în gestionarea vieții mentale a unei persoane. Sinele apare în procesul de individuare, separarea unui singur psihic indivizibil de conștiința „insulară” [2]. Fondatorul introspecției interpersonale, G.S. Sullivan, spre deosebire de Jung, considera că eul nu este un fenomen înăscut, ci dobân-

dit în procesul de stăpânire a unui repertoriu de roluri și practici de vorbire. Sinele în acest caz are ca scop confirmarea conceptului de „sunt bun”, primirea satisfacției în acest sens și reducerea anxietății [3].

Scopul acestei cercetări rezidă în determinarea relației dintre atitudinile față de moarte și tendința spre autoblamare la tineri.

Ipoteza cercetării relevă faptul că există o relație între atitudinile față de moarte și tendința spre autoblamare la tineri.

Metodologia cercetării a inclus următoarele tipuri de metode: a) teoretice: documentarea științifică; analiza și generalizarea surselor și cercetărilor din domeniul psihologiei; b) empirice: chestionarul Profilul de atitudini față de moarte - revizuit de P.T.Wong, G.T. Reker, G. Gesser (32 de itemi), și chestionarul de evaluare a atitudinii față de sine S.R.Pantileeva (110 de itemi); c) statistic-matematice de prelucrare a datelor; stabilirea cotelor procentuale și a valorilor medii, coeficientul de corelație Bravais Pearson.

Eșantionul cercetării îl constituie 60 de tineri cu vârsta cuprinsă între 18-25 de ani. Studiul a implicat tineri din diferite regiuni ale Republicii Moldova. 76,3% dintre respondenți locuiesc în municipiul Chișinău, 10,2% - în or. Orhei, 6,8% - în raionul Edineț, 6,7% - în raionul Leova.

Analiza statistică a rezultatelor indică faptul că în grupul de tineri cu tendințe spre autoblamare, tipul de atitudine față de moarte la care sunt atestate cele mai multe corelații este „Moartea ca evadare” (în conformitate cu Fig. 2.1). Acest tip de atitudine față de moarte corelează negativ cu *atitudinea față de sine reflectată* ($p = 0,015$) și *valoarea de sine* ($p = 0,006$) și corelează pozitiv cu *conflictul intern* ($p = 0,025$) și *autoblamarea* ($p = 0,05$).

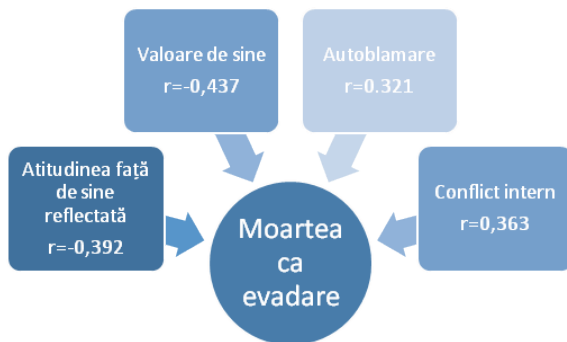

Fig.1. Corelația dintre atitudinea față de moarte „Moartea ca evadare” cu atitudinile față de sine la subiecții cu tendințe spre autoblamare

Corelația obținută poate fi explicată prin faptul că, pentru persoanele cu tendințe spre autoblamare, care așteaptă o atitudine negativă față de persoana lor de la ceilalți, care tind să-și devalorizeze personalitatea, gândurile despre moarte pot fi caracterizate prin poziția „tuturor le va fi mai bine fără mine” sau, dimpotrivă, prin dorința de a-și dovedi propria valoare altora părăsind viața.

Tipul de atitudine față de moarte „Evitarea morții” (în conformitate cu Fig. 2.2) corelează pozitiv cu *atitudinea față de sine reflectată* ($p = 0,039$) și cu autoacceptarea ($p = 0,004$).

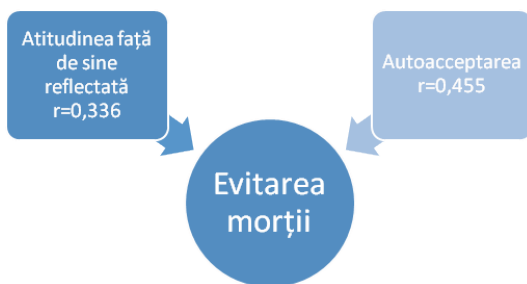

Fig. 2. Corelația dintre atitudinea față de moarte „Evitarea morții” și componentele atitudinii față de sine la subiecții cu tendințe spre autoblamare

Referindu-ne la rezultatele obținute în cercetarea noastră ce reflectă relația dintre atitudinea față de moarte „Evitarea morții” și componentele atitudinii față de sine la subiecții cu tendințe spre autoblamare afirmăm că, în cazul creșterii unei atitudini pozitive față de sine, moartea încetează să fie percepută ca o cale de ieșire din situație, o persoană se gândește mai rar la asta.

Tipul de atitudine față de moarte „Frica de moarte” corelează negativ doar cu autosuficiența ($p = 0,008$). Pentru tipuri de relații precum „Acceptarea morții” și „Acceptare neutră” nu au fost identificate relații semnificative. Astfel, atitudinea față de moarte ca modalitate de evadare din viață în rândul tinerilor predispuși la auto-acuzare este cel mai strâns legată de atitudinea lor față de ei înșiși.

În concluzie putem afirma ipotezele noastre au fost confirmate. Într-adevăr, atitudinea față de moarte în rândul tinerilor predispuși la autoblamare își are specificul ei. Tipul de atitudine față de moarte „Moartea ca evadare” care la rândul său este corelată cu atitudinea de sine a tinerilor

care sunt predispuși la autoblamare, în timp ce în rândul tinerilor care nu au tendințe spre autoblamare moartea nu este asociată cu atitudinea față de propria persoană.

Rezultatele obținute arată că o atitudine de autoblamare, însoțită de sentimente de vinovăție, fixare pe experiențele negative, exagerarea amplitudinii eșecurilor și atribuirea calităților negative, poate provoca o frică mai mică de moarte. Ideea valorii scăzute a propriei personalități pentru sine și pentru cei din jur poate provoca la tinerii predispuși la autoblamare o atitudine față de moarte ca o cale de ieșire din situații dificile.

Referințe:

1. Yalom, I., Psihoterapie Existențială, București: Trei, 2012, 608 p.
2. Jung, C., Arhetipurile și Inconștientul colectiv, București: Trei, 2003, 300 p.
3. Sullivan, H., Teorie interpersonală și psihiatrie, București: Trei, 347 p.

*Recomandat:
PRAVIȚCHI Galina,
dr. lector universitar*

FENOMENUL DISPERĂRII LA PACIENȚII ONCOLOGICI

*Olga CARA,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie
și Asistență Socială*

CZU: 159.9:61-006

e-mail: cara.olea999@gmail.com

Cancerul este o problemă de sănătate publică majoră atât la nivel global, regional, cât și național. Cancerul reprezintă deja principala cauză de deces în multe țări cu venituri înalte și este o cauză principală a morbidității și mortalității în majoritatea țărilor lumii. În anul 2020, în Registrul Național de Cancer erau înregistrate 62 161 de cazuri de cancer, ceea ce constituie 1751,4 cazuri la 100 000 de locuitori. Povara mare prin cancer în Republică Moldova este determinată de prezența înaltă a factorilor de risc (fumatul, consumul de alcool, alimentația nesănătoasă, activitatea fizică limitată etc.), care cauzează o mare parte a cazurilor de cancer, depistarea tardivă a maladiei, accesul limitat la servicii complexe de tratament, inclusiv reabilitarea medicală în timp oportun, suportul psihologic la toate etapele de diagnostic și tratament, la serviciile paliative [1].

Diagnosticul de cancer rămâne un diagnostic devastator, o catastrofă emoțională, care împiedică funcționarea mecanismelor importante de adaptare, create în timpul vieții, este o lovitură, care distruge imaginea de sine a oricărei persoane. Aflându-se în fața unui pericol vital, omul rămâne dezorientat și este cuprins de frică și disperare. De la prima întâlnire cu medicul oncolog, începând de la etapa de diagnostic, la toți pacienții sunt prezente tulburări psihoemoționale, însă, care diferă atât după caracter, cât și după intensitatea lor de exprimare [2]. Odată cu stabilirea diagnosticului de cancer, pacientul simte o avalanșă de trăiri, sentimente și emoții contrariate, psihicul său trece printr-un șoc sau traumă puternică și hotărâtor pentru elaborarea traumei o are și opinia societății, etichetele și sentințele de care se vorbește destul de mult în societatea noastră la tema cancerului. De la negare, apatie, autoistrugere, disperare, depresie etc, pacientul și familia sa intră în stadiul/faza de acceptare al diagnosticului de cancer și începe lupta cu boala. Atunci când această avalanșă se prelungește, apar sentimente ca disperarea, lipsa de speranță, tristețea.

Majoritatea pacienților trăiesc aceste sentimente la un moment dat pe parcursul evoluției bolii. Simptomele depresiei și disperării pot include disfuncții vegetative, precum pierderea poftei de mâncare, schimbarea obiceiurilor legate de somn sau insomnie, lipsa de energie și scăderea capacității de concentrare. Disperarea este pierderea oricărei speranțe (în rezolvarea sau) îndreptarea unei situații; stare sufletească apăsătoare, specific umană, caracterizată prin pierderea totală a speranței. Aceasta duce la înfruntarea vieții într-un mod foarte stresant, motivat de sentimente de furie sau neputință. În plus, disperarea presupune negarea posibilității de a avea puterea și securitatea necesare pentru a face față viitorului sau lucrurilor care urmează să se întâmple. Prin urmare, disperarea se poate referi atât la o stare de spirit, cât și la o atitudine față de viață [4, 5].

Oamenii care se simt disperați manifestă adesea anxietate, angoasă și furie, și pot ajunge chiar la punctul de a pierde controlul asupra lor și de a se răni/autovătămare (suicid în faza depresivă). Severitatea bolii și agresivitatea terapiei specifice intră în rezonanță cu personalitatea subiectului, determinând diverse stări sufletești, sentimente și modificări ale stilului de viață. Mai mult de 47% (figura 1) din pacienții tineri cu cancer dezvoltă tulburări psihiatrice, aproximativ 90% din acestea fiind reacții la diagnosticul și tratamentul maladiei [3].

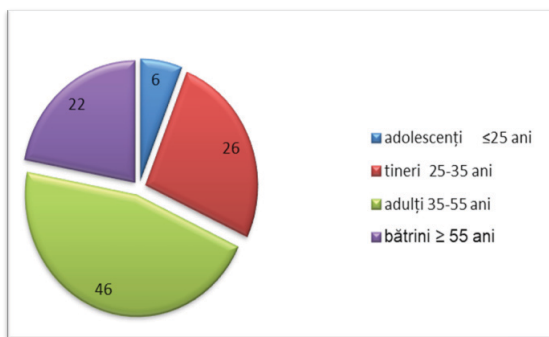

Fig.1 Repartizarea lotului cercetat conform categoriei de vârstă, %

Tulburările emoționale evidențiate frecvent pot fi, de asemenea, considerate răspunsuri la agresiunea psihologică. Personalitatea bolnavului de cancer se conturează și se construiește în funcție de personalitatea pe care individul a posedat-o anterior îmbolnăvirii, de vârstă, sexul, cultura, contextul social și economic în care trăiește acesta.

În studiul efectuat, am determinat că gradul înalt de disperare la pacienții oncologici, conform scalei de disperare al lui Beck, se observă la etapa de diagnosticare (61%) și etapa paliativă, și este direct dependentă de tipul psihocomportamental (figura 2).

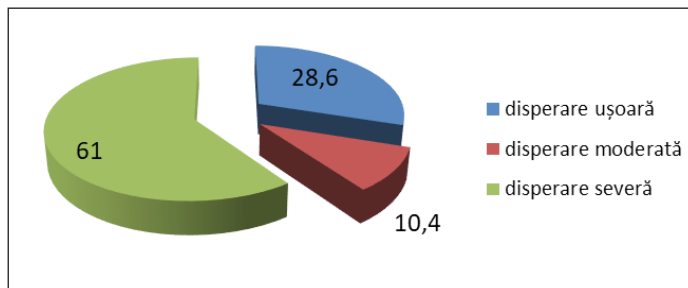

Fig.2. Structura eșantionului cercetat (pacienții oncologici) pe nivelul de manifestare disperării, (%)

Concluzii:

Pacienții oncologici care au recidive la tratamente, care nu au un suport psihologic specializat și oferit chiar în stările incipiente a bolii provoacă simptomele situației de „punere în colț”, pacienții oncologici deseori nu mai văd sensul vieții, rostul urmăririi tratamentului, nu se regăsesc în societate și nu își imaginează viața lor peste 10 ani, și pe acest fundal într-o perioadă mai labilă apar gânduri de autovătămare, suicid, astfel argumentând că nu vor mai fi o povară pentru familia lor.

Recomandări:

1. Acordarea suportului psihologic pacienților la etapa de diagnosticare, precum și paliativ cu aplicarea tehnicilor și metodelor de psihoterapie (psihoterapia de grup/individuală și de dezvoltare personală, psihoterapia cognitiv-comportamentală etc.);
2. Colaborarea mai eficientă interdisciplinară în depistarea precoce a stărilor psihoemoționale la pacienții cu maladii canceroase.

Bibliografie:

1. CATRINICI L., COȘCIUG N., PRODAN L. ș.a. Aspecte medico-psihologice și principiile de reabilitare ale pacienților oncologici, CZU: 616-006-036.82-052-159.9

2. COȘCIUG N., PREPELIȚA D., CARA O. ș.a. Impactul emoțional în cancer și orientarea pacienților la operații reconstructive. Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. N4, 2021 (în ediție)
3. EȚCO C., CERNIȚANU M. Unele aspect psihologice la pacienții oncologici. Catedra Economie, Management și Psihopedagogie, USMF Nicolae Testemițanu, 2014
4. ARHIP Georgel T. Rolul psihoterapiei în tratamentul bolnavului oncologic. Rezumatul tezei, Iași, Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”, 2019.
5. ГНЕЗДИЛОВ А. В. Психология и психотерапия потери. Пособие по паллиативной медицине для врачей, психологов и всех интересующихся проблемой. СПб.: Издательство «Речь», 2007. ББК 88.48 53.57

Recomandat:
Veronica CALANCEA,
dr. în psihologie, USM
Psiholog clinician categoria superioară
IMSP Spitalul Clinic Republican “Timofei Moșneaga”,
Președinte Asociația Balint din Moldova

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОМОЩЬ ДЕТЯМ, ПЕРЕЖИВШИМ НАСИЛИЕ В СЕМЬЕ

Елена АНДРЕЕВСКАЯ,

*Факультет психологии, педагогических наук, социологии и
социальной работы*

CZU: 159.9.072.42-053.2

elena42545@gmail.com

Семейное насилие – явление достаточно распространенное во всем мире и во всех слоях населения, охватывающее людей разных уровней образования и любой национальности. «Согласно информационным данным органов внутренних дел ежегодно 30 – 40% насильственных преступлений совершается в семьях, 70% жертв насильственных посягательств, совершенных в семье - это женщины и дети». [1, стр. 7]. Представления о том, что насилие имеет место только в социально неблагополучных семьях, современные исследователи считают несостоятельным мифом общественного сознания. Насилие в семье происходит в любых слоях и категориях населения, независимо от классовых, социально-экономических аспектов. Насилие может вызывать нарушения в познавательной сфере, а также расстройства аппетита, сна; алкоголизм; непроизвольное воспроизведение травматических действий в поведении; попытки самонаказания. Мы поставили перед собой задачу выяснить, как данная проблема отражается в сознании детей. выявить детей, подвергавшихся жестокому обращению в семье.

Было проведено экспериментальное исследование по выявлению детей, переживших жестокое обращение в семье в «Бендерском теоретическом лицее №1» им Л С Берга.

Описание методик исследования.

Основной целью диагностического направления является выявление детей, подвергавшихся жестокому обращению в семье и родителей, нарушающих права своих детей. На основе изученной научно-методической литературы по данной проблеме, мы предположили, что те дети, права которых в семье нарушаются, обычно имеют те или иные трудности в адаптации: трудности в обучении, агрессия, трудности во взаимодействии

со сверстниками и взрослыми, и т. д. На первом этапе диагностики основным методом является экспертная оценка. В роли экспертов выступали классные руководители «Бендерского теоретического лицея №1» им Л С Берга 5-6 классов, которые в свободной форме отвечали на вопрос о том, у каких именно детей из их класса наблюдаются следующие проблемы в адаптации: трудности в обучении, неорганизованность, агрессия, неуравновешенность, частые смены настроения, неуверенность в себе, трудности во взаимоотношениях со сверстниками и с взрослыми, воровство.

На втором этапе с помощью метода опроса из родителей детей, имеющих трудности в адаптации, выделяются те, кто нарушает права своих детей. На этом этапе применяются анкетирование [2, стр. 21] и опросник Басса-Дарки [3, стр. 7]. В анкету включены не только те методы воздействия, которые касаются нарушения прав ребенка, но также и те, которые нарушением прав ребенка не являются. Это сделано, прежде всего, для того, чтобы замаскировать вопрос об использовании физических наказаний среди более социально-приемлемых и даже желательных методов воздействия. Опросник Басса-Дарки используется для уточнения данных анкетирования, а именно - выявления тех родителей, у которых выражена агрессия. Опросник используется в коротком варианте, включающем 4 шкалы, соответствующие диагностическим задачам этого этапа. Оригинальный вариант опросника включает 8 шкал, но для выявления родителей, нарушающих права своего ребенка, нужны не все из них. Поэтому из опросника Басса-Дарки были выбраны только те шкалы, с помощью которых можно оценить, насколько агрессивны родители.

Это: Шкала 1. Физическая агрессия. Шкала 2. Косвенная агрессия Шкала 3. Раздражение. Шкала 7. Вербальная агрессия.

И анкета, и опросник Басса-Дарки заполняются всеми членами семьи, систематически занимающимися воспитанием ребенка.

Анализ и интерпретация полученных результатов.

На первом этапе экспериментального исследования участвовало 70 учащихся 5-6 классов «Бендерского теоретического ли-

цея №1» им Л С Берга. Анализ экспертной оценки, выявил 10 учащихся, имеющих проблемы адаптации [3, стр. 50]. Выявив детей с проблемами адаптации, мы перешли ко 2 этапу эксперимента: было опрошено 15 родителей, выявленных детей (5 семей - полные, 5 семей – неполные (воспитывает одна мама). Анализ анкет показал, что для родителей типичными способами воспитательного воздействия на ребенка являются: приказ, команда- 53 %, угрозы - 47 %, нотации, поучения - 45,3 %, физическое наказание - 32%, наказание - 30,7 %, обида на ребенка- 20,5 %, критика - 12 % и только малая часть отведена похвале -18 % , утешению -15 %,советам -7 %,уговорам - 6,3 %,анализу поведения - 3% . Таким образом, результаты анкетирования свидетельствуют о том, что 12 из 15 родителей детей, имеющих трудности в адаптации, используют в воспитании методы воздействия, нарушающие права детей [1, стр. 9]. Анализ данных опросника Басса-Дарки выявил 12 родителей с высокими баллами по следующим шкалам: вербальная агрессия - 3 родителя; физическая агрессия – 2 родителя; раздражение – 4 родителя; косвенная агрессия – 4 родителя. У остальных 3 родителей показатели тестовых баллов в норме. Таким образом, диагностика выявила 12 родителей, (из них 3 мамы, воспитывающие детей самостоятельно) нарушающих права ребенка [3, стр. 20]. Экспериментальное исследование позволило выявить детей, у которых трудности адаптации стали следствием использования родителями методов воспитания, нарушающих права ребенка. Полученные данные будут использованы социально-психологической службой данного образовательного учреждения для разработки мероприятий по реабилитации и дальнейшему предотвращению жестокого обращения в семьях. В целом материалы данного исследования свидетельствуют о важности своевременного выявления учащихся, переживших жестокое обращение в семье.

Обзор психолого-педагогической литературы по проблеме жестокого обращения с детьми и результаты данного экспериментального исследования показали, что своевременное выявление учащихся, переживших жестокое обращение в семье является одной из актуальных проблем детской психологии. Негативный опыт жестокости в детстве часто воспроизводится в последующих поколениях, по-

этому так важно выявление неправильного обращения с ребенком на ранних этапах и оказание помощи этим детям и их семьям. Экспериментальное исследование подтвердило теоретическое предположение о том, что дети, права которых нарушаются в семье, имеют те или иные трудности адаптации. Проблема семейного неблагополучия в целом и насилия в частности требует решения комплекса задач психологического, педагогического, юридического, социального характера, направленных на разработку практических мер по предотвращению семейного насилия и реабилитации пострадавших от него. Для осуществления этих мероприятий необходима междисциплинарная команда специалистов, придерживающаяся единого подхода в работе должна включать в себя представителей следующих специальностей: педиатра, психиатра, психологов, социальных работников, педагогов и юриста. Первостепенными задачами такой команды специалистов являются обеспечение безопасности ребенка, поддержка или создание нормального для развития ребенка окружения, нормализация внутрисемейных отношений и предотвращение рецидивов жестокого обращения.

Список литературы:

1. Алексеева Л.С. О насилии над детьми в семье// Социологическое исследования. 2003. 10 с.
2. Волкова Е. Н. Проблемы насилия над детьми и пути их преодоления. – СПб.:Питер Пресс,2008. – 378 с.
3. Лапицкая Н.Н., Соловьева И.Е., Конкина В.А. Насилие над детьми: как защитить наших детей и помочь им. – Рязань: Рязанский гендерный центр, 2008. – 198 с.
4. Единая межведомственная информационно-статистическая система: Официальный сайт [Электронный ресурс]. URL: <http://fedstat.ru/indicators/start.do>.

*Рекомендовано Жанна Раку,
профессор университета, доктор психологических наук,
Департамент психологии, USM.*

ASPECTE TEORETICE ALE ARHETIPURILOR ORGANIZAȚIONALE

Cătălina CEBAN,
Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială

CZU: 005.322:316.6

nassarcatalina9191@gmail.com

Oamenii în medie petrec o treime din viața lor la muncă, de cele mai dese ori acesta fiind într-un context organizațional. În cadrul organizației, angajații și angajatorii și-au creat o altă microsocietate, căreia îi este proprii o cultură cu tradiții și obiceiuri, iar la baza culturii organizaționale stau arhetipurile organizaționale ce fac parte din inconștientul colectiv al organizației, de care depinde integrarea angajaților, direcționarea spre realizarea obiectivelor instituției, păstrarea și transmiterea valorilor organizației. Inovația studiului se manifestă prin deschiderea teritoriului spre cercetare a arhetipurilor organizaționale și prevalența acestora în instituțiile din Republica Moldova, dar și în sistematizarea și formularea materialului pentru a crea metode de intervenție a psihologului organizațional pentru a ameliora comportamentele contraproductive ce-și iau rădăcinile din arhetipuri.

Pornind de la teoria lui C.G. Jung, Corlett și Pearson (2003) au divizat psihicul organizațional în: conștient – comportamentele ce determină forma culturii organizaționale și inconștient – energia psihică din spatele acțiunilor conștiente [3]. Aceștia au structurat psihicul în următoarea schemă:

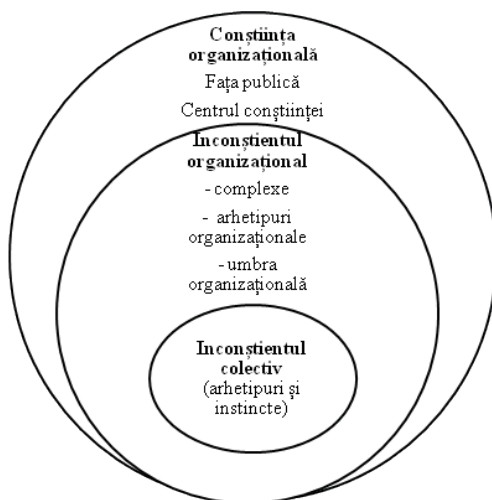

Fig. 1. Schema psihicului organizațional după Corlett și Pearson (2003) [apud. 3]

Arhetipurile organizaționale ne pot oferi o imagine mai amplă a comportamentelor și specificului organizațiilor, de exemplu de ce instituțiile birocratice creează în sine persoane birocratice și ar putea permite construirea unei narațiuni funcționale pentru organizație și dinamica de grup ce are loc în cadrul ei, de exemplu interacțiunile cu spărgătorii de normă (cioara albă), șarlatanii (falsul profet), turnătorul (servitorul), ce sunt deviate din rolurile profunde propuse de Moxnes (1999a) ce și le asumă persoanele odată ce pășesc pragul organizației.

Arhetipurile organizaționale corespund aproximativ cu cele individuale și servesc ca sursă de energie pentru acțiune și oferă un pattern de operare. Conform celor 12 arhetipuri Corlett și Pearson (2003), au formulat cele 12 fațete ale arhetipurilor organizaționale, împreună cu pattern-uri atât negative cât și pozitive. Astfel pentru arhetipurile: *orfanul* – angajații au nevoie de suport, dar în același timp e prezent un puternic sentiment de abandon și angajații nu au încredere în liderii lor; *iubitorul* – este prezent un nivel înalt de respect și onestitate emoțională, totuși în același timp este prezentă gândirea de grup; *bufonul* – aduce bucurie și distracție, dar nu ține cont protocoale și standarde; *eroul* – cel mai des întâlnit arhetip în emoțiile în companiile vestice, prevalează energia de a munci din greu pentru a face lumea un loc mai bun, dar și impulsivitatea, tipuri de organizații ce se așteaptă la continuu sacrificii; *rebelul* – sunt agenți ai schimbării; *magicianul* – organizația este de tip inovativ, adaptivi și răspund bine la piața în schimbare, totuși au tendința de a lua mai multe proiecte pe care nu le termină; *inocentul* – angajații au încredere în management, învățarea e pasivă, este prezentă rezistența la schimbare; *exploratorul* – are simțul responsabilității, își asumă riscuri, totuși nu acordă suficientă atenție angajaților și nevoilor acestora; *înțeleptul* – este transformativă, totuși ar putea părea că nu au legături emoționale; *îngrijitorul* – au grijă de starea de bine a angajaților, față de comunitate, totuși tind să se suprasolicite; *creatorul* – organizație inovativă față de procesul creativ, în același timp nu oferă suportul necesar pentru creativitatea angajaților și conducătorul – menține ordinea, este ierarhic birocratică, puterea este concentrată în vârful organizației.

În concluzie putem vedea că inconștientul colectiv al organizației la rândul său este alcătuit dintr-o mulțime de alte inconștiente colective ale fiecărei persoane implicate în viața organizațională. Respectiv faptul că organizațiile în sine reprezintă culturi, ne deschid nou teritoriu de ex-

plorare a tipologiilor, interacțiunilor și cel mai important de identificare a narațiunii organizaționale în raport cu narațiunea individuală atât din interior, cât și din exterior, pentru a vedea raportul dintre organizația și persoana ce face parte din organizație.

Referințe:

1. Moxnes, P., Deep roles: Twelve primordial roles of mind and organization, 1999a, Human Relations, 52, 1427-1444 p.
2. Moxnes, P., Moxnes, A., Are we sucked into Fairy Tale role? Role archetypes in Imagination and Organization, 2016, Organization Studies, Vol. 37 (10), 1519-1539 p.
3. Taborga, Jorge, How organizational Archetype Manifest at Each Level of Gravesian Value Systems, 2011, [citat 23 februarie 2022]. Disponibil: <http://integralleadershipreview.com/3158-organizational-archetypes-and-the-spiral-dynamics/>

Recomandat de:
Rodica PASCARI, drd., asistent univ.

MANAGEMENTUL FORMĂRII CONTINUE A CADRELOR DIDACTICE ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE

Cristina MARCHIDAN,
Facultatea Științe ale Educației și Informatică,
UPS „Ion Creangă”

CZU: 373.221.4:005

i-cristina@mail.ru

Actualitatea temei este dictată de noile politici educaționale, politici ce prevăd schimbări de anvergură în evoluția educației și a învățământului în R. Moldova și anume: formarea personalității umane în bază de competențe și asigurarea calității educației. Condițiile existente în sistemul educațional autohton denotă necesitatea stringentă în formarea competenței de formare continuă pentru cadrele didactice.

Scopul cercetării fiind inevitabilitatea specificării sistemului metodic-managerial de formare continuă a cadrelor didactice/educatorilor în IET din perspectiva competențelor.

Educația și formarea profesională continuă devin o necesitate stringentă, în sensul susținerii persoanelor în demersul lor de adaptare și realizare profesională. Astfel, educația permanentă devine o educație pentru schimbare. În viziunea lui G. Văideanu, *educația permanentă* este modul în care omul contemporan *”își depășește perioadele de criză, situațiile profesionale neplăcute, tensiunile. Prin educație el învață să se autoevalueze, să-și aprecieze obiectiv situația într-o anumită conjunctură și pe baza acestor evaluări, să ia măsurile corespunzătoare de autotransformare.”* Același autor este de părere că poate fi considerat format în spiritul educației permanente acel om *”care este pregătit să-și asume răspunderi (inclusiv răspunderea propriei perfecționări) cel care ajunge la un mare grad de autonomie în procesul învățării”* [1, p. 140]. În contextul formării continue avem de a face cu nevoia de autorealizare bazată pe reevaluarea modului de acțiune al individului, în planul necesităților sociale ale comunității profesionale și al dimensiunilor performante ale individualității. Prin urmare, se accentuează

importanța/necesitatea compatibilității între trebuința de autorealizare a individului și cerințele la care este obligat să se adapteze în societate și mediul profesional. Rolul formării continue în evoluția sistemului educațional este considerată de către T. Callo drept unul primordial, implicând și angajând responsabilitatea, performanțele și competențele cadrului didactic [2]. În opinia cercetătorului V. Gh. Cojocaru, sistemul de formare continuă a cadrelor didactice necesită a fi modernizat pentru a îmbunătăți calitatea formării continue prin axarea lui pe satisfacerea cerințelor socioeducaționale a cadrelor didactice și prin regândirea și implementarea unui nou mecanism de evaluare a calității formării continue [3]. Obiectivul major al formării continue a cadrelor didactice, consideră cercetătoarea V. Andrițchi, constă în *”dezvoltarea resurselor interne ale cadrului didactic ca personalitate creatoare de cultură intelectuală și asigurarea cadrului autentic pentru obținerea de performanțe, pentru realizare și împlinire profesională.”* [4, p. 175].

În baza ideilor relatate de cercetătorii sus menționați, putem afirma că, actualmente are loc modificarea paradigmei procesului de formare continuă a cadrelor didactice, o restructurare globală și constituirea unui nou sistem pe baza unui model descentralizat, care să se axeze pe necesitățile curente ale educatorilor. Cu toate acestea, problema formării continue a cadrelor didactice în cadrul IET rămâne a fi actuală și necesită noi abordări conceptuale, fiind condusă de noile schimbări în educație atât la nivel local cât și internațional.

În temeiul celor expuse, managementul IET din perspectiva formării continue este o activitate complexă și sistemică care înglobează un sistem metodologic managerial ce cuprinde aspecte de planificare-organizare, orientare-îndrumare, reglare-autoreglare, programe de formare și modalități de realizare, sistem de monitorizare și evaluare, ansamblu orientat spre creșterea profesională a cadrelor didactice și ca rezultat-asigurarea calității educației (Figura 1).

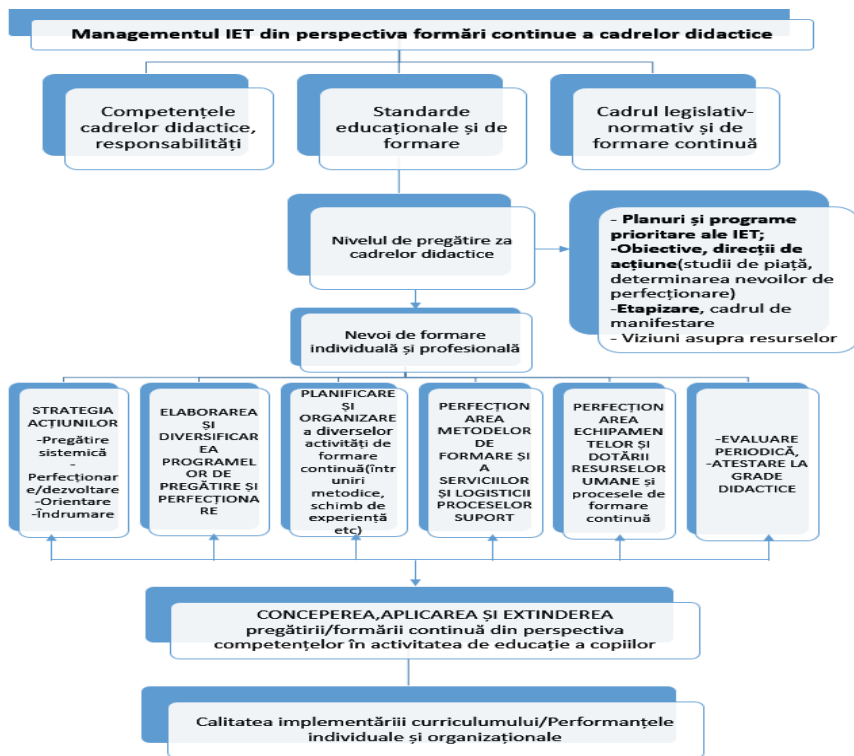

Figura 1. Managementul IET din perspectiva formării continue a cadrelor didactice

În concluzie, menționăm că procesul de formarea continuă a cadrelor didactice în IET este unul puternic tipizat, fiecare instituție având posibilitatea să-și creeze propriul parcurs al formării cadrelor didactice punând accent pe acele aspecte ale educației unde sunt lacune, sau cel puțin ar trebui să decurgă astfel un *Programul de dezvoltare a instituției prin formarea continuă a cadrelor didactice*.

Referințe bibliografice:

1. VĂIDEANU, G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura Politică, 1988. 328p.

2. CALLO, T. *Conceptul dezvoltării profesionale*. Chișinău: În: Univers Pedagogic, 2004, nr. 1, p. 17-20.
3. COJOCARU, V. Gh. *Calitatea în educație. Managementul calității*. Chișinău: Î.S.F.E.P. “Tipografia Centrală”, 2007. 268 p.
4. Andrițchi V. *Teoria și metodologia managementului resurselor umane în învățământ*. Chișinău: PRINT-Caro SRL, 2012. 288 p.

Recomandat
Vasile COJOCARU, dr. hab., prof. univ.

AFECTIVITATEA - IMPERATIV ÎN RELAȚIA TRIPARTITĂ PROFESOR – ELEV - PĂRINTE DIN PERSPECTIVA PEDACOGIEI WALDORF

*Daniela VĂCARU,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și
Asistență Socială*

CZU: 37.015.3

vacaru.daniela.info@gmail.com

Afectivitatea face parte din categoria fenomenelor psihice furnizoare de energie. Fără motivație și fără afectivitate, acțiunile umane nu ar putea beneficia de suportul energetic care să le susțină și să le dirijeze. Astfel, afectivitatea are un rol esențial în stimularea și energizarea copiilor pe parcursul procesului educațional. Trăirile afective ale elevilor sunt determinate de o complexitate de elemente, pornind de la atitudinea părinților și a profesorilor, influența prietenilor până la semnificația pe care fiecare copil o conferă evenimentelor care apar în viața școlară. Actorii implicați direct în dirijarea procesului educațional, cadrele didactice și părinții, pot detecta prompt sentimentele copiilor și pot interveni în dirijarea zonei afective a acestora prin insuflarea sentimentului de dragoste, dragoste pentru lucrurile pe care trebuie să le cunoști.

Fiecare context educațional determină un anumit specific al proceselor afective. În acest context, pedagogia Waldorf stimulează afectivitatea elevilor, prin metodologia sa educațională orientată spre dezvoltarea echilibrată a intelectului prin *sentimente artistice, prin ritm*. Margaret Mead a spus „*Nici o educație nu va avea succes, dacă nu se va baza pe artă*” [1, p. 48], iar Rudolf Steiner, întemeietorul pedagogiei Waldorf susținea faptul că „*Educația trebuie să se desfășoare ca operă artistică, într-un mod liber și creator. Funcționarea acesteia trebuie să se bazeze pe o colaborare prietenoasă între profesori, mame și tați pentru că elevii vor fi mereu în centrul tuturor*” [2, p. 29].

Pornind de la aceste idei, evidențiem faptul că un rol esențial în formarea personalității integre a copilului îl au părinții și profesorii.

Rudolf Steiner susține faptul că rolul pe care îl au *părinții* în educația copiilor, se datorează atitudinii acestora care determină diverse trăiri

emoționale ale copilului, trăiri care contribuie la formarea personalității copilului într-un fel sau altul.

În opinia lui R. Steiner, există două moduri în care părinții își pot educa copiii. Primul este acela de a urmări rezultatele copiilor și de a reacționa în funcție de acestea – calea reacției față de comportamente. Acest mod de a acționa are scopul de a corecta diferitele probleme care apar pe parcurs, însă de multe ori se dovedește inefficient și aduce un plus de tensiune, atât copilului cât și familiei. Al doilea mod este unul proactiv, în care părinții anticipează nevoile copilului. Acest tip de educație are rolul de a crea copilului un climat de siguranță emoțională și are la bază patru pietre de temelie:

- satisfacerea nevoilor emoționale și de iubire ale copilului;
- asigurarea unei pregătiri plină de iubire, dar și formarea unei discipline a copilului;
- asigurarea unei protecții fizice și emoționale pentru copil;
- explicarea și exemplificarea controlului maniei pentru copil.

Obiectivul acestei abordări este educarea copiilor în așa fel încât să fie pregătiți pentru a trăi o viață responsabilă, fericită și plină de reușite [3, p. 54].

Relația pe care *cadru didactic* o dezvoltă cu elevii va influența atitudinea acestora față de școală. Educatorul poate să stabilească un cadru de deschidere, de încredere, de siguranță care să îi facă pe elevi să simtă plăcere față de procesul de învățare. O capacitate deosebită, necesară în crearea unui raport optim al profesorului cu elevii este empatia: capacitatea profesorului de a se transpune în situația elevilor săi, de a intuit și de a înțelege trăirile interioare ale acestora.

Trăirile afective ale elevilor au un rol covârșitor în determinarea atitudinii acestora față de școală, față de procesul de învățare și față de performanțele pe care le pot obține de-a lungul parcursului școlar. În funcție de manifestările afective ale copiilor, părinții și profesorii pot deduce dacă aceștia simt plăcere sau frică și respingere față de școală sau de învățatură, pot lua măsuri pentru a corecta situația și pentru a diminua anxietatea, stresul și eșecurile școlare. În acest context, părinții și profesorii au mai degrabă rolul de îndrumători care să ajute tinerii să-și evalueze corect punctele forte și punctele slabe și să îi asiste în alegerea vocației potrivite. În ultimii ani s-a pus din ce în ce mai mult accentul pe descoperirea înclinațiilor naturale ale copiilor și detectarea acelor zone

în care aceștia pot înregistra performanțe școlare și mai târziu profesionale. Psihologii D. Goleman și H. Gardner susțin ideea, că introducerea unei asemenea abordări în școli, care să descopere capacitățile native ale elevilor și să se axeze pe acestea, ar avea ca efect diminuarea fricii de școală, dezvoltarea în mod natural a plăcerii de a învăța și ar conduce la formarea de adulți care să obțină performanțe și împlinire atât în domeniile lor de activitate cât și în crearea lor ca personalitate integră a societății cu principii și valori omenești.

Referințe bibliografice:

1. MEAD, M. *Culture and commitment: The new relationships between the generations*. New York: Anchor Press/Doubleday, 1978.
2. STEINER, R. *Filosofia de la libertad*. Madrid: Ed. Rudolf Steiner, 2004.
3. STEINER, R. *Antropologia generală ca bază a pedagogiei*. Cluj-Napoca: Triade, 1998.

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

STRATEGII DE DEZVOLTARE A COMUNICĂRII ASERTIVE ÎN INTERRELAȚIA EDUCATOR PĂRINTE

Marina PASCAL,
*Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și
Asistență Socială*

CZU: 371.13.064.1

marinapascal27@gmail.com

Modul în care se desfășoară comunicarea între părinte și educator are un rol foarte important în educația copilului și formarea lui ca OM al societății de mâine. Reieșind din acest considerent deducem necesitatea unei colaborări pozitive și eficiente între acești doi coechipieri: educator și părinte.

„Pentru a putea colabora, oamenii învață să comunice unii cu alții, să se înțeleagă, și să se cunoască” [1, p. 101]. Totuși, stabilirea unei imagini despre o persoană nu asigură și stabilirea unei imagini a realității celeilalte persoane. Datorită cercetărilor în domeniul comunicării, deja se cunoaște, că mesajul transmis este perceput de interlocutor prin prisma experienței avute, prin propriul punct de vedere, din perspectiva poziției pe care o are. Ceea ce ar însemna că ideea pe care o relatează educatorul poate fi percepută cu totul diferit de către părinte și invers. Astfel se crează situațiile de conflict și blocajele în comunicare.

Pentru un parteneriat eficient între educator și părinte este necesar să se acorde maximum atenție modului de comunicare în cadrul acestui tip de interrelație. Succesul parteneriatului educator părinte depinde de stilul de comunicare atât al educatorului cât și al părintelui. În acest scop se oferă prioritate stilului asertiv de comunicare. Numai pe o astfel de bază interrelația educator părinte își va realiza menirea și anume *dezvoltarea viitorului om al societății*.

Lange și Jacubowski susțineau ca „asertivitatea implică apararea drepturilor personale și exprimarea gândurilor, sentimentelor și convingerilor în mod direct, onest și adecvat, fără a viola drepturile altei persoane” [2]. Asertivitatea este cea mai eficientă modalitate de soluționare a problemelor interpersonale. Comunicarea deschisă și sinceră permite înțelegerea mesajelor, gândurilor, ideilor fără distorsiuni ceea ce favorizează menținerea unui climat pozitiv în cadrul relației interpersonale.

Comunicarea asertivă este modelul de comunicare ce permite exprimarea sentimentelor, nevoilor și dorințelor în mod deschis ținând cont de opiniile celorlalți. Comunicarea și recepționarea corectă a mesajelor într-un stil asertiv înseamnă să comunicăm cu plăcere... să oferim ajutor cu plăcere... să cerem ajutor fără teama de a fi judecați...

Educatorii, din perspectiva lor de pedagogi, prin definiție se cere a fi asertivi, părinții însă nu întotdeauna denotă un stil asertiv, fapt care generează deseori o comunicare defectuoasă în contextul rezolvării anumitor probleme referitor la educația copiilor. Obiectivul comunicării asertive, de fapt, nu este să învingi într-o conversație, ci să rezolvi problemele și să obții rezultate pozitive.

Actualmente se pune mare accent pe stilul asertiv de comunicare. O serie de centre de dezvoltare personală propun cursuri de dezvoltare a comunicării asertive, totuși persoanele cu stil de comunicare agresiv consideră aceste cursuri inutile, cei cu un stil de comunicare predominant pasiv nu au curaj sau consideră frecventarea acestor cursuri jenante, atenția spre aceste centre și motivația de a eficientiza propriul stil de comunicare este valorificat doar pentru persoana care realizează acest lucru și are motivație intrinsecă.

Educatorii, fiind obligați de documentele de politici educaționale, frecventează diverse cursuri care implică sesiuni de dezvoltare personală și inclusiv dezvoltarea comunicării asertive. Părinții, sunt grupul de persoane care, nu sunt obligați de nimeni să se implice în programe de dezvoltare personală. În aceste situații, managerului îi revine sarcina principală de a motiva și implica atât părinții cât și educatorii într-un program de formare comun, astfel asigurând egalitatea poziției și necesitatea de dezvoltare a comunicării asertive în cadrul relației părinte-educator pentru fiecare dintre părți. Fiind pe aceeași poziție, încadrați în același program de formare, ambii parteneri (educatorii și părinții) se vor simți la fel, vor avea posibilitatea să fie empatici, să vadă situația din alt punct de vedere, din punctul de vedere al celuilalt.

În concluzie, necesitatea identificării unor strategii de dezvoltare a comunicării asertive în interrelația educator-părinte este factorul de bază în crearea unui parteneriat eficient educator-părinte, iar modul în care va fi construit acest parteneriat va influența și climatul educațional al copilului - Omul de Măine al Societății Noastre.

Referințe bibliografice:

1. BELEA, V., IANIOGLO, M. *Principii de optimizare a comunicării eficiente dintre părinți și cadre didactice*. Materialele conferinței științifice „Роль образования в подготовке конкурентоспособных специалистов. Студенческие исследования”, Comrat, Moldova, 28 aprilie 2016, p.101-105.
2. Psychologies: revistă online pentru literatură internațională, 31 martie 2010. Disponibil: <https://www.psychologies.ro/dezvoltare-personala-cunoaste-te-2/comunicarea-assertiva-cheia-intelegerii-1320416?v=7dc10e66da55>

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

LABOUR MIGRATION FROM MOLDOVA DURING THE FIRST TWO DECADES OF TRANSITION AFTER THE COLLAPSE OF THE SOVIET UNION

Mihaela ȘERPI,

Faculty of European Studies, Babeș-Bolyai University

CZU: 316.74(478)''19''

mihaela.serpi98@gmail.com

The socio-economic issues have determined Moldovan citizens to leave the country to work abroad, particularly in wealthier states[2, p.1]. In a study of the World Bank from 2008, it was estimated that the number of emigrants constituted 16.8% (705.533) of the total population [3, p.162]. Additionally, unofficial sources estimate that this number is higher, as it reaches 1.000.000 Moldovan citizens[2, p.2]. The late 1990s marked the first important wave of migration from the Republic of Moldova[1]. During this period, the process of migration frequently involved using counterfeit documents and illegal border crossings. Due to economic vulnerabilities, Moldovan migrants have been more prone to exploitation and trafficking. This research paper focuses on the labour migration of adult men and women in the private economy from the Republic of Moldova during 1991-2010. This study investigates the information and data collected through a short questionnaire which consisted of closed and open questions followed up by semi-structured interviews with 20 migrant workers from the Republic of Moldova and 2 specialists in the fields of migration and trafficking in persons.

The results of this study highlight the strong connection between massive labour migration from Moldova and the socio-economic issues. This explains why the majority of respondents perceived their pre-migration financial situation as complicated in comparison with their financial situation after migration. In addition, the largest part of respondents stated that the most important pull factor was the possibility to receive higher wages. Therefore, these findings suggest that in the first two decades of transition, educational opportunities, safety and security, respect for human rights, better social services did not have a significant impact on making the decision to migrate.

Also, the findings of this research show that the informal channels of information about labour migration were more prevalent among migrant workers from Moldova, in contrast with government information which was completely absent. The prevalence of informal sources of information in the first two decades of transition is explained by the lack of reliable, transparent and sufficient information about migration provided by the state structures. Furthermore, the information obtained through interviews illustrates that Moldovan migrant workers received job offers through informal channels. The absence of official and relevant documents constituted a significant barrier for migrant workers. Due to this issue, the job placement of migrant workers from Moldova was predominantly centred on the informal economy. According to interviewed migrant workers and experts, massive migration from Moldova through informal channels in the late 1990s and early 2000s led to the normalization of irregular labour migration.

In terms of working and living conditions, the interviews with migrant workers revealed that the majority of migrant workers found themselves in a situation of dependence, due to the fact that accommodation was mostly provided by the employer and the salary was received in cash directly from him. Moreover, the results of this research show that this dependence conducted to exploitative situations both during the trip abroad and at the workplace. Also, this research explored the awareness of interviewed migrant workers of assistance services both in the source and destination country. The results show that only a few migrant workers knew organizations or public institutions which could offer them assistance services. Furthermore, the interviewed migrant workers manifested distrustful attitudes towards Moldovan state institutions due to endemic corruption and little interest of state bodies in doing justice. In addition, the study revealed a lack of awareness about the elements and characteristics of trafficking in persons and forced labour

In conclusion, this research paper represents a detailed analysis of labour migration from the Republic of Moldova. The socio-economic situation had a major impact on labour migration from the post-Soviet space. As a result, countries such as the Republic of Moldova are confronting a serious demographic situation and a major brain drain. However, as it is illustrated in this study, the socio-economic environment does not explain the complexity and the magnitude of this phenomenon. The labour

migration was also influenced by the demand for cheap labour, cultural similarities and the proximity to main destination countries.

References:

1. Görlich, D., Trebesch, C. Seasonal Migration and Networks – Evidence on Moldova's Labour Exodus. In: *Review of World Economics*, Kiel Institute for the World Economy, 2008, no. 144 (1), pp. 107-133.
2. Mihailov, E., Mariska, N.J. van der L., Scanlan, S. *Forced labour outcomes of migration from Moldova: rapid assessment*. Geneva: International Labour Office, 2005. 1-2 p.
3. World Bank. *The Migration and Remittances Factbook 2008*. Washington, DC: World Bank, 2008. 162 p.

Recommended
Laura-Maria HERȚA,
PhD., associate prof.

**Sesiunea națională
cu participare internațională de comunicări
științifice studențești**

**Ediția a XXVI-a
1 februarie – 1 martie 2022**

**Rezumate ale comunicărilor
Volumul II**

Redactare – *Antonina Dembițchi*
Asistență computerizată – *Maria Bondari*

Bun de tipar 2022. Formatul 60 x 84 $\frac{1}{16}$
Coli de tipar 11,0. Coli editoriale 7,5.
Comanda. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009